MISSZIÓS KÖRLEVELEK

Pacházka Ignác

1927

PRONÁSZKA
PÜSPÖK
SZERETET
SZÖVETSÉGI
KÖRLEVELEI
A SZOCIÁLIS
MISSIÓ-
TÁRSULAT
KIADVÁNYAI
MAGYAR ÉS
NÉMET NYELVEN

PROHÁSZKA OTTOKÁR

MISSZIÓS KÖRLEVELEI

Sajtó alá rendezte:

FARKAS EDITH S. M.

KIADJA A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT

1927.

Nihil obstat.

Dr. Nicolaus Töttössy
censor dioecesanus.

Nr. 1968.

Imprimatur.

Strigonii, die 4. Augusti 1927.

Dr. Julius Walter
vic. cap.

Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

I.

Krisztus szeretete sürget minket.

Istenből kiindulunk egymagunk, de hozzá vissza nem térhetünk csak többedmagunkkal. Ha kérdezzük, hogy mikép lehetséges az, azt kell felelnem, hogy Istenből az indul ki igazán, aki szeret, de aki szeret, az hódít, az ment, az Istenhez térít lelkeket s így Hozzá vissza már csak többedmagával térhet meg.

Mi Istenből akarunk kiindulni szociális működésünkben; mert szeretjük az Istent, azért akarunk segíteni a társadalom bajain, segíteni legalább valamiképen azon a sok szenvedőn, azon a töméntelen ügyefogyott, neveletlen s züllő emberen. Éltünknek útja nem a gondtalan utasnak útja, ki nekivág a világnak nagybátran, de aztán kidől az úton; ugyancsak utunk nem a fosztogatók, a zsarolók, a régi s új rablók útja, kik a védtelent kifosztják, a gyöngét kizsarolják; hanem a mi utunk az irgalmas szamaritán útja, kinek

nemcsak az a kegyelem jutott, hogy ŏmaga nem került a rablók kezeibe, hanem az is, hogy szívet s könyörületes, irgalmas szeretetet kapott Istentől, szeretetet, mellyel a szenvedőt akkor is tudja szeretni, ha az idegen; neki nem idegen.

Az élet útjai tele vannak szenvedőkkel, de hál' Istennek, ez utakon szamaritánok, szerető lelkek is járnak; a szenvedők a siralom völgyéből valók, a szerető szamaritánok pedig az evangeliumból.

Ha már most azt kérdezi valaki, hogy ugyan mit hozunk az evangelium kincseiből s erőforrásaiból magunkkal az élet útjaira, azt felelem, hogy lelket hozunk s azalatt nem azt értem első sorban, hogy megértjük az embereket s szenvedéseiket s hogy értünk a lélektanhoz s a pedagógiához, mellyel több kultúrára, nagyobb gazdasági s társadalmi fejlődésre segítjük az elmaradt embereket s osztályokat, hanem azt értjük, hogy sajátosan tudunk ránézni az emberre s hogy lelket, tehát végtelen értéket s nagy méltóságot tudunk kinézni mindenkiből, amiért aztán nagyra tudjuk becsülni s meg fogjuk szeretni az elesett embert is, meg az alkoholistát s a bűnözőt is. Sajátos, inspirált tisztelettel kezeljük a gyermeket, a könnyelmű fiút s leányt, az erkölcsi érzéseiben

ronggyátépődött nőt, a meghasonlott s elkeseredett férfit; azzal a tisztelettel tudjuk mindezeket kezelni, mely motivumait a hitből veszi. Abból a hitből, hogy mindezeknek a szerencsétleneknek halhatatlan lelkük van, hogy veszélyben forog örök életük, hogy az Isten országa bennük feldult rom s profanált szentély, de hogy ezt az Isten-országot vissza lehet s vissza is kell állítanunk bennük s lelküket meg kell mentenünk.

Sőt ezen a nagy hiten s tiszteleten kívül jelentkezik bennünk még egy harmadik érzés s ez az a meggyőződés, hogy ezt az építő s mentő munkát mi bírjuk is s hogy az Isten maga bízott meg minket e munkával s erőt adott hozzá s szívet adott hozzá s küldetést s hivatást adott, hogy menjünk bátran szerteszéjjel a világ útjaira s ahol ráakadunk szenvedőkre s elhagyatottakra és neveletlenekre, ne menjünk el mellettük s ne mondjuk ki azt a kaini szót: mi közünk hozzájuk? Meg vagyunk győződve, hogy valami jót okvetlenül tehetünk s hogy az embereket jól befolyásolhatjuk; hisszük s reméljük, hogy bizalomra, erényre, hitre, istenszeretetre, nemes, jó öntudatra nevelhetjük őket.

Ezt a lelket s lelkületet nagy Istenkegyelemnek nézzük s örülünk azon, hogy indításait érezzük

s hogy az Isten szeretete sürget s késztet minket. Ennek a szeretetnek minden lüktetése mint új, boldogító erő s örömérzés jelentkezik bennünk; hiszen elsősorban nekünk jó az s minket vigasztal, ugyanakkor pedig segítség, útmutatás, vigasz s áldás lesz belőle testvéreink számára. Mi gazdagabbak, boldogabbak, erősebbek leszünk általa, testvéreink pedig megjavulnak s megnemesednek s megenyhülnek s végre is Istenhez közelebb jutnak. Igy értem azt, amivel kezdtem, hogy Istenből kiindulunk ugyan egymagunk, de hozzá vissza már csak többedmagunkkal térhetünk. Járjunk így a szeretet missziójának útjain s akkor áldás lesz törekvéseinken.

Székesfehérvár, 1912. márc. 19.

II.

Az életet lélekkel kell meghinteni.

Nagyon értem és értékelem is azt a mi lelki igényünket, hogy a hit nekünk necsak világítson s fölfogásunkat igazítsa, értem s értékelem azt is, hogy szinte nem érjük be vele, hogy csak biztasson s vigasztaljon életünk útjain; hanem azt kívánjuk, hogy megérezzük a hitet mint erőt s hogy ez az erő nyilvánuljon bennünk s alkalmasakká tegyen minket, nehézségeink s akadályaink leküzdésére, sőt arra is, hogy embertársainkra kihatni s a világot legalább némileg irányítani tudjuk s bírjuk. S ezt a mi igényünket az Úr Jézusnak azon szavaira alapítjuk, hogy «bízzatok, én legyőztem a világot». Mi erősen hisszük, hogy ő legyőzte a világot; de ép oly komolyan kell hinnünk azt is, hogy mi is legyőzzük a világot s ép azért kérdezzük: hát van-e bennünk valami abból a világot legyőző erőből s tisztában vagyunk-e

legalább az iránt, hogy mi legyen végre is az a világot legyőző erő?

Hálásak lehetünk az Úr iránt, hogy ő ezt az erőt sok helyén az Evangéliumnak jellemezte s ismertette s gondolom, hogy főleg akkor magyarázta meg nekünk jól, mikor azt mondotta: «Ti vagytok a föld sava. Ha a só megromlik, mivel sóznak? Semmire sem való többé, hanem hogy kivettessék és eltapodtassék az emberektől». (Máté 5, 13.) S ismét: «Jó a só, de ha a só ízetlen lesz, mivel adtok ízt neki? Legyen só bennetek és békesség legyen köztetek». (Márk 9, 49.) Fogjuk meg mohón ezt a gondolatot, bontsuk szét jelentését, hogy jól megértsük, hogy mi az a krisztusi, új erő, melyet ő hozott s melyet ő ad nekünk s hogy miféle erővel akar az az áldott Krisztus belőlünk is kihatni a világra?

1. «Ti vagytok a föld sava», az nekem először is azt jelenti, hogy *hitem s szeretetem által ízes lesz bennem s nekem az élet;* — ízt kap s jól esik; kedvem van hozzá s örömöm van rajta. Izes élet nagy szó, — ízetlen élet, nagy átok. Akik Krisztust szeretik, azoknak ízes az életük; akik pedig nem szeretik, azoknak ízetlen a lét, unalmas az élet; azok ráunnak mindenre, különösen magukra s miután sok pilulát vettek be örömből s

mámorból, végre revolver-golyócskával véget vetnek a buta öntudatnak. Mikor tehát Krisztus Urunk mondja: ti vagytok a föld sava, úgy értem, mintha azt mondaná: legyen ízes az éltetek s ne hagyjátok a lét unalmát kiverődni magatokon. Ha Istenben éltek, akkor úgyis az isteni virágzik ki rajtatok s ti azt élitek s megtapasztaljátok: isteni gondolatokat olvastok ki a természetből — isteni akarattal találkoztok lépten-nyomon — isteni motívumok szerint indultok s dolgoztok, isteni célok felé iparkodtok s ha ilyenek vagytok, akkor máris győztetek s kiemelkedtetek a lét unalma, a világ értelmetlensége s az élet céltalansága fölé.

2. Továbbá, ez a nagy szó, hogy «ti vagytok a föld sava» azt jelenti nekem, hogy szellemi só van bennetek, azaz *ízléstek van a világ s az élet alakítására*. Nagy tudomány ez; sőt nem annyira tudomány, mint inkább adomány, mert ezt ugyan könyvből megtanulni nem lehet, hanem érzék vagyis ízlés kell hozzá. Tehát a föld sava izlést jelent, ízlést a belső élethez, ízlést a lélek neveléséhez, hogy az embernek ne csak feje, száraz gondolatokkal teletömött feje, hanem szíve, meleg, erős érzésekkel átjárt szíve legyen. A föld sava ízlést jelent, hogy helyesen eligazodjunk

abban, ami való s illik hozzánk s abban, ami nem való s nem illik hozzánk; ízlést jelent az érzéseknek s indulatoknak, mondjuk, a szív redőinek alkalmas elrendezéséhez; izlést jelent a krisztusi hasonlatosságnak kidolgozásához. Szóval: föld sava annyit tesz, mint izléses, mértékes, elegáns lelkület szemben az ízléstelen, mértéktelen csordaemberrel.

3. Harmadik értelme is lehet a nagy mondásnak, hogy «ti vagytok a föld sava», ha a só használati céljára gondolunk. A só arra való, hogy azzal meghintsük s az által ízesítsük az ételt. Ahogy az ételt sóval, úgy az *életet lélekkel kell meghinteni* s mindkettőt meg is érzi, aki izleli. Bennetek is van ilyen só, melyet okvetlenül megérez a világ s ez a nagy hit, melytől harmonikus lesz lelkünk; továbbá a lélek értékének tudata, mely tisztelettel s jóindulattal tölt el embertársaink iránt: azután a nagy bizalom Istenbe s az ő minket megtisztító s megerősítő kegyelmébe; azután a türelem, mellyel elviselni tudjuk a rosszat s kivárni tudjuk a jobbat. Ez a lélek a föld, vagyis a világ sava; ez a só leolvad rólunk s belevegyül az életbe; ott kavarog s elhat a blazirt világhoz s ingerli fiainak fáradt érzékeit s bármily blazirtak legyenek, megérzik. Megérzik az

ízt, a tartalmat, az erőt s végre engednek indításainak, hiszen több életet kínál nekik.

Igy fogom föl tehát azt az én erőmet, azt az én sajátos, fölényes hatalmamat, mely győz s legyőzi a világot. Nem egyéb ez az erő, mint az ízes, erőteljes életöntudat, az ízléses lelkiség s a krisztusi érzület kisugározása. S mindez oly csendes, mint a sóolvadás s oly beható, mint a só beszürönközése. Nem veszekszik, nem kiabál, nem verekszik, de még csak nem is tolakszik s mégis mindenhová elhat s mindenki megérzi.

Hát mily csodálatosan igaz s mély feleletet kapok az Úrtól arra az én kérdésemre, hogy mily erőt hozott ő s mily erővel kell kihatnom nekem! Azt feleli ugyanis: ízes lelked legyen, mely szétolvadva járja át életedet; aki érintkezik veled, az megérzi majd, hogy új, sajátos erővel áll szemben, ez Krisztus ereje benned.

III.

Vettétek-e már a Szentlelket?

Szent Pál azt kérdezi az ő efezusi híveitől: «*Vettétek-e már a Szentlelket, miután hittetek?*» S ugyanezt kérdezi természetesen tőlünk is. Ezzel a kérdéssel nyomósítja azt, hogy igen, kell belénk Lélek s nélküle meg nem lehetünk s megmondja ugyanott az okát is, hogy miért kell s miért nem lehetünk meg nélküle. Ez az ok az: *hiszen hivők vagytok.*

Mintha azt mondaná: Hivőt Szentlélek nélkül képzelni nem tudok; csak akiben Lélek van, az hisz igazán s viszont, akiben hit van, abban eo ipso Lélek is van. Hitünk ő reá épúgy vonatkozik, mint ahogyan vonatkozik az Atyára és a Fiúra. Hitből való a meggyőződésünk, hogy Ő lejön s hogy Őt meg kell kapnunk. S mikor azt hisszük, nem a pünkösdi csodára, a szélzúgásra és az imbolygó tüzes nyelvekre gondolok csak, hanem arra, hogy *Krisztus mindnyájunknak megigérte*

Őt s hogy már az ó-szövetségben is biztat a prófétai szózat: «kiöntöm lelkemet minden testre». Én tehát hivő lévén, igényt tarthatok a Szentlélekre, készülök rá áhitatban, várom Őt, hogy kifakadjon lelkem tudatában s elárasszon és telítsen új, erős élettel. Hivő lévén, én Rá teszem a lelkemet, reményemet s epedve imádkozom, hogy jöjj, jöjj el Szentlélek Úristen. Én mindezt nagyon komolyan és nagyon természetesen veszem. Nekem az apostol szava, hogy vettétek-e már a Szentlelket, miután hittetek, oly természetes, mintha csak azt kérdezném: «látod-e a napvilágot, miután szemed van». Nekem az apostol szava oly valóság, mint a világosság, melyet látok, mint a levegő, melyet lélegzek, mint a kenyér, melyet eszem. Tudom, hogy hivő vagyok s mert az vagyok, a Lelket vennem kell. S ha eddig nem vettem, akkor hát ezentúl *inkább ma, mint holnap* kell vennem s hogy vehessem, elhatározom, hogy minden akadályt, ami a Szentlélek útjában lehetne, *könyörtelenül* eltávolítok szivemből. Hitem erejétől s nagy vágyamtól könnyen válik le lelkemről mindaz, ami bűn, hiba és hűtlenség van rajta. Lelkem világossága lévén, úgy is jön majd belém, mint ahogy a világosság szokott jönni, még pedig az a világosság,

melyet nem én gyujtok, hanem, mely az égből árad. Úgy jön Ő majd, mint ahogy világos lesz a szoba, mikor a beredőzött és bespalettázott ablakokat reggel kinyitjuk s tódul be a napsugár s örvendezővé lesz tőle a lelkünk s a harmatos rét lehelletétől kitágul a tüdőnk s a szivünk. Milyen más az, mikor sötétben gyertyát gyujtunk, vagy a villanyt felcsavarjuk, milyen más az! Világosságnak ugyan világosság ez is, de hát milyen más ez a májusi reggeli ablaknyitás! Ezt az eleven, elevenítő világosságot nem én csinálom; ezt nem én gondoltam ki, nem én találtam ki, ez nem gyertyafény, nem pislogó mécs, nem a gyarló emberi értelem fénye, nem betű és tudomány, hanem látás, érzés, készség, lelkesülés, ez az a tiszta fény, árnyak, homályok, sötétlő foltok nélkül. Ezt látni, azaz, hogy megtapasztalni kell.

Az ilyen ragyogó és sugárzó bensőségben a törvény formává és szépséggé s a megnyugvás örömmé válik; mi megtapasztaljuk a Szentlelket, *örvendező, békés tudatban* s e tudaton kivül nem kell más buzdítás a jóra s az áldozatkész szeretetre. Ez a Szentlélek elömlik egész lelkünkön s Benne megszeretjük testvéreinket, dolgozunk testi-lelki javunkon. E Lélekben elviseljük fára-

dalmainkat és megtapasztaljuk, hogy fáradalom és munka dacára nem fogy ki örömünk. Istenem, Krisztusom, hiszek s várok s kérlek, *küldd el ezt a páratlan éltető, megvilágosító, megvigasztaló Lelket, a te Lelkedet!*

IV.

A Grande Chartreuse silentiuma.

A Grande Chartreuse körül való emlékeimből merítem ezen körlevelem tárgyát. Ott jártam és senkivel sem találkoztam azok közül, kik ezt a házat építették, kik ott laktak s imádkoztak, miután a francia kormány, aligha a szabadság s testvériség nevében, kiűzte a szótlan, munkás szerzeteseket. Azóta a rengeteg épület még csendesebb, mert teljesen kihalt s a félkilométer hosszú folyosókon, a számtalan cellában, épúgy mint a temetőben csak a «silentium», a nagy csend jár-kel nesztelenül. Ez a csend az őslakó; itt volt, mielőtt a kolostor épült: itt borongott, mikor a kolostor lakóinak száma százakra is rúgott s akkor is itt marad, ha majd a magas hegyek kőgörgetege eltemeti falait. Ehhez a nagy «silentium»-hoz jöttek ki a karthauziak; nála s vele akartak élni s élni úgy, hogy kiemelkedhessenek a hiúság vásárából s nagyokká s világlegyőzőkké válhassa-

nak. Helyettük most a turisták tarka csoportjai térnek be a kolostorba,végig kopognak a folyosókon, végigkiváncsiskodnak cellákon s kápolnákon, kacagnak, fecsegnek s a felületesség s a blazirtság vásárját viszik bele a nagy «silentium»-ba. De én ezt nem bántam, mert az ellentét által óriássá nőtt szemeimben az a fölség, mely reklám nélkül is világhirűvé vált ezen messze eső völgyben, mérhetetlenül nagynak láttam a hit s a nagy lemondás lelkét, mely e falak közt a világot nem nélkülözte; főleg pedig úgy tetszett, mintha az a «silentium» misztikus korálist búgott volna bele lelkembe, mely annak a nagy, egységes szent akaratnak a dicsőségét zengte, mely Isten akaratával egy volt s mely ezt az akaratot feltétlen úrrá s királlyá tudta avatni a szerzetesekben a gondolatok, érzések, vágyak s szenvedélyek hullámai felett.

Ebben a «silentium»-ban az a fölséges akarat élt, mely ha fapapucsban járt is, de mindig csak magaslatok felé tartott, fokról-fokra hágott, egyre feljebb ért, földről a mennybe hatolt. Az az akarat élt itt sok száz szívben, mely egyet akart, egyet, még pedig a legfelségesebbet s azt híven, kitartóan s áldozatok árán is akarta. S ezzel szemben jár itt most sok-sok akarat, — akarat, mely

inkább akaratoskodás, — akarat, mely kíváncsi és komfortos, — akarat, melyet a véletlen s a vakációi szeszély összegereblyézett egy-egy kalauz vezetése alá, de amely egy félóra mulva ismét szétrebben a szélrózsa minden irányában, — akarat, mely benyomásról-benyomásra száll, mint tarka pillangó s ha megőrzi is a Chartreuseben otthonos nagy akaratot, de csakhamar kimenekül belőle s automobilon Chambérybe, Grenoblebe, Aix-Les-Bainesbe igyekszik el mulatni s feledni önmagát!

Az a csendes, nagy akarat imponál nekünk s vonz minket. Megérezzük isteni jellegeit s megkívánjuk őszinte epedéssel: Silentiumból való és silentiumot teremt. A szentírás mondja, hogy hallgasson el minden az Úr szine előtt, mert csak a csendben vonul el s vonul be az Úr; de viszont az is igaz, hogy akiben ily nagy, szent, egységes akarat él, annak lelkébe nagy csend vonul, az Isten csendje, a nagy, tiszta lélek csendje, az Isten békéje.

Isten szereti, ha erős akarattal csendet tudunk teremteni magunkban — szereti már azt is, ha csendesülni tud lelkünk s ha a magábatérés útjai felé jár, ahol élvezni tudja önmagát s békéjét. Csak akkor tudjuk élvezni önmagunkat, ha le-

csendesülünk, ha szivünk tiszta, ha lelkiismeretünk nyugodt. Találjunk rá erre a belső csendre, hogy rátalálhassunk igazi örömeinkre s hogy közelebb érezzük magunkat Istenünkhöz, kinek «helye a békesség». Ez lesz a mi «Chartreuse»-ünk s ebből nem kerget ki erőszak s nem csal ki a bohó világ s ha jár is körülöttünk csél-csap gondolatok és érzések turista-serege, de az ajtón be nem jöhet; érdeklődhetnek, pletykázhatnak, de nem állunk velük szóba, a mi jelligénk a «silentium».

1912. július.

V.

A legszebb dal motívuma.

Még egy vakációs élményemhez fűzöm gondolataimat. Régóta vonzott Avignon, nem a Provence dalai miatt, hanem a régi nagy emlékek révén, melyek ehhez a középkori városhoz fűzvék. A XIV. században ide költözködött a pápaság: s a Kelemenek, Benedekek s Jánosok itt építették azt a fölséges várat és palotát, melyben 70 évig laktak. Ebben a palotában jártam föl-alá borongós lélekkel; nehéz volt a szivem s nyomasztó gondolatok terhét éreztem. Ezt érezte Sienai Katalin is, ki itt szenvedett s imádkozott s a pápát Rómába való visszaköltözésre indította. Azóta a palota félig rommá lett; a freskók lekoptak; a nagyszerű kápolnában csak a nagy oltárkő hever a földön s ez a pusztulás élénken öntudatomba hozza, hogy annak így kell lennie, hiszen a palotát megteremtő szellem, a hatalmat inspiráló lélek régen kiköltözött s így távozásával a szépség is tűnik, a falak s ívek ereje hanyatlik s

földbe, sírba kivánkozik. Ez a palota tehát inkább síremlék a történelem nagy országútján s szimboluma a nagy mulandóságnak, mely hirdeti, hogy sem pénz, sem faragott kő, sem freskó, sem világi hatalom nem teszi, hanem a lelken s szellemen s a lélek nagy kisugárzásain, a hiten s szereteten fordul meg minden.

Közülünk sokan lelkesülnek az emberi lét hatalmi tényezőiért s méltán; úgy érzik, hogy az emberi élet maga nemesbül a szebb világra pazarolt tevékenységtől s gazdagabb lesz a sajátmaga teremtett értékektől s én ez irányzatot nem töröm le, sőt fejlesztem, hiszen Isten akaratát látom benne. De tudom azt is, hogy szellem és lélek nélkül, lelkesülés s lendület nélkül, mély, isteni érzésekből való kiindulás nélkül sem nem alkothatunk nagyot és szépet, sem nem örülhetünk neki s nem élvezhetjük azt, hanem többékevésbbé egy szellemtelen s örömtelen élet töltelékévé válik művészetünk, terhévé pénzünk, kínná hatalmunk s ürességgé öntudatunk. Azért tehát nagy hitet a köznapiba is s nagy szeretetet a kicsinybe, a jelentéktelenbe is s ne tűrjük, hogy valami lelkünkből folyjék s fakadjon, hogy valami a mienk s belőlünk való legyen, anélkül, hogy lélek, szellem, érzés, szeretet legyen benne.

Nem síremlékeken, nem a hiúság s mulandóság bagolyfészkein akarunk dolgozni; életünk ne legyen mű, melyből a lélek kiköltözik; hanem az egész tevékenység, mindaz, amit teszünk s alkotunk, szellem s élet legyen s mi azzal a szellemmel s élettel összenőve legyünk. Összenőve Istenünkkel hitben s szeretetben — egybeforradva a Szentlélekkel, aki a mi lelkünk s aki lakik bennünk s mozgat s indít s éltet minket. Istenem, hála neked, hogy életemnek nem kell rommá s régi erőnek és szépségnek síremlékévé lennie! Ezáltal emelkedem ki igazán a mulandóságból s vagyok földnél s történelemnél nagyobb; lélek vagyok, lélek Szentlélekből, aki ahogy belőle való, úgy benne is s érte is él.

Ezt a motívumot emeltem ki s küldöm kedves missziós munkatársaimnak s meg vagyok győződve, hogy ez a legszebb dalnak motivuma s hogy ezen a motívumon harmoniákat lehet megszólaltatni, melyek provencei daloknál szebbek s lelkünk dalaivá lesznek. Ó, énekeljen lelkünk Istennek s legyen dalos tőle egész életünk! Istenből s Istenért élni, kegyelem állapotában lenni s tiszta szeretetből dolgozni: ez értelme ez érzésnek!

1912. augusztus.

VI.

Jézus folyton ad, adjunk hát mi is.

1683. szeptemberében az akkori világ figyelme Bécs felé fordult, fordult aggódva, imádkozva. Bécset a török ostromolta; el akarta foglalni, meg akarta törni a várost, meg akarta alázni a nyugoti kultúrát s szégyent hozni a kereszténységre. De a város ellentállt; önfönntartási ösztöne, a rémület s a szégyenérzet megszázszorozta erőit s Sobiesky, lengyel király hite s inspirált hősiessége szétverte a törököt s fölszabadította a várost. Ez idén, most szeptemberben szintén Bécs felé fordul a világ tekintete az eucharisztikus, nemzetközi kongresszus alkalmából; most is népek sereglenek oda s minket is hitünk s szeretetünk csődít falai közé; nem azért, hogy rontsunk, de igen azért, hogy megostromoljuk az örök szeretetet, hogy a tagadással s hitetlenséggel szemben pajzsra emeljük a kereszténység királyát, Jézust s hogy hitközönnyel, hálátlansággal, hűtlenség-

gel szemben a hűség s hódolat dicsőségében részesítsük az Urat.

Mindezt azonban végre is egy nagy harcra való tekintetből tesszük s arra a harcra akarunk ott is s a kongresszus révén fölszított hit világánál minden szentségi oltárnál s minden szent áldozásunkban erőt s lelkesítést meríteni, melyet a világ Jézus ellen vív. Ma ugyanis nem egy város falai közt, hanem a széles, nagy világon végig ostrom alatt állnak a hit, a ránkmaradt erkölcs, eszményeink s intézményeink, sok millió lélek s ezeket le akarja törni a tagadás s az élvezetvágy szelleme egyrészt, másrészt a bűn s az ezerfejű inség.

Meg vagyok győződve, hogy ezeket az ellenségeket csak *tevékeny, élő hit s a hitből élő s égő szeretet* győzheti meg, a mi krisztusi szeretetünk. Higyjünk ennek a szeretetnek a hatalmában s becsüljük magunk is sokra s gyakoroljuk azt. Akik szentek voltak, azok a keresztény két évezred bármely századában, szeretet által győztek. Nem a tudás s nem a disputálás volt tulajdonképeni erejük, hanem a krisztusi szeretet Isten s ember iránt, ez volt az a győzedelmes s mindig korszerű hatalom, mellyel legyőzték, azaz, hogy meghódították a kételkedő s a szenvedő világot.

Jézus megadja nekünk ezt a hatalmat s megadja az érzéket hozzá, hogy hogyan s mikép kezeljük azt, hogy ne rontsunk s ártsunk, hanem hogy használjunk. Mi meg akarjuk érteni a mi szenvedő s kételkedő testvéreinket s kapcsolatban akarunk lenni velük, hogy valami módon testüknek-lelküknek segítségére lehessünk. Biztos, hogy sok a baja, gondja s szenvedése a világnak; az is igaz, hogy elfordult az egyháztól s Krisztustól s nem sok jót vár tőlünk; de hát úgy-e a beteggel bánni kell tudni s még ha nincs is bizalma, akkor is ápolnunk kell őt. Ha ápoljuk, ha a jót, amit tehetünk, megtesszük, ha türelemmel s nagylelkűen viseltetünk iránta, ha nem szeszély, hanem szolid, kitartó szeretet inspirál minket: akkor annak az elfordult, lélekben szenvedő s testben is sokszorosan meggyötört világnak egy nagy kinyilatkoztatása lesz: azt fogja észrevenni, hogy ez a kereső, aggódó, türelmes szeretet nem akarja őt letörni, hanem föl akarja emelni, nem kedvtelésből akarja saját nézeteire bírni, hanem neki magának akar enyhet adni s szivének félreismert igényeit akarja teljesíteni, észre fogja venni, hogy megnyugvásra, boldogulásra akarja segíteni. Észre fogja tehát venni, hogy ez a szeretet ad, ad s akkor is ad, ha nem akarják

elfogadni, akkor is ad, ha tapossák jótéteményeit s érzéseit, hogy olyan mint a forrás, melynek vizét a pajkos gyerek szétfreccsenti, melynek medencéjébe állat mászik bele s fölzavarja iszapját, de amely azért mégis fakad és fakad és szivárog és csörgedez és enyhet ad és szomjat olt s a tikkadt embernek a fölpezsdült élet erejét s vigaszát nyujtja.

Ezt a szeretetet akarjuk az Oltáriszentségből venni s ezt akarjuk tovább adni; folyton vesszük s folyton adjuk s ha néha panaszra akarna nyílni ajkunk, hogy hát minek is pazaroljuk hálátlanokra s hűtlenekre s züllöttekre szeretetünket, jusson akkor eszünkbe, hogy Jézus folyton ad, folyton s bőven ad, adjunk hát mi is, adjuk tovább ezt a krisztusi szeretetet; adjuk már csak azért is tovább esetleg hűtlen s hálátlan testvéreinknek is, mert hiszen mi is sokat kaptunk Istentől, sokat az Oltáriszentségben élő Jézustól, amit meg nem háláltunk, amiért viszont alig adtunk valamit.

Kedves Testvéreim, ennek a szeretetnek ostromát a világ, ez a modern világ sem tartja ki; megadja magát . . . s akkor mi adtuk oda, adtuk vissza Jézusnak a világot.

Székesfehérvár, 1912. szeptember 8.

VII.

Tanulságok az inaszakadt történetéből.

A módra és rendre nézve, hogy hogyan tegyünk jót felebarátainkkal, kitünő útmutatásul s eligazításul szolgál az az evangéliumi történet, amikor Krisztus Urunk meggyógyítja az inaszakadtat. Ezt a beteget néhány jó ember Krisztus elé iparkodott hozni «és nem találván nyílást, melyen őt bevigyék, a sereg miatt, felmentek vele a héjazatra s a tetőről lebocsáták őt középre ágyastul Jézus elé». (Lukács 5, 18.)

Már most figyeljünk, hogy hogyan folytatja elbeszélését az evangélista. «Látván Jézus — úgymond — *ezeknek* hitét, mondá . . .» Nem az inaszakadtnak hitét nézte az Úr, hanem elsősorban a buzgó, irgalmas szívű emberek hitét, kik küszködve a tömeggel, végre is úgy fogtak ki rajta, hogy betegestül, ágyastul a padlásra másztak fel s onnan eresztették le Jézus elébe az inaszakadtat. S ebből vigaszunkra azt

emelem ki, hogy Jézus kegyelmét és segítségét az irgalmasság s a lélekmentés cselekedeteiben semmivel sem nyerjük meg oly biztosan, mint buzgalmunkkal és könyörületes szeretetünkkel a szenvedők s elhagyottak iránt. Ha utánuk járunk s értük buzgólkodunk, Isten különös kegyelmét fogjuk élvezni. Márcsak azért is megsegít majd minket, hogy megjutalmazza hitünket; megsegít majd, hogy megtisztelje s kitüntesse a buzgólkodó szeretetet, mely mindenek fölött tetszik neki. Hiszen ép erről a szeretetről ismer ránk s amit mondott, hogy «azon ismernek majd rátok az emberek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást», azt bizonyosan ő is követi s ha szeretünk, akkor magáénak ismer el minket s megáldja munkánkat. Tehát szeressünk önzetlenül; dolgozzunk hiúság s dicsvágy nélkül s akkor az Úr az ilyen tiszta könyörületben saját lelkére s ezen könyörület képviselőiben testvéreire s munkatársaira ismer. Nézd Uram — mondjuk szívből — hitemet, buzgalmamat s áldozataimat s ezért add meg annak az én gyámoltomnak kegyelmedet, adj neki jó lelket!

A második eligazítás, mellyel ez az evangéliumi elbeszélés szolgál, az, hogy Krisztus mondja: «Ember, megbocsáttatnak bűneid». (5, 20.) Ezzel

Jézus arra figyelmeztet, hogy ő minden irgalmassági cselekedetben s szeretetszolgálatban a fősúlyt a lélek megkönnyítésére s megvigasztalására fekteti; hogy elsősorban a szegénynek, a szenvedőnek lelkén segítsünk. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy mindenkinek először is prédikációkat tartsunk, vagy hogy a szegénynek kenyér helyett szép szavakat s a szenvedőnek ír és borogatás helyett gyónásra való útmutatással szolgáljunk, hanem azt akarom jelezni s nyomatékozni, hogy mi a szenvedőt, a züllöttet, a neveletlen védencet úgy nézzük, mint kiknek szemük s érzékük van nemcsak tudatlansága, szegénysége, neveletlensége s szenvedései iránt, hanem elsősorban az iránt, hogy lelki békéjét s nyugalmát megtalálja. Jót akarunk adni külső és belső bajokra, testre és lélekre s az egész embert akarjuk fölemelni s megsegíteni. Ime, Jézus szeme először is az inaszakadtnak lelkére irányult s szeretete először is a megtörődés s az önmagábatérés kegyelmét juttatta neki; azért mondotta s mondotta örömmel: «megbocsáttatnak bűneid».

Jézus példáját kell követnünk. Legyen minden szolgálatunkban érzékünk először a lélek bajai iránt, gondoljuk meg, milyen ennek az embernek a lelke s kié az? Istené avagy az ördögé? s mit

tehetnénk érte? Ha szemünk lesz ez iránt, akkor egész eljárásunkban több szellem és lélek lesz s eltaláljuk majd a módját, hogy tapintattal s finom észrevevéssel lelkéhez férkőzzünk s elsősorban is azt gyógyítsuk.

A harmadik tanulság, melyet az inaszakadt történetéből merítünk, az, hogy Jézus végre a betegségen is segített, de csoda által. Ezt mi nem tehetjük, tehát ez nem is a mi dolgunk; de végezzük el buzgón azt, amit tehetünk. Vezessük az embereket Jézushoz, tegyünk jót áldozatok árán is, járjunk szenvedő embertársaink nyomában az irgalom s a szeretet útjain; mikor pedig tehetségünk s erőnk korlátjaihoz jutottunk, nyugodjunk meg Isten végzésén s azért, hogy csodát nem tudunk tenni, ne szünjünk meg szeretni. Ezt az inaszakadtat Jézus meggyógyította, de sok más inaszakadtat nem gyógyított meg. Tegyük meg tehát azt, amit tehetünk s örüljünk, hogyha valamit is tehetünk. Krisztus szeretete sürgessen minket, az a szeretet, mellyel valamennyi testvéreit, a testi s lelki inaszakadtakat s minket is, az inaszakadtak gyámolóit szereti. Minél tisztább s buzgóbb lesz ez a szeretetünk, annál készségesebben segít majd meg.

Ezt a nagy, biztató igazságot tegye az ablakba

minden missziós nővér s a Missziótársulat minden tagja; legyen ez az ő muskátlija, vérpiros illatos virága. Szívja magába illatát, azt a tudatot, hogyha jobban szeretek, ha kevesebb hiúsággal s több odaadással szeretek, Isten jobban segít s általa én is többeken lendítek. Tisztább szeretetem miatt szereti majd Isten s segíti hathatósabban védenceimet. S szeretetem akkor lesz tisztább s krisztusibb, ha az Úr szemével nézem a szenvedőt s ha lelkét jobban szeretem, mint testét. Lássa az Úr hitemet s áldozatkészségemet s segítsen azokon, kiket így szeretek!

VIII.

Fel akarjuk karolni a lelkek ügyét a síron túl is.

Mi, szociális missziós munkások, november havában rendes szeretetszolgálatunkon kívül egy más lelki munkát is végzünk, amikor lélekben rátérünk annak a más világnak útjaira és segíteni akarunk elhunytainkon is. Milyen édes tudattal szent kötelessége ez a hitből fakadó szeretetnek. Mások addig akarják segiteni felebarátjaikat, míg itt az életben köztük vannak, nekünk azonban az életen túlra is átvetődik gondolatunk s fel akarjuk karolni a lelkek ügyét a síron túl is. Szivünkre vesszük panaszaikat, testvéri rokonszenvvel hajolunk le hozzájuk s tőlünk telhetőleg segíteni akarjuk őket. Amit ilyenkor érzek, az mindenekelőtt egy emelkedettebb és hálás önérzet. Érzem ugyanis, hogy mily sokat tehetek s örülök neki s köszönöm Istennek, hogy tehetek. Valóban milyen nagy dolog az, ha imával és jócselekede-

tekkel segíthetünk a legelhagyottabb szenvedőkön s ha szeretetünkkel így elérhetünk a másvilágba! De hát ilyen a szeretet hatalma, mely Istenből árad, a sziveket a síron túl is egybeköti Mennyire más ez a cselekvő, nemes s tevékeny szeretet a világ szentimentális, cifra és költséges virágadományokban kimerülő gyászánál.

Ahogyan a mindenséget a gravitáció tartja össze, ahogyan az röpíti végtelen pályájukon az égitesteket s ugyanakkor a föld felé vonzza a porszemet is, úgy hatja át az isteni szeretet a lelki mindenséget s egyre Isten felé, másrészt egymás felé tereli a sziveket. A porszem is, a hulló falevél is a nappal áll összeköttetésben, miért csodálkozzam hát azon, hogy én is összeköttetésben állok a szeretet hatalma által a legtávolibb lelkekkel is. Nem szabad ez isteni kapcsolatokban kételkedni, örülnünk kell nekik. Siessünk segítségükre azoknak, kik odaát ránk szorulnak. Ha messze is vannak, azért mégis csak a szeretet elemében vannak, még pedig a legnagyobb szívnek, az Isten szívszeretetének elemében. Az ő szivének lüktetése élteti őket s minket egyaránt. Érezzük át mélyen ezt a kapcsolatot s ne hűtsük le szeretetünket azzal a kétkedő, hideg gondolattal, hogy hiszen meghaltak, elmentek tőlünk.

Elmentek, de lelkükbe beleszőve magukkal vitték képünket s ha találkoznánk velük most és gyászfátylukat szétlebbentenők, csak úgy néznének ránk, mint régen, csak úgy ejtenék ki nevünket, mint ahogy régóta fülünkben cseng még hanglejtésük. Ne mondjuk, hogy már csak úgy vannak itt e világon, mint kik halványodó emlékezetben élnek és semmit sem számítanak: ugyanazon az úton járnak ők, mint mi, az Istenhez vezető úton, csakhogy annak már a felső végén: előttünk vannak s mi utána törekszünk és nemsokára ismét találkozunk . . .

A kapcsolat ez eleven átérzése után szinte természetes lesz, hogy szeretetünk aggódó, buzgólkodó érdeklődéssel karolja fel sírontúli testvéreink érdekeit. Mintha csak látnók, hogy szemeik rajtunk függnek, hogy szivük karjai felénk tárvák.

Legyünk tehát annak a másik szenvedő világnak segitői, irgalmas szamaritánusai, még pedig olyan szamaritánusai, kik mikor mással jót tesznek, maguknak is a legnagyobb vigaszt s megnyugvást szerzik. Igy aztán a temető útjain is annak nyomában járunk, ki tudta, mi a sír s mi a fájdalom, hiszen Lázár sírjánál az ő szive lett tele szenvedéssel s az ő szeme lett tele köny-

nyel, de aki legyőzte a halált, legyőzte a sírt s legyőzte a világ szomorúságát. Mikor így vigasztalni s megsegíteni igyekszünk a szenvedő lelkeket, akkor azt az evangéliumot iparkodunk valóra váltani, melyet Krisztus hirdetett a fiát siratő atyának s a bátyja veszte felett gyászoló Mártának: a te fiad, a te bátyád *él*. Krisztus Urunk mondja, hogy *él* a mi elhunyt atyánk, anyánk, testvérünk, barátunk, gyermekünk, ebben tehát kételkednünk nem szabad, de esetleg szenved még s azért sugalmazza hitünk segítő, mentő, áldozatos *akcióra* szeretetünket.

Igy vagyunk két világnak missziós munkásai.

1912. november.

IX.

Ádventi programm.

Szivélyes üdvözlettel köszöntök be a ködös és mégis hangulatos Adventbe! Advent, annyi, mint Úrjövet s erről azt mondom, hogy az az Úr dolga, hogy hogyan jön s mikor jön majd felém s hozzám; nekem azonban az Advent annyi, mint várakozás és készülődés és eléje menés. Várakozunk éltünk Adventjében Jézusra; várakozunk, de nem leülve, lecsücsülve, kezeinket ölbe téve; hanem várakozunk epedve szívvel s dolgozva szívvel és kézzel. Tudjuk ugyanis, hogy a jót nemcsak várni kell, hanem hogy azt tenni is kell. Azt a jobb világot, melyet folyton várunk, meg kell egyszersmind teremtenünk; folyton kell tehát dolgoznunk rajta. Még nem kész — jaj — dehogy is kész, akár lelkivilágomat, akár ezt a külső világunkat nézem. Mennyi baj és gyarlóság abban a belső világban s mennyi tűrhetetlen nyomorúság abban a külsőben. Hogyan kiált

Advent után mind a két szegény világ, hogyan imádkozza, hogy «jöjjön el a te országod!» Ez a Miatyánknak a legnépszerűbb óhaja: kenyeret Uram s a te országodat vagy legalább többet abból ami a te országod, többet az igazságból, békességből és örömből!

S ezt az utóbbi adventi vágyat osztják az emberek mind; ezt még a szocialisták is elfogadnák; új világot, jobb világot, ez valamennyi szociálreformernek adventi vágya! Csakhogy mennyi ezeknél az adventi embereknél a rémlátás is, hány lidérc ficánkol előttük, mennyi tévedés s álmodozás környékezi őket!

A rémlátástól s tévedéstől meg akarjuk magunkat kímélni s ép azért ez életnek s küzdelmeinek szociális törekvéseinknek s kudarcainknak és sikertelenségeinknek éjszakájában világítunk magunknak Krisztus mécsével. Ezt a mécset ki nem fuvom. Éjjel mécsre van szükségem, ha az van, az elég is; világítok hát magamnak vele.

S világítok azért, hogy dolgozhassam, még pedig *hitszerűen és észszerűen és jó kedvvel. Kedvvel, kedvvel*, ezt különösen ismétlem s ez a jó kedvem adventi reménységemből fakad. Az Advent ugyanis tele van reménnyel, még pedig azzal a halhatatlan reménnyel, melyet Krisztus

fakaszt a lelkekben. Ezen reménységre szükségünk van, hogy bajainkban s gyarlóságainkban, szenvedéseinkben s tépelődéseinkben megálljuk helyünket s ne sztrájkoljunk a munkában s ne fáradjunk el a harcban.

De azért itt se akarjunk többet, mint amennyit akarni lehet.

Ahogyan a mécses világosságától nem szünik meg az éj: úgy a reménységtől nem szünnek meg a bajok, — szegényeink azon túl is lesznek, betegeink azért mind meg nem gyógyulnak s ugyancsak mi mindnyájan attól a biztos érzettől, hogy a helyes úton járunk s Krisztust nyomban követjük, célhoz mindjárt nem jutunk. Bár méccsel kezünkben s reménnyel szivünkben járunk, de azért úton vagyunk s útfélen maradunk.

S ezt jó lesz szemelőtt tartanunk s magunkat s készületlenségünket el nem felednünk. Néha ugyanis az ember megfeledkezik arról, hogy hol, merre tart, hányadán van s többet kezd igényelni s azzal azután nehézségeket csinál magának, beleevez az elégedetlenség zátonyai közé. Úgy is van néha, hogy felesleges szemrehányásokkal illeti magát, hogy ezt vagy azt nem birta megtenni vagy elérni. Az ilyet a mennyországi felső emeletről le kell ráncigálni az adventi földszintre,

sőt néha az élet nagyon is sötét szakadékaiba is. Nem vagyunk még a mennyországban, hanem itt vagyunk a földön, földi bajban, földi gyarlóságban, földi alacsonyságban; nem angyalok közt, hanem emberek közt élünk, kik sokszor nem testvérek, hanem mostohák s egymásnak keserítik meg s nehezítik meg az éltet. De hát a földön ez a sor is járja, hát ezen sem fogunk túlságosan jajveszékelni s ha elvesztettünk valamit a vámon, reménykedünk, hogy megnyerjük a réven; ha nem sikerült egy művünk, majd sikerül egy más vállalatunk s ha minden egyéb nem sikerülne is, akkor sem hagy el a remény, hogy majd csak megleszünk valahogy s a sok sikertelenségért is megfizet az Úr! Ime, az adventa remény rügyezik szivünkben s új tavaszt igér, hi nem három hónap, hát három év után, vagy ha három év mulva sem, hát harminc év mulva, de a tavasz el nem marad, a lelkünk kivirágzik.

Azért hát rajta, kedves missziós testvérünk, gyerünk, haladjunk, dolgozzunk! Úton, munkaközben lévén, ne jusson eszünkbe, hogy jó lesz most már megpihenni s leszerelni s adventi törekvés s munka helyett téli álomra fordulni. Nem vagyunk mi sem medvék, sem ürgék, hogy aludjunk, hanem Isten gyermekei, kikben télen is az

örök tavasz temperamentuma éled s kik adventi éjek és fények, adventi bajok és vigaszok, adventi távolságok s közelségek közt is folyton-folyvást Krisztus felé tartunk. Még nem vagyunk nála, de közeledünk hozzá, még pedig abban a mértékben, amelyben mindent érte s csakis érte teszünk s elviselünk. Szerinte érezni az annyi, mint hozzá közeledni. Ime, a mi adventi programmunk.

1912. december.

X.

Újévi ajándékunk.

Nem arról az ajándékról van itt szó, amelyet mi adjunk, hanem arról, melyet kapjunk. Elgondolom magamnak, hogy olyan magunkféle missziós-társak mit is kívánjunk magunknak újévi ajándékul s nem képzelhetem, hogy nagyobb s értékesebb ajándékot kívánhatnánk magunknak, *mint nagyobb, forróbb, boldogítóbb s mozgatóbb Isten-szeretetet.* Ember ugyanis adhat embernek gyöngyöt és virágot, csecsebecsét és sok tarkaságot; de az isteni ajándék mindig olyan lesz, amitől az ember önmagában jobb s Istennek is és embernek is értékesebb lesz s ilyen kell nekünk.

Én tehát újévre is megint csak ily ajándékot s nevezetesen Krisztusnak embert s lelket szerető szellemét kívánom magamnak, hogy szivem is melegebb legyen tőle s a lelkem is jobban győzze azt a munkát, mely ki nem fárad s újra kikezdi

a nehézségeket s hogy kitartásom is legyen, mikor nem megy minden a kedvem szerint.

Ilyen újévi ajándékra szükségünk van mindnyájunknak, de főleg azoknak, kik hamar kifáradnak s kedvüket vesztve azt mondogatják: hiábavaló minden, minden; úgy sem megyünk vele semmire!

Ezeknek okulására szeretném elmondani, hogy mennyire másképen gondolkozott egy leány, aki elkeseredésében elhagyta iszákos édesatyját s otthonát, de aki azután magába szállott és Istentől felvilágosítást nyerve az iránt, hogy neki voltaképen ott édesatyja mellett volna a helye, még pedig úgy, hogy mentő-, óvó- s őrzőangyala legyen atyjának, elhatározta, hogy visszatér s iparkodik segíteni atyján. Vissza is ment s magára vállalta édesatyja s háztartásának gondját; beállt a munkába s főzött, mosott, foltozott, takarított s amellett minden módon iparkodott atyja lelkét megmenteni s őt nemtelen s alacsony szenvedélyéből, az iszákosságból kiemelni.

Természetesen ennek a leánynak útjába is állt az okoskodás s azt mondta neki a felsővégi szomszédasszony s az alsóvégi komaasszony, hogy hát szép, szép dolog ez, amit itt tenni készül, de hát mi lesz majd akkor, ha édesatyja, amilyen durva

és goromba, semmivel sem lesz megelégedve s ha mindenben csak gáncsot vet és tesz s hegyibe talán még néha el is páholja?

A leány erre azt mondta: «Mindegy, akkor is megpróbálom s még jobban iparkodom» s mikor ezt mondta, úgy tetszett, mintha mélyebb érzésű s bízóbb tekintet villant volna ki szemeiből. De a nénék nem hagyták abba s a nénék újra neki láttak a kételkedésnek: de ha — folytatták — megint durva s goromba lesz s ha tán el is kergeti otthonról, nem fog-e az ilyen fiatal leányzó türelme elszakadni s maga is nem kívánkozik-e el majd boldogabb tájakra?

«Ha ilyen lenne atyám, akkor még jobban s többet fogok imádkozni» — volt erre megint a fölséges válasz. «S mi lesz — folytatják a bölcseség sótartójának anyámasszonyai — ha édesatyja nemcsak megveri, hanem meg is gyűlöli, úgyhogy nem fogadja majd szitok s átok nélkül egyetlenegy szavát sem?»

«Akkor meg — felelte a leány — még jobban akarom szeretni s szeretetemet vele, ahogy csak tudom s birom, melegebben megéreztetni».

Hála Istennek, hogy ennek a leánynak hajthatatlan s bízó lelke győzött s hogy hite s szeretete csodát művelt, amennyiben édesatyja tény-

leg sok vergődés és bukdácsolás után mégis csak az erény s a becsület útjára tért. Imája, szeretete s türelme megmentette édesatyjának lelkét. Tevékeny s türelmes szeretete győzött.

Ez az a hamisítatlan isteni ajándék, melyet karácsonyi s újévi ajándékul kívánunk magunknak: mikor magunknak kívánjuk, akkor azt is tudjuk s annak is örülünk, hogy ebből mások is, még pedig sokan kapnak. Mindazok kapnak, kik velünk kapcsolatban állanak. S ami még csodálatosabb, az az a körülmény, hogy jóllehet sokan kapnak belőle, azért mi nem vesztünk, sőt ellenkezőleg gyarapodunk s növekedünk szellemben.

Hál' Istennek, hogy vannak ilyen isteni ajándékú lelkek köztünk, kik szeretetükkel s türelmükkel győznek s kik ezen a réven az élet legnagyobb műveit állítják a világba. Mert hiába: legáldásosabb munka s a legszebb mű mégis csak mások lelkét menteni s üdvösségük nagy művében nekik szolgálatukra lenni. Kérdezzük magunkat, *van-e már ily művünk s indulunk-e már ily irányban?* Ez legyen a mi *újévi lelkiismereti vizsgálatunknak missziós kérdése* s az arra megadandó felelet nyomában állítsuk azután szemeink elé a mi *újévi missziós feladatunkat*, azt,

hogy úgy akarunk élni, hogy másoknak tényleg lelki hasznára legyünk. Legyen ezen krisztusi szóból krisztusi tett; szeressünk úgy, hogy másokért dolgozni s értük valamit eltűrni s elviselni is tudjunk.

1913. január 1-én.

XI.

Az Isten nekünk tényleg hivatást adott.

Az újév elején, mikor ismét időt s lelket s kegyelmet kinál föl nekünk az Úr, jó lesz átértenünk és átéreznünk, hogy az Isten ezáltal egyszersmind hivatást ad s hí az újév folyamába s azért terel ki minket az élet útjaira, hogy tegyünk, buzgólkodjunk és szeressünk!

Fogjuk meg ezt a nagy gondolatot, kedves Missziótársulatom s érleltessük mély meggyőződéssé magunkban, hogy az Isten nekünk tényleg hivatást adott s hogy őmaga az, aki hív minket s egyszer majd számon is kéri tőlünk azt, hogy mentünk-e oda, ahová küldött s megtettük-e azt, amire hívott?

Hisztek-e ti mindnyájan a szeretet s a buzgólkodás isteni hivatásában? hiszitek-e, hogy az Isten ezt a hivatást adta nektek s teljesítését várja tőletek? Némelyik közületek tán nincs meggyőződve, hogy maga Isten hívja őt arra, hogy szeres-

sen, buzgólkodjék és tegyen. De hát adjon akkor számot magának arról, hogy minek adott neki Isten tehetséget és erőt, minek világosította őt fel evangéliumával s kegyelmével, minek adott neki hitet, minek szivet és könyörületet, minek szeretetet és részvétet? S miért vonzza-húzza s minek nógatja és készteti, hogy szóval is, tettel is álljon ki, álljon ki Jézusért s a lelkekért, lobogtassa feléje hitének mécsesét s lépjen ki eléjük a jóság s a jóakarás indulataival! Miért teszi ezt, minek ismétli ezt meg az Úr! S minek nyitja meg szemeinket s engedi látni sok lélek sötétségét s miért ihleti meg szivünket s hangolja részvétre felebarátaink baján?

Ime, így hív az Isten, így adja meg a buzgalom s a szeretet hivatását, így küld ki az élet útjaira. Szent Pállal is így tett. Mikor az apostol ugyanis Kis-Ázsiában, Troas városában időzött, jelenése volt s látott egy macedóniai öltözetű embert, aki azt mondta neki: «Pál, jöjj hozzánk és segíts rajtunk». Az apostol rögtön megértette, hogy útra kell kelnie, a tengeren kell áthajóznia, Macedóniába kell sietnie, hogy segítsen, azaz, hogy az evangélium világosságát derítse rájuk s az újjászületés szentlelkét adja meg nekik. Ez bizonyára hivatás volt. Nos és nekünk nincse-

nek-e ily jelenéseink? Ha a világ sorsán elgondolkodunk s embertársaink küzdelmeit, szenvedéseit s lelki üdvük veszélyeit szivünkbe vessük, ugyan hány ily könyörgő, a jobbat váró és segélyt kérő macedón forma emberen akad meg a szemünk? Az mind, ha nem is beszél, mégis azt látszik mondani: Testvér, látod, hogy a lelkem sötét s a világ keserve kioltotta szivemben a szeretetet, de úgy-e, te ismered Krisztust és bevetted az ő Szentlelkét, mondd csak, nincs-e neked is közöd hozzám s nem érzed-e te, hogy itt kellene valamit tenned? Neked, neked kellene tenned; nem annak a másiknak, nem annak a szentnek, annak az irgalmas nővérnek, annak a fölszentelt papnak, de neked, neked! Hiszen te is ismered s szereted Krisztust s te is kaptad azt a parancsot, hogy szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!

Nem térek ki a pogányokra, kik még ezer millió lélekszámban nem ismerik Krisztust s a hitterjesztés nagy műveire utalnak, melyet föl kell karolnunk imánkkal s alamizsnánkkal; de rámutatok a köztünk sötétlő hitetlenségre s kishitűségre, a sok lelki s gazdasági hajótörésre; ime, a testi-lelki nyomornak hány macedón-alakja lép elénk s mind azt kiáltja: testvér, jöjj át hoz-

zánk és segíts! Ne keressük messze apostoli hivatásunk terét, hiszen lépten-nyomon nyílik ez a tér; lépten-nyomon beleakadunk valakibe, aki ha nem is mondja, de ránk szorul, sőt talán akkor szorul ránk jobban, amikor a segítséget elfogadni sem akarja. Ilyen apostoli tér a család, a házi lakók, a szomszédok, az ismerősök, a betegek, a szegények, a szomorúak, vagyis inkább minden ember, akinek valami jót tehetek Krisztus szerint s akinek több, jobb lelket, hitet s szeretetet adhatok. Fáradt, eltikkadt embereket mindenütt gyámolíthatunk; elsötétült lelkeket mindenfelé támogathatunk s annak megtapasztalására segíthetünk, hogy aki valamikor azt mondta, hogy jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok s terhelve vagytok s én megenyhítlek titeket, az most is gondoskodik s küld oly hitű s szeretetű embereket, akik helyette enyhítsenek s segítsenek!

Ime, testvérem, a mi nagy hivatásunk; higyjünk hát benne! Szítsuk fel magunkban ezt a nagy hivatást s örüljünk neki s köszönjük meg az Úrnak, hogy ezt adta nekünk. Cseppet se kételkedjünk benne s ne kérdezzük, hogy ugyan, hogyan is jutunk hát mi az ilyen hivatáshoz; mert erre azt felelem: hát nem vagy te Isten

gyermeke, nem vagy-e Krisztus testvére? S ha az vagy, akkor meg is érted az Urat, aki szereti a lelkeket s megérted azt, hogy Krisztus testvériségét azon ismerni meg, hogy egymást is szeretjük, de hogy főleg azokat szeretjük, akik nyomorékabb testvéreink.

Krisztus szeretett minket s azért hívott magához. Tegyünk mi is így; szeressünk s hívjunk sokakat, minél többeket Krisztushoz. «Láttam az ő utait és meggyógyítottam őt és visszahoztam őt és vigasztalást adtam neki s kesergő övéinek». (Iz. 57, 18.)

1913. február.

XII.

Hogyan nézzem én a keresztet?

Mily közel állhatnak, szinte érintkezhetnek azok, kik különben érzületre nézve végtelen messze állanak egymástól! Nem lehet ennek öntudatára sehol sem jutni úgy, mint az Úr Jézus kínszenvedésében; ott Krisztus mellett áll a hóhér s a csőcselék, de mily távol állnak ezek fölfogásban s érzületben egymástól! Azok is, Krisztus is nézik a keresztet; de mit látnak azok benne s mit néz ki az imádandó Úr magának s mindnyájunknak belőle!

Én is a nézők között vagyok. Az élet engem is keresztelé állít s én is a keresztet csőcselék módjára, vagy pedig Krisztus szemével nézhetem, már most rám nézve nem lehet kérdés tárgya, hogy kinek a lelkén át nézzem azt, hanem elszántan az Úrhoz állok s mondom: «Uram, lelket, hitet, szeretetet tőled kaptam, hát természetesen a szemedet is kérem. Úgy akarok nézni,

ahogy te nézesz s azt akarom látni, amit te látsz. Tudom, hogy az igazi meglátást te hoztad nekem s a keresztet és kínt is te állítottad be számomra a helyes megvilágításba. Uram, hát add, hogy lássak!»

A világias ember csak szomorkodva, sőt sokszor rémülve nézi a keresztet; neki az csak bajt s kínt jelent. De az Úr Jézus a keresztben megváltást és áldást, üdvöt s boldogságot is látott; látta az Isten megengesztelt arcát s látta a kereszt által megváltott lelkek ujjongó örömét! Szent István első vértanuról is azt mondja a szentírás, hogy a kőzáporban, mely az ő halála volt, nyitva látta a mennyországot s elragadva szemlélte az Isten dicsőségét. A vértanuk a máglyán Isten arcát látták a lángokban, mialatt a hóhérok csak a rőzsekötegeket igazították vasvillákkal, hogy a szél keresztülfújjon és a lángot szítsa.

Tehát mit is látott Krisztus a keresztben? Ő abban kegyelmet, megváltást és üdvöt látott; úgy nézett a keresztre, mint a tengernyi nagy áldás forrására s úgy szorította azt magához, mint aki általa s benne a legnagyobb jót adja s hozza a világnak. Ime az első felelet arra a kérdésre, hogy hogyan nézzem én a keresztet s mit nézzek ki magam számára belőle: nézzem úgy, mint sok-

sok kegyelem forrását, nézzem, mint nagy jót, nézzem, mint kemény, keserű kérget, mely alatt édes, erős mag, élet és kegyelem rejlik. Az Úr Jézus példája erre buzdít engem. Hagyjam hát megnyitni szemeimet s szívjam lelkembe ez új világosságot, melyben biztosan látom, hogy a kereszt s a szenvedés nem csak rossz, ahogy azt a világ s az érzéki lélek kiáltja, hanem, hogy az jó is. De azt a jót nekem élesen szemügyre kell vennem s ki kell emelnem s a lelkemet elárasztó érzéki benyomások elé kell tartanom s ítéletemet hozzá szabnom s szerinte igazodnom.

Ez legyen a mi bőjti gyakorlatunk, hogy bennünk a rosszra, a bajra, a szenvedésre ne csak az érzéki ember reagáljon, hanem a hit embere is s ha az az első ember azt kiáltja, hogy a kereszt rossz és átok, a hit s istenszeretet emelje ki azt, ami áldás és kegyelem van benne.

Másodszor meg kell fontolnom azt, hogy Krisztus Urunk szenvedő lelkében a kereszt lelki meglátásának megfelelő meleg érzések is jártak s nekünk ezeket is el kell sajátítanunk. Nem elég valamit meglátnunk, hanem a jó meglátásnak megfelelő érzésekkel is át kell azt fognunk. Már most Jézus érzéke a kínszenvedésben az volt, hogy Ő szeretetből szenvedett; szenvedett, mert

szeretett; szenvedett, mert szenvedése által jót, töménytelen jót adhatott s örült neki, hogy adhatja s törte magát, hogy adja meg.

Ez a szenvedés nem volt tehát csak kín és gyötrődés, nem volt csak passzív elgyötört lelkület, hanem aktív, készséges, lelkes érzület is volt. Már amennyire ilyesmiről kínok, bajok, gyötrelmek közt szó lehet! De szent igaz, más nekem az a szenvedő Krisztus s kimondhatatlanul édessé s ellenállhatatlanná lesz hódító szenvedésében, ha öntudatomra hozom, hogy őt a szeretet ösztönözte, az bátorította, az hevítette, mindabban, amit magára vett. Hogyan nézem én akkor azt a töviskoszorús homlokot, mely mögött a reám való emlékezés honolt s hogyan találkozik tekintetem tekintetével, aki könnyes szemmel is engem keresett s mily beszédes nekem az a néma ajk, mely félig nyitva is úgy tett, mintha nevemen szólítgatott volna.

S ennek az érzületnek utánzása lesz az én második bőjti gyakorlatom. Én ugyanis föl akarom kelteni a szeretetet szenvedéseimben s kellemetlenségeimben s azt akarom hajtogatni szeretettel, hogy «érted, érted Uram, Jézusom!» Nem ismerek majd rá magamra s lelkületemre, ha ezt a gyakorlatot komolyan veszem s ha a szeretet

aktusáig emelkedem föl megpróbáltatásaimból. Nagyon kérlek, kedves testvérem, próbáld meg, hogy magad megtapasztaljad a krisztusi lelkületnek fönségét s hogy a tapasztalatod révén ne én, aki ezt írom, hanem te magad, aki ezt megtapasztalod, tégy tanuságot, hogy a szenvedés is a lélektől függ s hogy boldog ember, akinek az Úr Isten a kereszthez krisztusi érzést is adott.

1913. március.

XIII.

Mi is az élet «újságában» járjunk?

A húsvét jelszava az új életre való föltámadás s mélyen átérezzük szent Pálnak buzdítását: «Valamint Krisztus feltámadott halottaiból az Atya dicsősége által, úgy mi is az élet újságában járjunk». (Rom. 6, 4.) Ezt az új életet röviden, de szárazon úgy jellemezhetném, hogy Istennek akarunk élni, vagyis az Ő szolgálatában, az Ő akarata szerint tehetségeinket, erőinket érvényesíteni, hogy ki akarunk tartani mellette az élet változó hangulataiban s küzdelmeiben s hogy jó, hűséges cselédjeinek akarunk bizonyulni, kik nemcsak szemre s színre, hanem szívből s kötelességtudásból teljesítik Uruk akaratát.

S jóllehet az így ecsetelt élet bizonyára nagy és szent dolog, mégis azt mondom, hogy aki ily fogalmakkal s ily keretezéssel mutatja be, az bizony csakúgy szárazon szól róla s nem hozza öntudatunkra, hogy mennyi meleg és mily

hevülés, mennyi temperamentum s mennyi érzés rejlik ebben az új, ebben az isteni életben; az nem érezteti meg velünk azt, hogy mily édes és erős tartalom tölti ki azt a lelket, mely Istennek él s hogy mily megtapasztalásokban, vigaszokban s mily vonzalmakban s buzdulásokban van részünk akkor, ha «igazán az élet újságában járunk». Nem is azt kell mondani arról a húsvéti új életről, hogy az annyit tesz, mint Istennek élni, hanem inkább azt, hogy az ilyen életben Isten él mibennünk.

Ah, ez mást, azaz utólérhetetlenül többet mond s a lelkünk elevenjére tapint rá, mikor nem azt állítja elénk, hogy mi élünk Istennek, hanem inkább azt, hogy maga Isten él bennünk. Igen, Isten él bennem, ha összes tehetségeimet Ő indítja, figyelmemet Ő érdekli s erőimet s energiáimat Ő ösztönzi lendületes tevékenységre. Hogy ezt kellőleg öntudatunkra hozzam, tekintsük meg Isten életét először értelmünkben.

Isten akkor él értelmi világomban, ha reá való gondolatom élénk énbennem, ha emléke s neve nemcsak fogalom, hanem a lelket áthevítő s átjáró jelenlét; ha képe úgy ragyog bennem, mint a nap s bevilágítja lelkem öntudatát; ha folyton velem van s elkisér mindenhová s öntudatomban pihen akkor is, mikor nem gondolok rá. Úgy

vagyok vele, mint a napvilággal, melyben élek, mozgok, vagyok, akár gondolok rá, akár nem s bármit látok s bármit teszek, azt a napvilágban látom s végzem el. Igy kisér, így világít, így jár velem az én Istenem s így élek én belőle s általa eltelik lelkem vele!

Az értelemről áttérek az akaratra. Akaratomban akkor él az Isten, ha lelkem érzései, indulatai s vágyai vele telvék, ha feléje fordulnak s köréje fonódnak ösztönösen is, de főleg, ha azokat azután önmagam öntudatosan szítom s nevelem naggyá. Nem élet az, ahol alig mozdul, alig moccan valami, ahol kiindulás, cselekvés s kilendülés nincs s ahol ehelyett csak ölbe tett kezekkel, jégre tett érzésekkel várnak, állnak, alusznak. Lesz-e ott isteni élet, ahol a lelki restség csigavére megalszik, ahol az érzések, akarások békatemperamentumban helyezkedtek el, ahol az illetések s érintkezések hűvösek, hidegek, hüllőérintések? Nem, ebből nem kérek. Isten ellenkezőleg akkor él majd akaratomban, ha Ő jár bennem s megérzem fölségét s tiszteletre, hódolatra, a nagyság csodálatára, imádásra, dícséretre s áldásra indul ki lelkem. Akkor él bennem, ha tetszik nekem s elragadtatásban függ rajta szemem s azt hajtogatom: Ó, be jó, hogy erős vagy s győzni tudsz s

bár nem értlek s nem értem utaidat, mégis tudom, hogy mindeneken át s minden ellenkezés dacára tied az ország s a dicsőség. Áldlak Uram! Lelkem oly mélység, melyből folyton fel-felvetődnek a dícséret s dicsőítés hullámgyűrűi. Dícsérlek s köszönöm, hogy oly tökéletes s gazdag vagy s úgy tudsz adni s ki nem fogysz soha. Örömöm telik alkotásaidon, teremtéseden, ajándékaidon, kegyelmeiden, művészeteden s műveiden. Örömöm telik, hogy hozzád tartozom s hogy vonzol engem, te a nap, a porszemet. De a vonzás bennem a hozzádtartozás győzelmes öntudatában hűséggé s örömmé válik. Hiszen a porszem is ragyog — mintha örülne — a napsugárban; én is. Dicsőségedre akarok válni s szeretném, ha mindnyájan dícsérnének s dicsőítenének téged. Vannak azután forró kívánságaim s buzdulásaim is. Azt kívánom, hogy az emberek mind Istenben s Istenért éljenek, minél közelebb álljanak hozzá s hogy Ő legyen az Úr, Ő Uruk, boldogságuk és Üdvözítőjük. Ennél a gondolatnál azután észreveszem, hogy én is, ha csak szerény s kicsiny, de mégis erő vagyok, hogy tudok s bírok valamit én is s azért aztán fölbuzdulok s akarok tenni valamit Istenért; buzgó akarok lenni, a bűnt csökkenteni, a jót előmozdítani

akarom. Befolyásolni akarom az embereket s művelésükben türelmes, kitartó s kiváró akarok lenni. Ime, ily indulatokkal indulok, ily vágyakkal vágyódom, ily kilendülésekkel emelkedem, ily erőlködésekkel zaklatom fel lelkem tehetségeit. Teszek, akarok, lelkesülök, mozgok; öntudatom tele van mozgalommal. Fölébresztem lomha érzéketlenségemet, megcsipkedem restségemet, teszek, érzek, hódolok, bízom, vágyódom, örülök, remélek, merek s próbálgatok mozgatni, fölvilágosítani, hangolni, melegíteni másokat is. Szóval megtapasztalom, hogy Isten él bennem! Ezzel az öntudattal tudok azután igazságos s igaz, bátor és egyenes; tudok mértékletes, okos, őszinte, nagylelkű, elnéző, engedelmes, alázatos, tiszta, hű, megbízható, kötelességtudó, szorgalmas, munkás, takarékos, igénytelen, egyszerű, méltányos lenni. Ez fakad belőlem a világba. A forrás vizet, a szív vért lüktet; a lélek pedig, melyben Isten él, öntudatos jóságot, lelkiséget, szeretetet állít a világba.

Ez az «élet újsága», a lelki tavasz, a friss, Istenből fakadó lelkiség s ezt a húsvéti életet kell magamba fölszítanom s folyamatba hoznom! Élnem kell!

1913. április.

XIV.

A lélek májusa.

Itt a május, a virágzó s örvendező élet hónapja, melyet oly jól megértünk s oly melegen élvezünk, miután ezer színnel s fénnyel, bimbónyílással s virágfakadással azt hirdeti, hogy az életnek virágzónak s a léleknek nyiladozónak kell lennie, hirdeti és sürgeti, hogy azért élet az élet, hogy éljen.

S ezt hirdeti az Úr Jézus is, hogy az élet éljen, hogy ne hervadjon, hogy ne zárja azt sírkő, se koporsó. S én is a Szentlélek nagy kegyelmének, mondjuk májusi kegyelmének veszem, ha megérzem, hogy hitem, reményem, szeretetem s vallásosságom éled, hogy lelkem érző elevenség s élő valóság. Májusi kegyelem az nekem, ha érzem, hogy van élő Istenem, Isten, aki él bennem. Aki élőbb s elevenebb, mint én magam s akinek élete lüktet s fakad bennem. Mily jótétemény az élő Isten, az élő Krisztus, az élő hit, az élő szeretet . . . Ime, ez a lélek májusa.

Lelki világom e lüktető s fakadó májusában alakul ki bennem a szebb, az isteni élet. Ilyennek nézem azt a megnyugodott lelkületet, mely nem ingadoz többé a jó és rossz között, hanem a jóban, a jóságban állapodott meg — ilyennek azt a nemes tisztult öntudatot, mely nem tétováz fény és sötétség között, hanem a fényben él — úgyszintén azt a biztonságot, mellyel az erény útján haladunk küzdelmek, veszteségek s fáradalmak dacára s nem kételkedünk abban, hogy jó úton járunk-e. Az ilyen lélekben már a napvilág, az élet s a szépség győzött s örülhet neki. Örülhet, hogy az Isten él benne, örülhet kegyelme napsugarának s szeretete melegének! Akiben ez nincs, az még nem él igazán. De ne panaszkodjék, hanem forduljon a nap felé, térjen világosságába, álljon bele sugárzatába, a melegbe, a szeretetbe. Ha beleállt, megérzi; hiszen nem lehet szeretetet, meleget, életet meg nem érezni.

Május van továbbá azáltal is bennem, hogy az imádás s a hála lendületében mint a pacsirta a nap felé, úgy én Isten felé emelkedem s énekelek neki s énekelek róla! Ezzel az Istennel telített szivemmel akarok az emberek felé is közeledni, őket megfelelő érzésekkel szeretni, hogy ne szeressek senkit alacsonyan, önzően, hanem nemesen,

kegyeletesen s hogy ne legyen lelkembe belekeverve a semmiség, az elmulás melankóliája. Nem való a májusba az őszi eső, a rothadó lomb szaga. A májusi lelkeken a bízó szeretet, a győzni akaró élet érzik meg.

Ime, ez az élő Isten élete énbennem. Ez az eleven Isten azután tesz, boldogít, intézkedik és rendezkedik bennem, hiszen azért élő Isten. Hallom szavát, hogy így s ne úgy, hogy ezt s ne azt, hogy eddig s ne tovább; érzem kezét, amellyel fog s emel; érzem, hogy velem jár, kisér s azért nem félek, akár bölcsők, akár koporsók közt járok. Megérzem éltető leheletét s áldom érte, hogy annyi erő s szépség van benne. Kivánom, hogy bár sokan, bár mindnyájan éreznék meg s élnék át azt az élő Istent. Sőt bevallom, hogy szinte kínom, ha látom, hogy annyian vannak, férfiak és nők, kik nélküle járnak, kik májust keresnek ugyan lelküknek, de azt nem az örök, az isteni élet gyökeréből fakasztják, hanem felületes szórakozások s mulatozásokban remélik feltalálni, kik üvegházakban keresik az erdőt s a hegységek átlátszó levegőjét, kik művirágokat dugdosnak cserépbe s azokat serényen öntözgetik, kik folyton virágzó mezők felé tartanak, de mindig pusztaságba s az élet északi hegyoldalai alá

kerülnek. Valami végzetes félreértésben leledzenek, jót akarnak, rokonszenveznek a májussal szomjaznak életet, de rossz helyen keresik. Az ott nincs. Kár értük, sajnáljuk őket, de ha igazán segíteni akarunk rajtuk, tegyük azt necsak szóval és utasítással, hanem fejlesszük ki magunkban az isteni életet, hogy meglássák rajtunk azt, amit hiába s értelem nélkül sokszor hallottak tőlünk. Azért hát csak rajta, csak minél többet az élő Istenből, az élő Krisztusból, az élő hitből és szeretetből! Ne érjük be azzal, hogy a kegyelem állapotában legyünk, hanem emelkedjünk fel a természetfeletti életnek érzelmekben, érzésekben, indulatokban való öntudatos megtapasztalásáig. Ha a lélek él, akkor életének virágzó, fakadó, erős, örvendező öntudatba kell megnyilatkoznia. Ha a Szentlélek él és jár bennünk, méltán mondhatjuk az Énekek Énekének menyasszonyával: «Járd át kertemet — azaz lelkemet — terjedjenek annak fűszerei». Azaz érezzem meg kegyelmeidet, erős, erényes érzésekben, éledjen fel bennem az isteni élet, amely megifjítja a világot s végtelen bájt önt a lelkekre — május. Vigyük be ez érzületet mindenbe, egyszerű teendőinkbe, hűségünk, szeretetünk igénytelen, de értékes gyakorlataiba, örüljünk neki s élvezzük azt.

XV.

Jöjj el, Szentlélek Úristen!

Az anyaszentegyház semmit sem vár oly epedve és semmit sem kér oly esengve, mint a Szentlelket, az «Ő lelkét». Krisztus elment tőlünk, de a lelkét igérte nekünk; hát már csak természetes, hogy amennyire szerettük Krisztust s amennyire fájlaltuk, hogy elment tőlünk: époly forró vággyal várjuk és kérjük az ő Lelkét s mondjuk: Jöjj el, Szentlélek Úristen!

De hogy megnyerjük a Szentlelket, le kell tennünk saját lelkünket; új lelket ugyanis csak cserébe lehet kapni. Aki így az Úr elé leteszi saját lelkét, az megkapja Krisztus lelkét.

Mindenekelőtt le kell tennünk a földi érzés lelkét, a világias gondolkozás lelkét, miután az Úr Jézus mondotta, hogy a világ nem veheti az Ő Szentlelkét, nem veheti pedig azért, mert a világnak más lelke van, mely ellent mond Krisztus lelkének. A világ lelke a gyarlóságok, a tökéletlen

ségek s az élet lapályainak lelke, a gondok s aggodalmak, a bosszúságok s keserűségek lelke, a kisebb-nagyobb bajok s kellemetlenségek, a sok hazugság s valótlanságok, a tettetés és a látszatok lelke. Tele vagyunk önzéssel és szeretetlenséggel, de főleg hazugsággal és tettetéssel. S ezt úgy értem, hogy kevés a szolid, igaz jóság még az «erényes» cselekedetekben is és sok a látszat s az illuzió a világ folyásában. Kis emberek nyomják le a nagy érdekeket a saját maguk törpeségével s mindenbe belecsempészik a maguk önző, szűkkeblű, hiú s bosszúálló tekinteteit. A világ tele van személyes érdekekkel. Hiúság vezérel sokszor nagy embereket is. Egyéni s családi érdekek és sértett hiúság uralkodnak a közügyekben, az országos ügyekben, a pártokban s a politikai bonyodalmakban is. Ha az ember belátna úgy a szivek fenekéig s a világ folyásának mélyeibe, mennyi hiúságon, látszaton, hazugságon akadna meg a szeme. Mennyi nagyság töpörödnék össze, csúnya lapossággá, hány nagy ember változnék el csúf törpévé, hány szép arc zsugorodnék össze ráncos pofává, az erények gyöngyei sokszor üres dióknak bizonyulnának, a sok szép szó hazugsággá s a bájos mosoly a hamisság átlátszó fátyolává foszlanék! Ime, a rossz értelemben vett «világnak»

a lelke. Természetes, hogy a «világ», ez a világ nem veheti a Szentlelket.

A hazugsággal, a látszattal, az ürességgel s valótlansággal szemben ugyanis a Szentlélek az «*igazság lelke*», tehát a *valóság, az igaz tartalomnak, a szolídságnak lelke*. Nem hazudik sem szóval, sem tettetéssel, sem látszattal. Nem hazudik sem másnak, sem magának. Nem kíván látszani, nem akar lenni. A jóság, neki valóság; a jó, nemes szándék benne igazság; az Ő ereje s értéke az, ami van. Ő azt a jót állítja a világba, amely az Isten szemei előtt is van; Ő azt az erényt gyakorolja, mely alá nem a látszat, hanem az Isten írja, hogy ez a való érték s nem hamisítvány!

Istenem, mennyire szükséges, hogy jól bevilágítsunk szándékaink, indítóokaink, érzelmeink s indulataink világába s hogy gondunk legyen erényes, jó cselekedetünk való értékére! Sok-sok az emberben a látszat s a hamisság; mindenbe beleférkőzik a rendetlen önszeretet, a büszkeség, a szeretetlenség s a hiúság szelleme. A szeretet gyakorlataiban is akárhányszor tekintetünk először is saját kitünőségünkre, saját becsületünkre vetődik; aggódunk, hogy megbecsültek-e eléggé, hogy nem esett-e valamiképen árny egyéniségünkre s presztizsünkre? Hozzájárul,

hogy az ily sok nemtelen tekintetnek is erényes alapot tudunk vetni.

Mi lesz mindebből, ha az Isten világossága világít majd bele a lélek oduiba?! Hogy foszlik majd szét ez a sok agyrém és látszat! S viszont, mily fölséges érték s mily világfölényes, lelki valóság az, amit a Szentlélek teremt, mikor szerinte gondolkozunk, akarunk, dolgozunk s áldozunk!

Tudom, hogy mindezek után maga a Szentlélek ösztönöz arra, hogy *szabaduljunk a látszatból s hiúságból s hogy szeressük az igazságot s a lelki valóságot*. S e részben azt ajánlom, hogy figyeljünk szándékaink tisztaságára s hogy gyakoroljunk a naponkinti lelkiismeretvizsgálat alkalmából ellenőrzést mindaziránt, ami indít s lelkesít, ami vonz és taszít minket. Figyeljük meg magunkat jól, hogy mennyiben indulunk ki valaminek elintézésére önzésből vagy hiúságból, vagy sértett öntudatból vagy bosszúságból s javítsuk ki mindannyiszor őszinte buzgósággal s jókedvvel a kisiklásokat. Gyakoroljuk magunkat szándékunk ez igaz megítélésében s tisztázásában most, különösen szeptemberig, amikor megint beköszöntök levelemmel a Missziótársulat tagjaihoz s kérdem: Szerettek-e igazán, akartok-e, éltek-e hazugság nélkül?

1913. június.

XVI.

A tarló nem marad tarlónak.

Arattunk ismét. Szántóföldjeinken a hullámzó kalásztenger leapadt fenékig. Tarló ennek a tengernek feneke, azért oly tövises és szúrós, mert erőszak járt felette; éles kaszák suhogtak itt s vágták az életet. De az élet nem pusztult bele, sőt ellenkezőleg, visszakivánkozik ide. A tarló nem marad tarlónak. A kasza után az ekevas villan meg fölötte s forgatja omló, sötét hantokba a földet az új vetés, az új élet alá. Nincs itt pihenés; tarlóból megint szántóföld lesz, telehintve az új tavasz s az új élet serkenő magvaival.

Igy váltakozik a lelkivilágban is az aratás és szántás; van itt is kalászba érő jótett s van utána tarló is, mikor pihen az ember, de csak azért, hogy megint munkához fogjon s kötelességet teljesítsen, mely a pihent erőt az új s jobb élet biztosítására hívja föl. Mi őszkor is nem hervadni, hanem az új tavasz alá szántani akarunk; a mi

őszünk nem hervadás, nem lombhullás, hanem őszi szántás s új élet magvetése.

Azért beköszöntőül ezt a gondolatot ajánlom a Missziótársulat k. tagjainak figyelmébe : *legyen a mi munkánk megint igazi szántás-vetés, legyen munka, mely megérdemli ezt a nevet, legyen munka, melyből megélhetünk*. Dolgozzunk úgy, hogy munkánk kenyeret is tudna adni, ha rászorulnánk; *dolgozzunk úgy a mi szociális műveinkben is, hogy megérezzük, hogy nem mulatunk, nem szórakozunk, hanem dolgozunk*. Bezzeg nem kell az arató pároknak, a cséplő gazdának, a csákánnyal s kalapáccsal dolgozó munkásnépnek öntudatára hoznunk, hogy «emberek, hát érzitek-e, hogy dolgoztok». De a mi körünkben erre igenis szükség van, mert nagyon sokan amerikáznak körülünk, azaz immel-ámmal dolgoznak. Ezzel szemben legjobb lesz, ha úgy akarunk dolgozni, mint kik tudjuk, hogy Isten ítélőszéke előtt ezen munkánkról majd számot adunk; nemkülönben ha úgy akarunk dolgozni, hogy az a munkától agyonsanyargatott köznép is elismerje: no ezek nem henyélnek, hanem törik magukat, kiveszik a munkából maguknak valóban részüket. Állítsuk be a két ítélőszék, az Isten s a munkásvilág ítélőszéke közé, mint két sarok közé a mi életün-

ket, ez az elhelyezkedés kellő komolyságra s elszántságra segít majd.

Be jó volna, ha *a Missziótársulat tagjai mind e komoly magatartást követnék s ha sokszor fölvetnék maguknak a kérdést: munka-e ez, amit végzek? Megélnék-e ebből? Mit adnának s mit adnék magam ezért?* Ne higyje senki, hogy neki azért nem kell dolgoznia, mert vagyona vagy ellátása van. Hisz az a vagyon is munkából való s munkára emlékeztet s protestál az ellen, hogy munkátlan kezek emésszék s pusztítsák. Munka nélkül szégyen élni! Betegekről s szerencsétlen munkaképtelenekről itt természetesen nem szólok.

S nekünk, kik Istent szeretjük, még lelkiismeretesebbeknek kell lennünk ezen felfogást illetőleg s még buzgóbbaknak a munka teljesítésében! Már csak azért is, mert kimondhatatlan vigaszunk s örömünk van a munkában. Mi ugyanis nem vagyunk csak gépek s igavonók, melyek járnak, míg el nem kopnak; hasonlóképen mi a munkát nem nézzük értelmetlen szükségességnek, sem száraz kötelességnek, hanem azt tartjuk, hogy az a mi Urunknak s Atyánknak szent akarata, annak a fölséges s édes Valakinek akarata, ki velünk van, velünk dolgozik s megsegít. Munkaközben is tehát nemcsak erőt fo-

gyasztunk, hanem szívbeli munkát is végzünk; gondolunk arra az édes Valakire, függünk rajta, szeretjük őt, bírjuk s élvezzük őt. Nekünk az élet nemcsak folyamat, nemcsak mechanikai szükségességnek láncolata, hanem viszony, közlekedés, kapcsolat, szófogadás, kedvtelés és kedvtöltés, az Ő kedvének töltése.

Köztem, amikor pontosan s jól végzek valamit s a virág közt, mely szintén szépen fejlődik, tehát jól dolgozik, az a különbség, hogy nekem magában a munkában s az erőlködésben azon telik kedvem, hogy Istenben járok, mikor dolgozom. Nekem nemcsak objektív eljárásom, hanem szubjektív kielégítésem van. Úgy vagyok, mint a fiú, mikor apja érdekében, apja helyett dolgozik. Esze, szeme, keze, a munkán, de ez nem akadályozza, hogy apjára gondoljon s kívánságára emlékezzék, hogy szeretettel függjön rajta s örüljön, hogy dolgozhatik érte s ez a meleg bensőség neki már nem munka, hanem élvezet s magában a munkában könnyebbség és vigasz.

Igy érzek és így teszek én is! Dolgozom keményen s töröm magamat komolyan, de a munkának kézbeli, észbeli és energiabeli része az az életnek csak külső oldala, otthonomnak csak nyers kőfala, szervezetemnek csak nyers szövete, míg ellenben

életemnek elevenje, puha s meleg veleje s ugyancsak intim tartalma az lesz, amit hűségből és hitből, szeretetből és tisztességből, szóval eleven lelkemből tudok a munkámba belevinni. Ilyen életem akkor lesz, ha abba a legnagyobb hozzáértéssel s ráképesítéssel végzett munkába, ha abba a rámbízott hivatalba vagy háztartásba, ha abba a bolt, gyár, műhely, iskola, város, megye, országigazgatásba nemcsak magas kulturájú és képesített embert, hanem Isten felé tájékozódott, meleg, hivő lelket állítok. Akkor aztán komolyan is és lelkesen is dolgozom. Az élet tarlójából szántóföldet varázsolok s a vetés majd dacára télnek, hónak, megint csak aranyos terméssé érik. Értük meg azt, ami így érik!

1913. szeptember.

XVII.

Minden életet remekművé lehet formálni.

A szántás-vetés nyomán zöldül a termés s a felbuzdulást követi az indulás. Mi is tettre, akcióra buzdultunk, következőleg meg is indulunk a buzgóság útjain s ez elindulás példaképeül, valamint szószólójául a Boldogságos Szent Szüzet akarjuk szemelőtt tartani, aki, miután fogant Szentlélektől, elsiet a hegyi vidékre föl Hebronba, hogy öreg nénjét, Erzsébetet, Zachariás feleségét meglátogassa s neki, ki már hat hónapja várandós, segítségére és szolgálatára legyen. Érezzük, hogy a Szent Szűz ép úgy ment volna puszta helyre, mint ahogy ment hegyek közé s ment volna aztán pusztán s tengeren túlra is, mert azzal a tudattal indult, hogy *kötelessége*, tehát *Isten hívja*, s ha az hív, akkor ő megy s megy oda, ahová hívja.

A kötelességben a Szent Szűz Isten akaratát látta s a kötelesség útjain járva mindig úgy érezte,

hogy Isten nyomaiban jár s hogy Istennel találkozik. Ahol kötelességet fölismert, ott mindig úgy tetszett neki, hogy Isten lép feléje, s bármilyen volt a kötelesség, ha kicsiny, ha nagy, ha megtisztelő, ha megalázó, ez mind csak fátyol volt az ő szemében, finom vagy durva fátyol, de a fátyol mögött tudta, hogy ott rejlik az a szép, fölséges arc, az Isten arca. E tudatban mindig szorosan érezte Istennel való kapcsolatát s a kötelességek megértésében isteni kinyilatkoztatást látott, mely azt mondta: ezt akarom tőled; tedd azt úgy, mint aki kedvemben jársz.

Ezzel a fölséges tudattal kell nekünk is az élet útjain járnunk. Fogjuk meg a gondolatot, hogy *kötelességeinkben Istennel találkozunk* s ne nézzük, hogy kellemesek-e vagy kellemetlenek, hogy megtisztelők-e vagy igénytelenek, hanem töltse el lelkünket az érzés: ime, ez az Isten gondolata s akarata; ezt akarom hát tenni, még pedig hiven és szivesen!

Ebben a megvilágításban valahogy a dolgok fenekére látok s észreveszem, hogy a világ folyásában felsőbb akarat nyilatkozik meg, hogy a dolgoknak s az eseményeknek valami mélyebb értelmük van, s hogy állat és ember közt ép az a különbség, hogy míg az állatnak nem mutatkozik be a dolgok ezen mélyebb értelme s a történésnek

ezen titokzatos jelentősége, addig az ember előtt ez mind kitárul s Istennel kapcsolatba hozza őt. Igy lesz *az ember élete Isten jelenlétével tele, így indul az ember útja isteni nyomokon s az élet folyásából és viszonyaiból ki-ki villan lépten-nyomon az isteni akarat*. Bizony így aztán elváltozik az élet s a világ arculata is; már nem oly kopott, oly fáradt és közönséges, hanem szellemdús és ünnepélyes. Mintha az egész világ valami symbolikus, hieroglifus jelekkel ékített ünneplőbe öltözködnék s így mutatkoznék be nekem; mintha a dolognak a lelke szólalna meg, megeredne titokzatos nyelve s elmondaná, hogy mi a mélyebb, az isteni értelme mindannak, ami itt körülöttem van s ami belém köt vagy belém vág.

Boldog s mélyjáratú ember az, aki így nézi a világot s aki, köznapi történésből ki tudja emelni az isteni jelentőséget s az isteni akaratot! De ilyen boldog mindenki lehet közülünk, aki a kötelességet, mint Isten szent akaratát nézi.

A kötelesség útjain akarok tehát járni én is, akár pusztán, akár szép vidéken vezetnek át s minden egyes kötelességemre úgy akarok ránézni, mint ki Istennel találkozom s az Isten arcát látom meg benne. Ez lesz számomra az élet mélysége és fenségessége; ez lesz a nagy styl, melyben

minden életet remekművé lehet formálni, még a legszerényebbet is. Mert hiszen nem azon múlik, hogy vesz-e róla tudomást a világ vagy nem s hogy a világ folyásába irányítólag nyúlik-e bele vagy nem; hanem azon múlik, hogy én milyen szellemet és lelket, milyen lendületet és frissességet tudok abba az életbe beleönteni, azon múlik, hogy én mit látok benne s hogy mit állítok cselekedeteimben a világba, vajjon száraz bogáncsot vagy rózsát és rozmaringot, szóval tavaszi élet- és lélekfakadást? Azon múlik, vajjon csak gép vagyok-e a karok és izmok munkájával, vajjon csak gondolkozó vagyok-e raffinált logikával és dialektikával, vagy pedig «látó» vagyok-e, melyből «eleven vizek» fakadnak?!

Ez az érzület egyszersmind a legelevenebb s legmunkásabb hit s nyomában a szép és erős életnek áldása s az a béke jár, melyet Isten ígért azoknak, kik útjain járnak s belőle élnek. Nem ismerek semmit, ami nagyobb kihatást gyakorolhatna ránk, mint az életnek s a *kötelességnek ez egyszerű s ugyanakkor felséges felfogása*, ez egy darabja annak a bölcseségnek, melyet nem kell keresni — hisz belebotlunk — de melyet *meg kell tapasztalni* azáltal, hogy öntudatunkra hozzuk s gyakoroljuk.

1913. október.

XVIII.

A szentség, a jóság, az erény s az érdem valamiképen szociális munka is.

Egy jeles francia író azt mondta: «il m'arrive parfois entre mes amis absents et présents, vivants ou morts de ne faire aucune difference»; ugyanezt a gondolatot s érzést érlelheti meg bennünk a november, mely emlékezetünkbe hozza a túlvilágot s bevezet a szentek közösségébe. Minél elevenebb bennünk a hit, annál kevésbbé teszünk külömbséget élők és holtak közt s annál jobban éljük bele magunkat abba a tudatba, hogy ők ott túl voltakép közel vannak hozzánk; hogy ők a mieink s hogy mi velük egy fölséges és édes közösségben állunk. E közösség folytán mindaz a mienk, ami az övék — mi résztveszünk örömeikben, ahogy résztveszünk a tisztuló lelkek fájdalmában, mi élvezzük a szentek lelki fölségét és birtokoljuk javaikat — ami érdem gyülemlett fel bennük, az a mi kincsünk is és ami kegyelem

áradt rájuk, az leömlik róluk reánk, mint ahogy a hegyi patak árja leomlik szikláról sziklára és az eső cseppjei leszivárognak levélről-levélre. Ami rajtuk szikrázik lélek és szellem, az mint világosság és mint tört napsugár a mi szemünk vigasza s öröme s ami művészetet kifejtett rajtuk az Isten remeklő keze, az mind a mi fényünk s a mi élvezetünk.

De van még egy más közösség köztünk s köztük. Mi mindnyájan nagy- és kisszentek s nemszentek csodálatosan vagyunk egybekötve s kölcsönösen segítjük egymást és szolgálunk egymásnak s így le vagyunk egymásnak kötelezve. Minden ember ugyanis a társadalomban nevelkedik, ahol a legnagyobb szentnek szolgálatára lehet a legkisebb lélek is ; mindenféleképen segítheti, szeretheti, imádkozhatik érte. Olyan szerepet játszhatik, mint a sekrestyés kormos viaszégője, mely ott sötétlik a kuckóban, de amellyel gyujtogatják az oltárok tündöklő, illatos gyertyáit. Az Isten oltárán álló arany- s ezüstmécseseket, — a szenteket is, — ki tudja sokszor mily kormos, szerény viasztekercs-lelkek gyujtották meg! A legfölségesebb szentek, ki tudja, mily egyszerű lelkeken épültek, ki tudja, mily találkozásnál vettek szegény emberektől nagy

benyomásokat s néha talán az egyszerű édesanya vagy szolgáló cseléd imádkozó lelkéről pattant ki egy-egy szikra, melytől a fiú vagy leány szívében tűzláng lett!

Az örökkévalóságban ez mind nyilvánvalóvá lesz! Ott szemeink elé tárulnak ezek a titkos kapcsolatok; ott meglátjuk, hogyan fonódnak a lelkek egymásba! Ott édesen megtapasztaljuk majd azt is, hogy hogyan vagyunk lekötelezve egymásnak s mit köszönhetünk egyik a másiknak; belátjuk majd világosan, hogy nincs köztünk senki, aki ne élne valahogyan a másiknak életéből s akire nem áradt volna ki valamiképen másnak szeretete s imája. Ebből a lelki életegységből fakad majd a legbizalmasabb hála és szeretet s össze fog fűzni minket, mint anyaság s atyaság s testvériség! Nincs az a család, melynek tagjai közelebb állnának egymáshoz s kiket intimebb, résztvevőbb boldogság fűzne egybe, mint minket, lélek szerint testvéreket. Ez intim egybetartozás folytán résztveszünk azután egészen természetesen nagy testvéreink dicsőségében, hiszen a mienk is, közös is s örülünk neki úgy, mintha az a szépség és fölség a saját lelkünkben virágzott volna ki.

Ó csodálatos lelki világ! Minél tökéletesebb

az, minél magasabb fokon áll, annál egyebb, annál közösebb. Nem is lehet már eggyé, hanem csak a lelkek közösségéé, ahogyan nem egy, hanem sokan dolgoztak rajta. Ezt a mély értelmet jelzi az a nagy, vigasztaló hit, mellyel hiszünk a szentek közösségében, abban a legmagasabb s legfinomabb életkommunizmusban, mely a legnagyobb szentet is kisebb testvéreihez fűzi s az ő dicsőségében, kegyelmeiben s érdemeiben az Isten gyermekeit valamennyit részesíti.

Ennek a nagy közösségnek mi már most is örvendhetünk s ezen a fölséges egységen már most is buzdulhatunk és új kiindulást vehetünk épen szociális tevékenységünkre is! Mert ime, a szentség s a jóság, az erény s az érdem valamiképen szociális munka is s részünk van mások erényeiben, ahogyan, sajnos, részünk lehet mások bűneiben is. Vannak «idegen bűnök», vagyis mások bűnei, melyek a mieink is, mert valamiképen részt veszünk; no hál' Istennek, hogy vannak «idegen erények» is, vagyis mások erényei, melyekben szintén részünk van jóindulatunk, buzgalmunk, jó példánk, imánk és közreműködésünk által.

Dolgozzunk hát bizalommal és örömmel a jobb világon, a jobb s szentebb emberek világán.

Imádkozzunk úgy, egész szívvel másokért; imádkozzunk, érdeklődjünk, törődjünk úgy, mint akik önmagukért imádkoznak és fáradnak s buzdítson rá a szentek közössége, az a gondolat, hogy a mások javá s javulása, boldogsága s boldogulása végre is a mi kincsünk, a mi vigaszunk s az Istennek, Atyánknak dicsősége, az atyafiaknak is, a mi testvéreinknek is dicsősége leszen. Imádkozzunk az igazság s jóság térfoglalásáért; ne álljunk útjába, hanem mondjuk: Csak győzzön a jobb, én szívesen dolgozom s áldozok érte. Igy aztán beleillünk a szentek közösségébe; ez a mi falunk, a mi városunk!

1913. november.

XIX.

Minősüljünk a «coelestis urbs» polgáraivá!

Még valamit a szentek s lelkek közösségéről Oly jól esik elgondolni, hogy nem állunk magunkban, hanem hogy sokakra támaszkodunk s velük egy lelki közösséget képezünk. De mikor erre a nagy hitre reflektálunk, kár volna csak ebben éldelegnünk, hogy ezen közösség révén mi sok mindenfélét kapunk s nyerünk, hanem bátran fel kell emelkednünk ahhoz a meggyőződéshez, hogy mi ebben a közösségben adni is, tenni is tudunk, hogy tudunk közreműködni másokkal, még a legnagyobbakkal is, hogy tudjuk megtapasztaltatni s megéreztetni másokkal azt, amitől mi jobbak s értékesebbek lettünk, hogy tudjuk részeseivé tenni örömeinknek s juttatni nekik ebből, ami nekünk jól esik; sőt el kell hinnünk azt is, hogy valamint mi támaszkodunk másokra, úgy ahhoz is értünk, hogy viszont mi másoknak támaszai legyünk.

S ugyan mi legyen az, amit én ebben a szent közösségben adni tudjak s amit tőlem a közösség tagjai mint testvértől elvárnak: Válaszul szolgáljon a kedves karmelitanő, a kis szent Teréz egyik mondása: «Ha gazdag lennék, el nem viselhetném, hogy valaki éhezzék, hanem adnék neki enni: így teszek a lelki világban testvéreimmel. Mihelyt valami érdemest teszek, tudván azt, hogy sok lélek mily veszedelemben forog s menynyire szorul rá adományomra, mindjárt felajánlom jócselekedetem üdvükért. Tényleg így még nem volt oly pillanatom, hogy azt mondtam volna, no, most magamért dolgozom».

Ezt jó lesz utánoznunk! Rendkívül fölléleszti a szeretetet, a buzgalmat s a cselekvési jókedvet is az a gondolat, hogy ezt meg ezt a jót ezért a valakiért, ezt meg ezt a jót pedig azért a másikért teszem s ajánlom föl. Ezáltal ugyanis beleállítjuk a lelkeket érdeklődésünk s törekvésünk gyujtópontjába s ébren tartjuk a velük való törődést s az irántuk való figyelmet. Ott a gyujtópontban rájuk leheljük szeretetünk hevét s rájuk árasztjuk testvéri szeretetünk sugárzatát: valahogy ostrom alá fogjuk őket s meghódítjuk sziveiket Isten s a kegyelem számára.

Már most ezt az eljárást sokféle irányban s

különféle szándékból követhetjük. Felajánljhatjuk érdemes jócselekedeteinket például azért, hogy legyőzzék nehézségeiket, vagy hogy közelebb jussanak Istenhez, vagy hogy a bűnből kiemelkedjenek s a tökéletességben haladjanak, hogy a kísértést legyőzzék s keresztjeiket elviseljék, gyermekeiket, otthonukat jól gondozzák s ami cél és szándék akad efféle már a gyakorlati életben.

Igy aztán mindnyájan adhatunk és sokat is adhatunk másoknak s ez úton válunk be érdemes polgáraivá annak a felséges lelki közösségnek! Míg az ember esze ugyanis csak azon jár, hogy mit kapjon s mit nyerjen, vagy azon, hogy mit ne veszítsen, addig az önszeretet inspirálja őt s inkább «földi polgártársnak» illik be; de mikor azon van, hogy mit adjon, akkor már az égi szeretet jelentkezik benne s a «coelestis urbs» polgárává minősül.

Ne zavarjon meg az a kislelkű letaksálása saját életünknek, hogy ugyan, hát mit is adhatnék én s ugyancsak ne becsüljük többre az alamizsnát és az irgalmasság külső cselekedeteit ennél a lelki közreműködésnél. Hiszen adunk mi alamizsnát s kell adnunk, mert sokan szorulnak rá; de az élet materializmusa érvényesülne lelkünkben, ha a pénzbeli adománynak nagyobb jelen-

tőséget tulajdonítanánk. Hasonlóképen baj volna, ha az alamizsna korlátai szabnának határt szeretetünknek s ha csak annyit érne szeretetünk, ahány fillért vagy koronát tudunk juttatni a szegényeknek. Ezt is különben a szeretet juttassa nekik s ne a hiuság; de a szeretet nem fogja ezzel beérni, hanem sokkal többet fog adni s többször fog adni s a kisebb értékű adományt is a lelki érzések nagy értékeivel egyesítve fogja adni. Igy van aztán rendszer az adományokban, rend az érzésekben s az egészséges s melegbe állításból az adakozó maga lesz friss, bízó, jókedvű ember.

Az ilyen megtapasztalja azt is, hogy aki másnak jó, az elsősorban magamagának jó; sőt megtapasztalja azt is, hogy nem is lehetünk jók másnak, ha magunk magunknak nem vagyunk azok. Hiába, másnak is csak az jó igazán, aki szeret; már pedig aki szeret, annak szive meleg és lelkes, amit természetesen maga érez és élvez elsősorban.

Ki így szeret mást, az legjobban szereti önmagát is s élvezi a szeretetet, még ha azt mások nem is viszonozzák.

1913. december.

XX.

Boldog újévet kívánok én is...

Boldog újévet kívánok én is a nagy Misszió-társulat minden egyes tagjának s tudom, hogy az lesz boldog újév, mely egyszersmind újév, új igazában, új a kegyelemből való életet s lelkesülést s a munkát véve. Azt kívánom, hogy érezze meg lelkünk azt, mi mozgat s hevít minket szüntelenül s kifogyhatatlanul s hogy ez a nyomasztó s hevítő erő Krisztus legyen. Minden emberben van valami, ami szivét mozgatja, vágyait felszítja, indulatait indítja, valami, ami neki kedves s értékes. A léleknek feszült s induló indulatjai nélkül nincs is élet. Minden embernek lesz valami ideálja, ami körül forog s mozog benne minden. Sőt nemcsak a jó embernek, hanem a rossznak is van ideálja s az Irás szava mindenkin beigazul, hogy «ahol a szíved, ott a kincsed», ott az ideálod s az is természetes, hogy mivel a kincset s az ideált becsüljük s nagyon értékeljük, azért

tudunk is érte áldozni sokat, tudunk érte tűrni, szenvedni s áldozni.

Ez a két körülmény, az tudniillik, hogy valamit nagyon becsülünk s azért aztán sokat is adunk s áldozunk, minden ideálnál feltalálhatók; mennyire értékelik például a jó emberek az erényt, a tiszta sziveket, Krisztust, Istent s mit adnak ezekért s ugyancsak mennyire értékelik mások a pénzt, a világias becsületet, a szerelmet, az alkoholt s mit adnak ezekért! A lusta, a naplopó, a kártyás, az iszákos is mindent odaad az ő «kincséért» s elszenved szégyent, megvetést s szegénységet; őt is mozgatja sötét ideálja!

Azt szeretném én most újévi kikezdésül s bevezetésül, minél élénkebben öntudatomra hozni, hogy először is nekem is van ideálom, mely nem egyéb, mint az én meleg lelkivilágom s annak ragyogó napja az Úr Jézus s másodszor, hogy ezt az ideált én becsülöm, szeretem s óriási értéknek nézem, melyért adni, tenni, tűrni, dolgozni tudok, tudok és akarok.

Mi valljuk az elsőt, valljuk s örülünk neki, hálát adunk Istennek, hogy ily ideálok ragyognak szemünkbe s hogy ily «gyöngyeink» s «kincseink» vannak. Ez nagy kegyelem; kegyelem már csak azért is, mert máskép is lehetne. Hányan vannak,

kik más ragyogástól vakulnak s kiket más gyöngyök s kincsek vonzanak! S főleg akkor beszélhetünk nagy kegyelemről, ha ez ideálok szolgálatában kitartunk, miután az emberi szív nagyon állhatatlan a nagy «kincsek» szeretetében is s egy darabig lángol valamiért vagy valakiért s később pedig úgy lehül vonzalmában, hogy régi ideálból üres név válik. Ime a kitartó ideálok az igazi ideálok s a legnagyobb kegyelem a jóban való kitartás. Gyulladjanak ki tehát az újévben a rég ideálok s szeressük azokat lankadatlan hévvel.

De akkor az ideálizmus másik eleme is kell belénk, az tudniillik, hogy dolgozzunk s áldozzunk ideáljainkért s hogy érezzük meg, hogy vonzanak s hogy mi törekszünk is feléjük s dolgozunk értük. Bele kell állítanunk ideáljainkat az életbe. Bele kell kevernünk mozgató, üdítő erejüket a köznapi száraz hangulatokba, mint a kovászt a tésztába, hogy átjárják gondolkozásunkat s érzéseinket s hogy keljen meg s emelkedjék e kovászból a lelkünk.

Errenézve nagyon ajánlom, hogy beszéljük meg Istennel, teljes öntudattal s ha lehet fennhangon napi imánkat, feladatainkat, nehézségeinket, mondjuk el Neki, hogy ezt, hogy azt akarjuk elvégezni, elintézni, hogy ebbe a kellemetlen

ügybe, abba a nehézségbe mily lelkülettel akarunk beleállni, hogy azt az embert, ezt a keresztet, hogyan akarjuk bírni s elviselni. Szóval : mozgassam meg szivemet s állítsam bele az ideál vonzó körébe.

Ha ezt megteszem, akkor lesz majd hivatalos ideálom, néha napján, mint például ünnepnapokon a lelkigyakorlatokban ki is lendülök majd feléje, de különben gépies lesz életem s reakciókban s vergődések közt folyik s zajlik le. Ily életből nem kérünk. Ép azért bele akarunk nyúlni lelkünk s öntudatunk titkos gépezetébe s rendezkedni s intézkedni akarunk ott. A bágyadtságnak, lanyhaságnak s örömtelenségnek többnyire az az oka, hogy nem zavarjuk fel eléggé lelkünket s hogy nem gyúrjuk bele száraz, szétfolyó gondolatainkba s érzéseinkbe az ideált. Akárcsak liszt volna gondolatunk s érzésünk, de liszt, kovász nékül — liszt, melybe bele fúj a szél s szétviszi — az ilyen lisztből kenyér s az ilyen öntudatból, szép, kedves lelkivilág nem lesz soha. Ellenben izletes lesz életünk s kedvünk lesz a munkához, ha ideálunk szeretetével járjuk át tevékenységünket s lehetőleg minden cselekedetünket.

Igy lesz aztán a mi egyszerű, igénytelen

életünkből meleg, szerető, ideális élet, az Úr 1914-ik esztendejéből számunkra a szó igaz értelmében «új év» s boldog év.

Ilyen boldog újévet kívánok mindnyájunknak!

1914. január.

XXI.

«Vir desideriorum es.»

Az év első hónapját jókívánataink kal telítettük; kivántunk sok-sok jót boldog-boldogtalannak. Ideje már, hogy ezeket a jókívánatokat tettekké kiváltani segítsük. Ne ijedjünk meg tőle, hanem vegyük komolyba; akarjuk elszántan, akarjuk igazán tetté váltani a jókívánatok ábrándos, képzeletes világát. S ugyan, hogyan lehet ezt akarni, hogyan lehessen a jókívánatoknak testet adni? Megmondom: élesszük nagy, hatalmas vágyakká a lelkünkben meg-megrezzent jókívánatokat; szabadítsuk föl a lelkünkben pihenő jóságot, minket égető s szinte kínzó energiává; fejlesszük, forraljuk föl izzó gőzzé a jóindulatok álló vizeit; olvadjanak a közönséges jóság pihenő havasai, zúgjanak le a völgyekbe, a lapályba vizei. Ha ily hővé, ha ily hatalommá szítjuk föl magunkban a vágyat a bűn letörésére, a jónak megteremtésére s a lelkek segélyezésére, akkor már megkezdtük

tettekké kiváltani a jókivánatokat s lelkünk, mint teremtő s alkotó hatalom lépett ki magából.

Bízzunk a bennünk megmozdult hatalomban s higyjük el, hogy *ami a felhőnek a szélvész, ami a kőszénnek a tűz, ami a gépnek a gőz, az a lélek-nek a vágyak energiája.*

Fogjon e vágyaktól tüzet a lelkünk, tüzet, mely lángjaival körülfolyja s átnyalábolja ezt a dermedt, piszkos, sáros, unott világot, mely lángnyelveivel behatoljon kötelességeink, családi, társadalmi, hivatásbeli viszonyaink s kapcsolataink zeg-zugaiba s hamvasszon el salakot s szemetet, s tisztítson s világítson bele az álmosság, a hanyag-ság, a nemtörődés homályába. Váljék a vágyaktól lelkünk éles és mindenen átható széllé, mely ahogyan végigzörgeti az erdőt s azt a millió gallyat s megmotoz minden bokrot s megszólal-tat minden zizegő fűszálat s minden avult szürke kórót: úgy ömöljék ki a lélek, a vágyak indulatá-ban az élet erdején, arra a sok girbe-görbe lélekre, arra a sok bemohosodott emberre, arra a sok rokonra, ismerősre, azokra, kiket Isten útjainkra állított, kik dajkáltak, ápoltak, tanítottak, kik nekünk mint cselédek, kalmárok, postások, ko-csisok, mesteremberek, hivatalnokok szolgálatot tettek, kikre tán nem voltunk jó hatással, vagy

tán meg is botránkoztattuk őket, akiknek többet használhattunk volna s nem tettük. Ó, be jó nekem, hogy lelkem a vágyak szélvészével újra átjárhatja a petyhüdt, az elhanyagolt, a rosszul kezelt világot! Be jó, hogy úgy nekifekhetik a vágyak szele, az ima indulatja városoknak, falvaknak, falaknak, utcáknak, iskoláknak, otthonoknak, templomoknak, sétányoknak, vendéglőknek, színházaknak s szellőztetni s tisztítani akar s el akarja törölni azt a rossz benyomást, amit ott tettem s elfújni azt az állott, unott szellemtelenséget, mely tőlem tapadt oda a házhoz, a bútorhoz, a személyhez. Ó, azt mind söpröm-törlöm s ragadom magammal s tiszta, friss lelkiséget árasztok oda! Vágyaim minden ilyen helyen ütközve fel-felsikoltanak s ima zúg fel e vágyból, hogy hallgasson meg az Isten, hogy tegye meg, amit tenni elmulasztottam s tegye jóvá, amit rosszul tettem. Azután ismét új vágyak törnek elő lelkemből, az erő, a friss vállakozás, a próbálkozás, a jócselekvés tavaszi fuvalmai; ez is éles szél, de biztató tavaszi szél, mely ütközik mindenkibe s köze van mindenkihez s belekapaszkodik az ember ruhájába s átjárja és megmotozza lelkét, lelkiismeretét s szellőzteti, frissíti a vérét s életkedvét heviti.

Ó, Uram, mily nagyon jó nekem, hogy a lelkem így áradhat és végigzúghat, hogy indulatja mozgató erővé, tüzem szeretetté, emberjavítássá, segítséggé, lélekmentéssé, imává s Isten-dicsőítéssé lehet!

Az ily lelkület isteni: a Szentlélek kelti és éleszti; bennünk voltakép Ő hullámzik, Ő feszül, Ő árad ki a vágyódó lélekből! Ez a vágy az Isten dicséretére s e vágy a szívtisztulás és felbuzdulás egyik csodálatos módja, mely erőt s a lelkek kezelésére s a jónak gyakorlására művészi hivatottságot ad. Nekem is ezt adja. Én is elmondom szent Gertruddal: «Ó, bár tehetném, hogy minden embert hozzád vezethetnék, Uram! Ítéletnapig mezítláb járnék utánok s két karomon hordanám őket hozzád!»

Ezt a vágyakkal imádkozó, a világra vágyakban kiömlő, a világot vágyakkal megmozgató, akaró lelket adta Isten prófétáinak, apostolainak, szentjeinek. Ezt adja majd nekünk is. Álljunk bele ezzel a lélekkel a mi körünkbe, családunkba, hivatásunkba; érezzék meg rajtunk a szentírási szó: «vir desideriorum es», «ez a vágyak embere».

1914. február.

XXII.

Apostoli lelket, szerető szivet kérünk, melylyel az embereket visszahozzuk Isten útjaira.

Elmondom, hogy hogyan képzelem el magamnak a Szociális Missziótársulat embernemesítő s lélekmentő munkáját s ezzel kapcsolatban ki fog tünni majd az is, hogy miért van reá szükség. Az embernemesítés és lélekmentés munkája kezdet óta folyik az anyaszentegyházban s mindenféle intézmény, rend, szerzet, szervezet dolgozik benne. Ezek mind azon iparkodnak, hogy az emberek jobbak legyenek, hogy Istenhez kapcsolódjanak s akik messze vannak Tőle, Hozzá közelebb jussanak. Mindezeknek az intézményeknek sajátos módszerük is van, mellyel a lelkekhez férkőznek, vannak sajátságos műveik s vállalataik; mindegyik közülük kiépíti a maga útját, lefekteti a maga sineit, a maga vágányait s a vágányokra ráállítja a szeretet és áldozatkészség

energiáit s erejükben megindít sok-sok buzgó lelket, hogy fussanak, törjenek előre, hódítsanak s mentsenek.

Ha így nézem a világot, úgy tetszik, hogy nemcsak az országokat, városokat, falvakat hálózza be a vasutak s országutak hálózata, hanem hogy a szellemi világban is ki van vetve az intézmények, kolostorok, társulatok, patronázsok, egyletek hálója, hogy mindegyiknek megvan a maga útja, a maga vágánya s aki ez intézményekbe s rendekbe belép, azt elindítják azokon a jól lefektetett vágányokon s az dolgozik és siet és cipel embert — lelket — mint a masina.

De mennyi tér van még vasút és vasút közt, országút és országút közt s mily óriási mezők nyúlnak el ott, melyeket a vasúti hálózat be nem fog. Hasonlóképen így van ez abban a szellemi világban, hány ember áll ott is mindazoknak a nagy intézményeknek s szerzeteknek hatáskörén kivül, hány jár a maga útján, a maga feje szerint, mennyihez nem lehet azokon a jól lefektetett sineken eljutni. Számuk millió és millió! Gondolj ugyanis arra, hogy hogyan tagozódik el most az élet; nézz be a nagy városok forgalmába, a közlekedés, kereskedelem, a gyári munka komplikált szervezetébe! Nézd, mint élnek ott az

emberek, távol Istentől, templomtól, sok-sok gond, küzdelem, kisértés, csábítás, tömérdek megtévesztő benyomás közt! Hány ezer, százezer és millió jár oly utakon, melyekre nem fektették rá azokat a régi jó sínpárokat! Azután meg az a millió ember hogyan szalad szét millió felé érdekei szolgálatában s szenvedélyei vonzalmában; itt aztán se sín, se vágány, sőt még taposott ösvény sincs; itt szabály, itt menetrend, itt kalauz sincs, itt az egyesnek az egyes után kell járnia sok leleményességgel, sok szabadossággal, nagy kitartással. Igen, itt járni kell töretlen utakon, nem sínpárokon, hanem az emberek szeszélyes, kanyargós utain — az ő utaikon! Járni kell kitartóan, türelemmel, sok jósággal és figyelemmel, járni kell úgy, hogy ne mondják, hogy meg akarjuk őket téríteni, hanem azt igen, azt nagyon akarjuk, hogy érezzék meg, hogy szeretjük őket. Egy híres angol azt mondta, hogy bűnbe sülyedt, elzüllött emberek megmentésében minden azon fordul, hogy megérezzék, hogy van egy jó ember, aki igazán érdeklődik irántuk s jót akar nekik. Minket is ez a síntelen, vágánytalan, úttalan utakon az a szeretet visz, mely bennünk is a legjobb s legboldogitóbb. Ezt akarjuk szenvedő, elhidegült vagy csalódott

és elkeseredett embertársainknak nyujtani, akarjuk lelküket a béke s megnyugvás édes érzetével telíteni. Akarjuk, hogy tüzet fogjon lelkük, tüzet abból a tűzből, mely bennünk ég.

Ime tehát a mi sajátos útirányunk és eligazodásunk! Egyesek után, sokak után járni, oly utakon, melyeken azoknak a régi vágányoknak semmi nyomuk és járni ez utakon nem feltünő ruhában, de nagy lelki szabadsággal és sok egyéni inspirációval!

Igy jártak az apostolok is; kész utaik, megerősített vágányaik nem voltak, de a Szentlélek indította őket és szivük vágányok nélkül eltalált a lelkek, a veszedelemben forgó lelkek utaira. Az imádandó Szentlélek indítson minket is és ne kérjünk tőle csak sineket és vágányokat, hanem kérjünk mindenekelőtt nagy szeretetet, melyet megérezzenek azok, kikkel találkozunk s kik nem járnak az Isten utain, hanem az életnek végtelenbe nyúló mezőin, a lelkek ötletes, önkényes, szeszélyes, beláthatatlan és kiszámíthatatlan útirányain.

Istenem, oly kevesen vagyunk, kik itt a régi szeretet lélekmentő küldetésében járunk, hogy elveszünk ez utak mérhetetlenségében.

Legyünk hát többen, legyünk sokan, kiknek

jelszava: nem sineket, vágányokat kérünk elsősorban, hanem kérünk mindenek előtt apostoli lelket és szerető szivet, mellyel az embereket visszahozzuk Isten útjaira.

1914. március.

XXIII.

«Mert példát adtam nektek . . .»

Tavaszi friss lelket — a feltámadt Krisztusnak lelkét add nekünk Uram, — lelket, melyen könnyítettél s mely jobban győzze az életet . . . ez a mi húsvéti imánk. S mikor így imádkozom s győzelmes lelkületet kérek, akkor elém lép az Úr Jézus lelkületének egyik legfölségesebb húsvéti megnyilatkozása, az a jelenet, melyet az evangélium így ad elénk: «És a vacsora véghezmenvén, midőn az ördög Judásnak szivét már megvesztegette, hogy ez elárulja Őt, fölkele a vacsorától és letevé ruháit és vevén a kendőt, átövezé magát. Azután vizet önte a medencébe és kezdé mosni a tanítványok lábait». (Ján. 13, 2—5.) Mikor az Úr Jézus így sorba letérdel tanitványai s még Judás elé is, hogy megmossa lábaikat, akkor szemléltetőleg elénk állítja azt, hogy úgy becsül minden embert, hogy le tud térdelni eléje s úgy szeret s úgy lehajol mindegyikhez, hogy ez érzé-

seiből ki nem zár senkit, még Judást sem, nem taszítja vissza az árulót sem, az elé is letérdel, annak is meg tudja mosni lábait.

Hát bizony ez nagy kinyilatkoztatás, mely alkalmas arra, hogy megnyissa szemeinket s ugyancsak nagy segitség arra, hogy nehézségeink közül kiemeljen s ráképesítsen türelemre, lelki egyensúlyra s belső megnyugvásra. Hiszen ugyancsak tarka és tövises a világ. Van nekünk is sok mindenféle emberrel dolgunk, kik természet, nézetek, hajlam, vérmérséklet szerint tőlünk nagyon különböznek, akik ellenszenvesek nekünk, sőt, mondjuk ki, akiket ki nem állhatunk. Vannak, kiknek látására borzongnak idegeink s szinte falra mászunk, vannak kik folytonos ingerültségben tartanak s kisértésbe hoznak, hogy folyton korholjuk s kritizáljuk őket, hogy viseletüket s tetteiket kifogásoljuk. Lesznek, kik minket keserítenek s mi őket. Lesznek, kiktől sokat követelünk s kik viszont tőlünk várnak sokat s talán többet, mint amennyit tehetünk. Lehet, hogy cseléd az úrnőnek s úrnő a cselédnek válik kiállhatatlanná. Akárhányszor nagy igényeket támasztunk, hogy figyelemmel, tisztelettel s előzékenyen bánjanak velünk s ahelyett csak bosszúságot és csalódást aratunk. Néha úgy elkeseredünk,

hogy alig tudunk szeretettel gondolni egyikmásik «jóakarónkra» s hogy foglalkozásunk s érintkezésünk lépten-nyomon elárulja ingerültségünket. Hozzátartozóink kicsinyesek s kiállhatatlanok lehetnek; bánt gyermekeink, társaink modortalansága; lehet, hogy sok dolgunk közben barátaink is terhünkre esnek s szivesen vándorolnánk ki egy-két hétre a világból.

Amellett meg az életben a rend, rend, a világ csupa fokozat, a társadalom csupa lépcsőzet; azt meg nem szüntethetjük. Van alárendeltség s van felsőbbség, ez parancsol, az meg engedelmeskedik s nem lehet megfordítva. Van elöljáró s van alattvaló, van úr és szolga, van kötelesség és jog s azt meg kell tartani. Kell tehát, hogy parancsolni is tudjunk, kell, hogy keményen fogni, a gyarlóság, a huncutság, a gonoszság ellen tenni is tudjunk s az ember aztán ezen a réven is kemény, kegyetlen s szívtelen lehet.

Ez mind igaz s ezen túl nem adhatunk s mégis ebben a tarka, indulatos s tüskés világban én nem tudok magam számára elgondolni nagyobb szükséget, mint azt, hogy hiszem, hogy mikor Krisztus Judás lába elé térdelt, akkor gonoszabb ember előtt alázta meg magát, mint amilyen az, akivel nekem most van dolgom s hogy amikor

Judás lábát megmosta, akkor méltatlanabbnak mosta meg a lábát, mint amilyen az, akivel én most kezet fogok! S tette ezt, jólehet Úr volt és Mester! S biztos, hogy aki mindezt Judással megtette, az megteszi ugyanazt bárkivel azok közül, kikre nekem nehéz a szivem s kikről azt mondom talán, hogy ki nem állhatom őket.

Válaszd ki magadnak embertársaid közül a legellenszenvesebb alakot s gondold el, hogy Krisztus azelőtt is le tudna térdelni s meglátod, hogy hogyan változik el ez eszmélődéstől érzésed! Gondold el, mikor lélekben Krisztust ott a «kiállhatatlan» előtt térdelni látod, hogy neked is oly jóindulattal s oly fölényes lélekkel kell végre is vele bánnod s segitségére lenned gyarlóságai s kellemetlen, ellenszenves volta dacára. A jogból s kötelességből azért nem engedünk, úgy szintén a rosszat jónak nem mondjuk; de fölényes krisztusi érzést ébresztünk kavargó s indulatos lelkünkben, arra meg igazán rászorulunk.

Aki így érez, máris győz. Erre akart minket Krisztus rásegíteni, mikor mondotta: «Tudjátok-e, hogy mit cselekedtem veletek? Ti engem Mesternek s Úrnak hisztek s jól mondjátok, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester, megmostam lábaitokat, ti is tartoztok egyik a másik

lábait megmosni. Mert példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjetek». (Ján. 13., 12—15.)

Legyünk hálásak Jézus lelkének ezen fölséges megnyilatkozásáért s segítsen rá ez az Ő példája is nemcsak mások elviselésére, hanem fölényes kezelésére is. Ezzel aztán legjobban könnyítünk magunkon is s napsugárt lopunk be az élet idegességébe s ingerültségébe.

1914. április.

XXIV.

Imádkozzátok a credo-t éneklő lélekkel!

A természet Májusa, mindez a lomb- s virágfakadás példaképül szolgál nekünk, hogy lelkünkben is kitavaszodjék, hogy ott is élet fakadjon s a hit, remény s szeretet világa is szépségbe s erőbe öltözködjék. Életet, meleg, lelkes életet akarunk, mely Istenből fakadjon; életet akarunk, mely hitből táplálkozzék s melynek erőt, lendületet s meleget az isteni szeretet adjon. Akarunk mély s lelkes vallásosságot, melynek hitében is s külső megnyilvánulásaiban is az Isten gyermekeinek temperamentuma égjen.

Jól tesszük, ha ezt akarjuk: ha Májusban májusosan akarunk élni, ha Májusban lélek szerint sem akarunk ázni, fázni, ha nem akarunk kedvetlenül bele nézni a virágzó világba s beteges, fájó nyögéssel felelni a csalogány dalára! Ehhez pedig az kell, hogy legyen *örvendező hitünk* s *boldogító* szeretetünk!

Örvendező hit, ez a mi Májusra ébredő lelkünk első érzése. Örülünk, hogy hiszünk s hálát adunk Istennek, hogy hihetünk. Örülünk a magát kinyilatkoztató Igazságnak, mely lefoglalt s a hódító végtelen jóságnak, mely szolgálatába hajtott. Örülünk Istennek, ki először a Május szépségében, azután a kinyilatkoztatás fényében nyilatkozott meg előttünk s elbájolt s elbűvölt minket. Örülünk, hogy világossága először mint napsugár szemünkbe, azután mint a kinyilatkoztatás ragyogó sugara a lelkünkbe jut bele. Örülünk, hogy két napunk van: májusi napunk körülöttünk s májusi napunk bent a lelkünkben. Azért is *mi nem nyögjük, hanem énekeljük azt, hogy «credo», «credo»*. Ez a «credo» nekünk nem kényszer, hanem szabad, lelkes hódolat s a hódolaton túl boldogító, nemesítő közlekedés a májust fakasztó Szentlélekkel. Mikor azt mondjuk, hogy: hiszek benned Uram, mintha csak májusi napkelten csüggne s ittasulna meg szemünk s mintha minden énekelne bennünk.

Próbáljátok meg ezt: imádkozzátok a credót éneklő lélekkel; imádkozzátok úgy, mint ahogy imádkoztok, mikor illatos, harmatos Májusi reggelenkint a mezőn álltok s harangoznak s Isten felé emelkedik lelketek.

Lám ez a Május egyik temperamentumos érzése a lélekben.

De ez nem minden; kell a Májusba, a lélek tavaszába még több élet. Hitnél, bármily éneklő s örvendező hit legyen az, nagyobb, értékesebb s örökkévalóbb a szeretet. S ezt akarjuk mi a lelki Májusunkban erőteljes érzéssé s boldogító szenvedéllyé nevelni. Mint ahogy a földbe rejtett tőke kifakasztja s azután erejétől telhetőleg kinyujtja venyigéit, mert a napsugár rezgő tüze feltüzelte vérét s felforralta életnedveit: úgy vágyik ki először az öntudat világába, azután a gyakorlati életbe a hitnek a szívben rejtőző sok gyökérszála, sokféle motívuma; kikivánkozik forró, gyakorlati szeretetbe, mert nem birja magában visszatartani mindazt az isteni életösztönt, amit a hit, az az élő, az az éneklő hit fektetett beléje. Akinek élő hite van, annak hiába türtőztetné magát — szeretnie, lelkesen, forrón, tehát boldogitóan szeretnie kell. Ahogy a májusi rét fakad, ahogy a májusi erdő fakad s fakad azért, mert tűz hull rá az égből s felgyujtja ösztöneit; úgy kell kifakadnia a léleknek szeretetben, mert a hit gyökerei duzzadnak s az erős, lelkes vágyak kigyulnak benne.

Ezt az erős, gyakorlati szeretetet merítjük

Krisztusból s az Ő szentségeiből, ezt a szentmiséből s a Szent Szűz tiszteletéből. Ezek a gyakorlatok bennem erők, duzzadó, lüktető gyökerek, tele nedvvel s életerővel; ezek a gyakorlatok, mint egyáltalában mindaz, amit hiszek s ami lelkemet mint meggyőződés telíti, nekem csupa valóság. Ezt én fogom, ezt eszem, ezt iszom, ezen melegszem s ezzel eltelek s erős leszek tőle. Ismétlem: nekem ez mind valóság s ebből épül fel lelki világom s ettől lesz erős, gyakorlati szeretetem. Ne is csodálkozzunk ezen; mert ha házat téglából építenek, ha ruhát posztóból, szövetből, csizmát s keztyűt pedig bőrből varrnak, hát akkor a lelkivilág sem levegő, az sincs semmiből, hanem valamiből s erre nézve mondom, hogy ez van ezekből a nagy szellemi valóságokból.

Ha akarom, hogy erős s lelkes s boldogító szeretetem legyen, akkor nem érhetem be gondolatokkal s eszmékkel, nem reményekkel s felbuzdulásokkal, hanem akkor nekem többre van szükségem; arra tudniillik, amire szüksége van a fázó embernek, hogy melegedjék s a szomjasnak hogy felüdüljön; ezeknek pedig nem szóra, nem tanra, nem is biztatásra van szükségük, hanem az egyiknek tűz kell, valóságos tűz, hogy melegedjék rajta s a másiknak forrás kell, valóságos víz,

hogy igyék belőle. Mi kapjuk ezt a valóságos tüzet s ezt a valóságos vizet Krisztus szivéből s szentségeiből. Azért hát ne okoskodjunk, ne disputáljunk, hanem melegedjünk, fogjunk tüzet, üdítsük fel a lelkünket s szeressünk amúgy igazában, ahogy szeretni kell s szeretni jó s egyedül boldogító.

Ah, ez aztán Május, Május, melytől lelkek énekelnek!

1914. május.

XXV.

Micsoda az élet koszorúja és értelme?

Most pedig szeretnék valamit működésünk évzárójára írni, valamit a hála érzelmének s a jóban való további kitartásnak kimélyítésére, hogy mindnyájan mélységesen átérezzük azt, hogy «Istenem, mily keveset tettem még érted s még mily rengeteg sokkal tartozom neked».

Át kell éreznünk, hogy mily feneketlenül mély az élet s mily beláthatatlan s kiszámíthatatlan az események folyamata. Az egész élet csupa érzés, ösztön, sejtelem, vágy, küzdelem, remény, szükséglet, no meg egy kis belátás is. De mily keveset értünk mi az egészből! De hát mit is akarunk érteni belőle? Ha beletekintünk egy kaptárba s látjuk azt a nyüzsgő, mozgó csodavilágot, az anyakirálynő, a dolgozó s őrtálló s rabló s dajkáló méhek hierarchiáját, ha szemléljük a sejteket, a viasz s a méz kincseit s elgondoljuk, hogy az mindannak a kis méhecskének néhány grammot nyomó szervezetéből való: ugyan mit értettünk

meg belőle? Ki érti azt, hogy az élet ez apróságban, a nagy természetnek ezen a mézes s viaszos izzadmányú pontján ily komplikált változatosságban fakadt ki?! Ki érti azt, hogy a természet a csalogány gégéjében oly énekes lett, hogy szemünkben oly szivárványosan sziporkázó lett. Ki érti azt, hogy az emberi öntudatban, a létnek ezen villogó pontjában oly mérhetetlen vágyak s meglátások és remények tünetei jelentkeznek? S azután, ki érti meg az ember életének folyását s annak a sok-sok embernek életpatakjait, melyek mind külön-külön fakadnak, azután kettenkint egyesülnek, azután végre a nagy-nagy tengerbe megint mind külön-külön szakadnak be? S ki tudja meghatározni előre az ember életének folyását? Mily töméntelen sok körülménytől függ az, mennyi ellentállásra talál, mily sokféle akaraton, hajlamon s szeszélyen fordul?!

S mindezek a gondolatok mély áhítatra s kegyeletre keltenek az Úristen iránt, kinek oly nagy része van az életfolyások eligazításában s medreiknek s partjaiknak kitapasztásában, sajnos, nagy része van ebben azután sok másnak is. Ami Őt illeti, mily sok-sok kegyelem, intő, hivó s biztató szózat, vonzó s késztető érzelem való Tőle! Hogyan jár bennünk a nemes, emelkedett s

tiszta élet indulatja, mintha csak kis öble volna lelkünk a végtelenség óceánjának; bennünk is apad s dagad, bennünk is tarajosodik s megint elsimul az élet s erő hulláma. Aki ezt átérzi, az nagyon alázatos lesz s az előbb-utóbb tiszta meglátással rányit arra a nagy bölcseségre, hogy az ember életén sokan dolgoznak: dolgozik egy nagy mester — az Isten, de dolgozik sok inas, sok kontár, no meg . . . sok manó is! S mennyit ront az ember maga ezen az életművön s mennyire nem érti meg s félreérti a Mester szándékait!

Rontottunk azon bizonyára mi is, de annál inkább törekedjünk, hogy megtudjuk, hogy mit akar, s törekedjünk, hogy kitartsunk mellette, kitartsunk s ne kételkedjünk, kitartsunk s tűrjünk s várjunk s dolgozzunk!

Ezt a hűséges s dolgos kitartást dicsérte már Jeremiás próféta, mikor mondta: «Jó, ha csendességben várjuk az Isten szabadítását . . . Jó az Úr a benne bízókhoz és az őt kereső lélekhez . . . Jó a férfiúnak, ha az igát ifjúságától fogva viseli». (Jer. Sir. 3, 25—27.) Eszerint nagy kegyelem, ha kitartunk ez Úr mellett: ha bízunk benne s imádkozunk, hogy el ne rontsuk művét önmagunkban. De főleg szent Judás apostol ad ez érzületnek kifejezést, mikor rövid levelének végén annyira

nyomatékozza azt, hogy mit is kívánjon s mit akarjon az ember a maga életével elérni s azt így fejezi ki: «Annak pedig, ki titeket bűn nélkül megtarthat és dicsőségének szine elé állíthat szeplőtelen örvendezéssel . . . dicsőség s magasztalás». (Jud. 24.) Megmondja itt, hogy micsoda az élet koszorúja s értelme s mire kell az embernek voltaképen iparkodnia: *az első, hogy bűn nélkül legyünk, a másik, hogy Isten szine elé szeplőtelenül kerüljünk s a harmadik, hogy a teremtő s üdvözítő Isten örömére váljunk.* Valóban fölséges cél! Nem azt kell tehát Istentől kérnünk, hogy híres, vagyonos, szerencsés emberekké legyünk; sem azt, hogy vigye föl a dolgunkat s kerüljünk magas polcokra s fürödjünk dicsőségben; hanem azt kell kérnünk, hogy tiszták, átlátszók, jó, nemes lelkek legyünk, kik ha felkerülnek majd egyszer az Úr színe elé, gyulladjon ki örömmé a Mester szeretete s teljék kedve művében!

«Aki elkezdte bennünk a jó dolgot, végezze is azt el a Krisztus napjáig», így köszöntöm én is a Misszótársulat tagjait s mivel a bevégzettségtől még nagyon is messze vagyunk, hát pihenjünk most egy kicsit, hogy két hónap mulva beállva ismét a munkába, vigan köszöntsük egymást s mondjuk: éljen a folytatás! — 1914. június.

XXVI.

Álljunk bele a nehéz időkbe nagy hittel, zúgolódás nélkül!

Az isteni Gondviselés súlyos megpróbáltatásoknak vet alá minket! Dacára a király Őfelsége törekvéseinek, kit egész Európa, mint a béke őrzőjét és biztositékát tisztel, szomszédaink gyűlölködése megfosztotta hazánkat a béke áldásaitól s most már lángbaborítja a háború réme nemcsak Ausztriát és Magyarországot, hanem a félvilágot és megérezteti velünk mindnyájunkkal azt, amit a Mindenszentek litániájában imádkozunk: «Döghaláltól, háborútól és inségtől ments meg Uram minket». Ezt imádkozzuk mi most is és amellett eltölt a hazavédelem és a honfenntartás kötelességérzete, mert a nemzet sorsa igazságos háborúba szólít és az igazság és jog védelme fegyveres ellentállásra és magatartásra késztet, azért meg akarjuk állani helyünket és teljesíteni akarjuk kötelességünket. Ezt teszi

most sok-sok ezer magyar állampolgár s mialatt ők küzdenek a harctéren, addig mi fölemeljük lelkünket az Úrhoz s a hit s a honszeretet kettős ihletétől tüzelve, meg akarjuk otthon állani helyünket Krisztus szellemében és Istenhez menekülve; bajainkban és gondjainkban Tőle kérünk segítséget, kérünk győzelmet, enyhületet.

Győzelmet a hadseregnek s enyhületet a honmaradt hitvesek, édes szülők, gyermekek aggódó lelkének! S hogy e kettős áldásban részesüljünk, iparkodjunk most szert tenni arra a lelkületre, melyet az Úr Jézus Krisztus ily körülmények közt vár tőlünk és amelyre Ő maga adott nekünk példát, úgy az olajfák kertjének éjszakájában, mint a keresztúton.

Első érzésünk az legyen, hogy alázkodjunk meg mélységesen az Isten keze alatt és álljunk bele a nehéz időkbe nagy hittel, zúgolódás nélkül. Végre is Ő az Úr; Ő küldi a jót és rosszat, de azt mindig javunkra küldi; Ő állít bele a háború megpróbáltatásaiba is, azért állít bele azokba, hogy jobbakká, hívebbekké, nemesebbekké és áldozatosabbakká tegyen minket. Azért küldi a megpróbáltatást, hogy jobban szeressük Őt és egymást. Azért küldi, hogy közeledjünk hozzá és eggyé forradjunk egymással, azért

küldi, hogy tisztuljon a lelkünk, hogy Érte és felebarátainkért áldozatokat tudjunk hozni. Olyan ugyanis az ember, hogy a béke és zavartalan együttlét sokszor petyhüdtebbé és hidegebbé teszi; de a nyomorúság és szenvedés tüzében leválik a lélekről a lelketlenség salakja és megint tisztultabban tud szeretni, tud hibát, gyarlóságot elviselni, tudja mások terhét hordozni és tud másoknak szeretetben, lemondásban szolgálni.

Mutassátok hát ti is ki egymás iránti krisztusi szeretetteteket különösen most, hogy bajban vagytok, vegyetek részt a társadalmi munkában, a szegény családanyák és elhagyottak segélyezésében. Ezt ugyancsak megérdemlik katonáink, ezzel nagy gondot emeltünk le lelkünkről.

Második érzésünk a türelem és kitartás legyen. Hősiességre nemcsak a harctéren van szükség, hanem itthon is. Szükség van azért, mert nemcsak ott, hanem itthon is küzdelem és szenvedés az élet; sebek nemcsak a testeken, hanem a lelkeken is esnek és vérzik minálunk is sok-sok szív! Ezekre is kell balzsam, kell ír és enyhülés! Ez az ír, enyhülés abban áll, hogy megnyugszunk Isten szent akaratán, hogy elfogadjuk keresztünket zúgolódás nélkül, hogy felajánljuk kínjainkat, küzdelmeinket, hogy azt mondjuk magunkban:

Isten akarja, hogy megembereljem magam és a távollevő férj és édesapa helyét is kipótoljam. Isten akarja, hogy most megembereljem magam, hogy kétszeresen szeressek, tűrjek és dolgozzam! Megteszem hát, megteszem Istenért, a családomért hazámért.

Harmadik érzésünk, mely önkéntelenül is kiszakad szivemből, a forró imádság legyen. Tudom én, hogy most millió imádkozó lélekkel kiséri távolban küzdő szeretteit. Tudom én, hogy most sokkal több szemben ül mosoly helyett könycsepp, hogyha otthon is vagyunk test szerint, de azért a lelkünk, mint alvajáró — mondjuk imádkozva járó — másfelé van, arrafelé, hol a veszedelem jár és ott tartja pajzs gyanánt imádkozó lelkét azok fölé, akiket szeret s akikkel egybeforrt élete! Tudom én, hogy a csaták hevében veszedelmektől környékezve, a hadfiak is bizalommal ajánlják Isten kezébe lelküket; tudom, hogy jobb érzéseikre hallgatva, meggyónnak, megáldoznak, megvigasztalódnak abban, hogy nemcsak hitvesi, szülői és gyermeki szeretet, hanem az Isten kegyelme is kiséri őket őrzőangyalként veszélyeztetett életük útjain!

Ó, igen, az ember szive eltalálja, hogy mi kell neki és mindig jól tesz, ha e nemes, mély érzésre

hallgat! Hallgassunk hát rá, szeressünk s imádkozzunk, járjunk a szentmisére, járuljunk a szentségekhez, ostromoljuk kéréseinkkel Jézus Szivét, ki ha valamikor, hát most kiáltja felénk: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradoztok és terhelve vagytok és én megenyhítlek titeket».

1914. szeptember.

XXVII.

Mi Atyánk, . . . jöjjön el . . . a Te országod!

A háborúnak sok rossz oldala van, kegyetlen s ijesztő arculata; de végre is nincs a világon rossz, melyből jó ne fakadhatna, s így a háború kemény és fájdalmas érintéseire a lelkekben sok nemes s nagylelkű érzés reagál, nevezetesen pedig ébred a hit, az áhitat s a résztvevő szeretet.

Jó oldala a háborúnak, hogy veszedelmei közt az emberek komolyan Urukhoz, Istenükhöz fordulnak s lelkük mélyéből fohászkodnak hozzá. A katonák ott a tűzben folyton a halál szemébe, azokba a fekete szemgödrökbe néznek s azokon keresztül látják meg az ember semmiségét s az élet hiúságát. E meglátásnak a nyoma megmarad rajtuk sokáig, azért sokan azt mondják, hogy észre lehet venni a katonák arcán, s észre lehet venni s ki lehet olvasni a katonák szemeiből azt, hogy ki volt tűzben közülük, mert valahogyan magukon hordják azt a keménységet s tűzben

kipróbáltságot, amit a látnok jelzett: mikor a vértanukról kérdi: «Kicsodák ezek s honnan jönnek?» s feleli: «Ezek azok, kik nagy szomorúságból jönnek». (Apok. 7.. 13.. 14.) Az ilyenek tudnak fohászkodni, tudnak imádkozni, tudnak az égre nézni s magukat annak a szuverén hatalomnak átadni, mely ad s elvesz életet s melynek kezeibe kell visszaadnunk mindent, amit Tőle vettünk, mert nem a mienk, hiszen csak használatra vettük. Kaptuk az életet is; kisarjadtunk a haza mezőjén; nos, most aratás van: a halál kaszája villog, de az aranyos magot, a jó lelket nem a kasza, hanem a gazda, a lelkek gazdája takarítja be csűrébe. Ez a nagy hit világít bele a erőszakba, a veszedelmek éjébe, ez a hit váltja ki a szívből a legösztönszerűbb és az égbe nyilaló imát, a zsoltáros imáját: «A mélységekből, a halál szakadékaiból kiáltok fel Hozzád Uram, Uram hallgasd meg az én szómat, légy figyelmes az én könyörgésem szavára, az én lelkem az Úrban bízik». (129., 1., 5.) De ily ösztönszerűen emelkedik Istenhez a mi lelkünk is. Mi ugyan itthon volnánk, de azért a lelkünk, a szivünk másfelé jár; messze ott jár, ahol azok vívnak, küzdenek s szenvednek, kiket mi szeretünk, kikért mi aggódunk. Ők harcban, mi pedig aggodalomban.

Ők küzdelemben, mi pedig bizonytalanságban állunk s vergődünk. Hogyan sír föl hát belőlünk is az aggódó lélek imája, a veszedelmek közt szorongatott, szerető szív imája, zsoltára! Mily őszinte s közvetlen természetességgel mondjuk mi is, hogy «Ne fordítsd el tőlem orcádat, amely napon szorongattatom. Amely nap segítségül hívlak, azonnal hallgass meg engem». (Zsolt. 101., 3.) S ismét: «Könyörülj rajtam, Uram, mert szorongattatom, megzavarodott a búsulásban a szemem, lelkem és testem; mert elfogyatkozott életem a fájdalomban és esztendeim a fohászkodásokban». (Zsolt. 30., 10.) Az egész zsoltár mintha csak a szivünkből szakadna, oly friss az érzése, oly közvetlen. De hát a Libanon vizei is úgy fakadnak ma, mint Dávid király idejében, mi különös van tehát abban, hogy a szivek és lelkek is úgy fakadnak a fájdalom illetései alatt, mint akkor?! Igy akarunk tehát imádkozni s esedezni társainkért, gyermekeinkért, hozzátartozóinkért, de ezzel be nem érjük, nem is tehetnők. Hiszen, akinek meleg a szive, annak dolgos a keze is. S ha valakinek, hát a Missziótársulat tagjainak kell azt megtapasztalniok, hogy a szeretet dolgos is, tevékeny is, élelmes is, áldozatkész is. Nekünk mindenütt ott kell lennünk, ahol

rendszeres, folytonos s kitartó munkára van szükség. Mi nem azért dolgozunk, hogy tessék-lássék; nem is azért, hogy látszatja legyen és a statisztika referáljon róla, hanem dolgozni akarunk komolyan, szerényen és hasznosan. Ahol megbízható s kitartó munkáskézre van szükség, oda álljon bele a Missziótársulat, akár gyermeket kell gondozni otthonokban, akár betegeket kell ápolni, nehéz s kellemetlen munkában, akár ingeket kell varrni s a varrás által, mint a megélhetés módjának biztositása által itthon maradt szegényeinket segíteni. Ahol ember kell, szerény, lelkiismeretes és megbízható, oda a missziósok hivatásuk szellemében s a szeretet erejében álljanak bízvást s higyjék el, hogy helyükön vannak!

Imádkozzék, tegyen, áldozzon, dolgozzék mindenki közülünk! Ha szegény, ha gazdag, ha úr, ha cseléd! Ki ne tehetne most valamit, ki ne adhatna most valamit?! Ha csak harisnyát, ha fejvédőt, ha hasmelegítőt köt, vagy szerez is. Ez mind nagy adomány; nagy azért, mert esetleg egy-egy jó katonánknak egészségét és erejét óvja s ezáltal is győzelemre segíti a zászlót!

Tehát testvéreim, imádkozzunk s dolgozzunk! Az ember segít a maga baján, ha másokon könyörül s elviseli a maga baját, ha a mások nagyobb

bajára gondol! Ott állnak s küzdenek katonáink, ifjaink és testvéreink nagy nehézségek és nélkülözések közt; mi pedig itthon gyötrődünk s aggódunk, de végre is sokkal kisebb bajokban. Ép azért megembereljük magunkat s példájukon lelkesülve a kisebb bajt s szenvedést szivesen el akarjuk viselni. Nem akarunk bizalmatlankodni s kételkedni, hogy ők meg ne inogjanak; nem akarunk kétségbe esni, hogy ők hiven kitartsanak; nem akarunk hűtlenek lenni Istenhez és önmagunkhoz, hogy hűségesküjük megtartásában ők meg ne fogyatkozzanak; akarunk kegyeletet őrizni s gyakorolni, hogy ők ne kegyetlenkedjenek, Isten gyermekeinek akarunk bizonyulni, hogy ők Isten gyermekeinek maradjanak! Istenem, így ha nyögve s áldozatok útján is, de már csak közelebb jön hozzánk a Te országod.

Mi Atyánk, . . . jöjjön el a Te országod!

1914. október.

XXVIII.

Mivel tartozunk hősi halottainknak?

Rég nem volt ily novemberünk! Mily fájdalmas s frissen sajgó s mily szenvedélyesen meleg emlékekkel borul a lelkünkre a mi kedves elköltözöttjeinknek ez a lombhullató hava. Ki hitte volna azt mult novemberben, hogy annyival többről, oly sokakról kell most megemlékeznünk, hogy oly sokakért kell majd imádkoznunk, kiket nem a természet folyása, hanem a csataterek pusztitó angyala ragadt el tőlünk! Hány sír domborodik s hol mindenfelé domborodik, olyanok fölött is, kiknek még nem kellett volna sírba szállniok! Hol vannak e sírok? Sokan bizony hiába keresnék, hogy hol pihennek szeretteik s az ilyenek szemében aztán úgy tűnik, mintha maga az a hármas hegy Magyarország címerében három sírhalom volna, mely alatt pihennek a névtelen hősök s mintha a nagy, fehér kettős keresztet sírkeresztül tűzné oda Magyarország géniusza.

Nem csoda, ha ily elmélkedésünk közben fölbuggyan a fájdalom keserűsége s könnybe lábad szemünk! Sírjunk is; sírni szabad, hiszen könnyeinkkel is a kegyeletnek adózunk; de kedves Testvéreim, ha valamikor, hát most iparkodjunk arra, hogy gyászoló szeretetünk kiható s gyakorlati legyen, most szeressük igazán áldásthozó szeretettel azokat, kik maguk is szerettek s mert szerettek, azért nagyot tenni s sokat áldozni, sőt önmagukat is odaadni tudták!

A lelkük áll most előttünk, mely már végig küzdte a csaták harcait, a lelkük, mely értünk, hazánkért, jólétünkért, szabadságunkért szenvedett! Mennyit tettek, áztak-fáztak, piszkosan s lerongyolódva küzdöttek s állták meg helyüket! Szegények lettek és éheztek, szomjaztak; mikor mi aludtunk, ők virrasztottak, vagy ha puszta földön s árkokban meghúzva magukat pihentek, akkor is a háború rémeivel, azután enyhülésképp megint a távoli otthonnal álmodtak. Azután, azután elestek! De hát ezeknél a gondolatoknál a szivünk megdobban s öntudatára ébred annak, hogy mi mindennel tartozik nekik ép azért, mert így álltak, így küzdöttek s így mentek át a másvilágba! Megértjük, hogyha nem is vagyunk képesek viszonozni teljes mértékben mindazt,

amit ők értünk tettek, de annál nagyobb szeretettel kell most hálából is gondoznunk lelki nyugalmunkat. Ha sírjaikhoz nem térdelhetünk, melyek haló poraikat takarják, de annál melegebb szívbe kell zárnunk emléküket. Aggódtunk, imádkoztunk értük, mikor éltek s küzdtek s akartuk volna könnyíteni fáradalmaikat; de ha nem vethettünk nekik ágyat akkor, gondozzuk legalább most gyengéd figyelemmel lelki nyugalmukat; ha nem segíthettünk rajtuk akkor, mikor éheztek, elégítsük hát most éhségüket s szomjukat Istenük és boldogságuk után! Lépjünk bátran és bízvást Isten trónja elé, hogy közbenjárjunk értük. Boruljunk le lélekben s mondjuk: «Atyánk, tekintsd szenvedéseiket, küzdelmeiket, bátorságukat s vitézségüket; lám ők áldozataikat mind értünk és hazánkért hozták meg. Nem önzés vitte őket a harc tüzébe, hanem a kötelességérzet s esküjükhöz való hűség s azt tették, hogy odaadták életüket. Úr Jézus, annak a szeretetnek nevében, melyet Te hirdettél s melynek legmagasabb fokára akkor mutattál rá, mikor mondtad: nagyobb szeretet annál nincs, mint mikor valaki embertársáért odaadja életét, mondom, ennek a szeretetnek nevében kérünk Téged, hogy fogadd kegyelmesen őket. Ez a szeretet rokona a vér-

tanui szeretetnek, Te pedig vértanuid előtt haladéktalanul megnyitod országod kapuit. Ne tekintsd azt, ami sárból, porból tapadt hozzájuk; hiszen mi sem nézzük azt, hogy nem patyolatfehérneműben, hanem lerongyolódott ruhában küzdöttek s haltak meg értünk és úgy is, ahogy voltak lerongyolódva, hősöknek tartjuk, úgy tiszteljük őket. Kérünk tehát, tégy Te is így s fogadd Te is így azokat, kik nemcsak hittek Benned, hanem nagy keresztet hordozva, költöztek el Hozzád! Nagyobbak voltak ők önmaguknál, mikor azt, amit bölcsészek elvben vallottak s költők megénekeltek, nemcsak elgondolták, nemcsak énekelték, de meg is tették. Nem tartoztak ők azokhoz, akik csak szóval mondják, «Uram, Uram» azt sem, hogy «Hazám, édes hazám», azt sem, hogy «Testvéreim», hanem tettekkel beszéltek, megtették azt, minél nagyobbat sem Isten, sem Haza, sem ember nem kívánhat. Életet adtak, legyen hát életük».

Minden nagy hit s mély érzés, vágy és ima bennünk. Attól lesz oly sejtelmes, oly érzésteljes ma a szivünk. Viszonozni akar; nagy tettért legalább kis tettek után vágyódik. Ők most már érdemeset nem tehetnek, de mi tehetünk; mi még élünk, még érdemelhetünk. Ó, hát rajta!

Érezzék meg, hogy emlékükből ma a küzdő egyházban millióknak dobban meg a szive. Érezzék meg, hogy megbecsüljük áldozataikat, hogy égő, lángoló, imádkozó szeretet az ő emlékük, nem síremlékük, hanem további küzdelmeik s vágyaik eleven szószólója.

Ez a szeretet szólal meg bennünk, ez imádkozik s fölajánlja jócselekedeteit értük.

1914. november.

XXIX.

Hazánkat, nemzetünket szívből kell szeretnünk!

Az igazságokat nekünk nemcsak megértenünk kell, hanem szükséges, hogy megérezzük s átérezzük azokat, sőt bátran mondhatom, hogy a legtöbbet meleg megérzés s elmélyedő átérzés nélkül bizony megérteni sem lehet. Az érzés tehát az a fúró, mely a mélybe nyit utat, az érzés az a lendület, mely a gondolatot viszi s erejének kifejtésére segíti. Mikor az érzés áthevíti a lelket, akkor a gondolat is mintha csak megnyilnék s kitárná a benne rejlő igazsági tartalmat s természetes, hogy akkor az ember is mélyebb gyökerénél fogja meg a valót s úgy teszi azt magáévá.

Az érzés, a megérzés s átérzés ezen hódító s átható hatalmával lépnek most lelkünk elé *a haza, a nemzet, a közösség s testvériség* nagy gondolatai s öntudatunkra hozzák, hogy *mivel tartozunk*

nekik s mily *nagy kötelességeket kell teljesítenünk velük szemben.*

Mennyit énekeltek hazáról s honszeretetről, nemzetről s testvériségről költők és énekesek, mennyit beszélnek ifjúságnak s közönségnek nemzeti érzésről s honfiúi kötelességekről iskolákban s ünnepélyeken s természetes, hogy nincs valamire való ember, aki ne tudná, hogy a haza s a nemzet kincs is, erő is, hogy támasz is, vigasz is; tudja közülünk mindenki, hogy a társas együttlét nélkülözhetetlen s áldásthozó feltétele s kelléke a boldogulásnak; de mennyire más az, ha azt életre-halálra szóló küzdelmek közt megrendülve megérezzük! Mennyire más az, ha átérezzük, hogy a haza s a nemzeti élet az emberi kapcsolódásnak s összetartozásnak csodás világa, hogy az nekünk összes gazdasági s erkölcsi erőink rendszere, hogy az a mi legfőbb földi érdekünk, mely a haladást hordozza s a boldogulást segíti! Mennyire más az, mikor átérezzük, hogy ennek a nagy közösségnek millió szív reményeitől s félelmeitől szított szenvedélyei vannak, hogy a milliók ezért a közösért, tehát mindegyik mindegyikünkért küzdeni, vért s életet áldozni tudnak; mennyire más az, mikor mindegyikünk megérzi, hogy meghalni egymagában s elszige-

telten is lehet, de élni voltaképen csak sok másnak szeretetéből s kegyelméből lehet!

Már pedig így érezni s mindezt megérezni s átérezni most adatik nekünk! Most, mikor mindenki a nagy közösség öntudatából él, most, mikor lelkünk a testvériség lelkületéből táplálkozik s millióknak előérzetétől duzzad, most, mikor nem a saját lelkünk, hanem a közösség lelke visz, inspirál s hevít minket.

Igy van az egész vonalon. Nézd harcos testvéreidet! Ami lélek van bennük, az igazán nemcsak az ő lelkük, hanem a közösség lelke, új lélek az, mely bátorságot, hősiességet, áldozatkészséget önt beléjük. A hazaszeretet az egyes embert most a közös nagy javakhoz, az egész nemzet életéhez, nagy történelméhez s összes reményeihez való ragaszkodásnak szenvedélyeivel hevíti s járja át. Most az mind az övé; mindaz reá van bízva s úgy érzi, hogy mindazt neki kell most megvédenie. Ezektől a nagy érzésektől lesz ő más emberré; többé nem az a kislelkű, önző ember, aki elszigetelődött apró-cseprő érdekeinek hajhászásában, többé nem az a szatócslélek, ki csak a maga hasznát kereste; hanem ember lett most belőle, aki átérzi a nemzeti lélek küzdelmeit s szenvedéseit, hős lett, akinek szive a küzködő,

vergődő milliók aggodalmától lesz meleg s akinek a szeme milliók szenvedéseitől lesz könnyes.

S valamint a harcos most egészen másképen érez a hazával s nemzettel szemben, úgy gyullad ki a mi lelkünkben is egészen más verőfénnyel a haza s a nemzet gondolata s mélységesen átérezzük azt, hogy mivel tartozunk a hazának s a haza minden gyermekének, főleg ezekben a nagy, nehéz időkben.

Aki népét és hazáját nem szereti, vagy azt gondolja, hogy az tökéletesség ha azon kívül áll s ha nem törődik vele, az olyan ember bizony Istent nem ismeri igazán, s nem fogta fel Isten szerint az emberi természet szükségleteit s fejlődésének föltételeit.

Épen azért, nekünk hazánkat s nemzetünket szívből kell szeretnünk, adósainak kell magunkat vallanunk, kik sokat kaptak tőle, de még keveset adtak neki vissza.

Azután pedig tettel, a munkával, a közért fáradozva s áldozatot hozva akarunk híveinek s jó hazafiaknak bizonyulni! A Szociális Misszió-társulat épen a tettek, épen a munkának e misszziójában jár el, épen a nagy közösség szeretetétől hevül, a közszolgálatot programmul vallja s azt tettekben kiváltani akarja.

Hevítse tehát lelkünket buzgólkodásunkban a hazaszeretetnek melege s dolgozzunk azzal a tudattal, hogy több isteni élet van abban, ki bár jó és irgalmas, de csak a saját kicsiny — mert elszigetelt — lelkéből merít.

1914. december.

XXX.

Dicsőség legyen Istennek s békesség a jóakaratú embernek!

Bármennyire is szereti valaki hazáját és királyát, még sem azonosíthatja magát a harcterek borzalmaival, még kevésbbé azonosítja Istenét s gondviselését mindazzal a veszteséggel s keservvel, mit a népek küzdelme ránk hoz. Elviseljük ugyan, de szenvedünk alattuk s fölzokog szivünk, hogy mindezt megtapasztalni kényszerülünk. De sohasem éreztük át oly mélységesen, hogy mindez a harc és háború nem önmagáért folyik s hogy mindennek a sok áldozatnak és keserűségnek csak akkor van értelme, ha egy *magasabbrendű felső jóért, a békéért hozzák*, mint a karácsony szent éjjelén, mikor örömöt hirdetett az angyal, örömöt afölött, hogy a béke királya megérkezett; sohasem ébredtünk annyira öntudatára annak az áldásnak, melyet Krisztus hozott, mint mikor csataterekre borult a szent éj s a lövészárkokban

énekelték, hogy «Krisztus Jézus született, örvendezzünk!» Nincs ember a földön, aki a harcot, bármily hősiesen vívták is s az áldozatot, bármily készséggel hozták is, meg ne elégelné s ne kívánna tiszta szívből békét a világnak. Úgy áhitozzuk ezt mindnyájan, mint ahogy áhitozzák a pusztában tikkadók a forrást, a fuldoklók az erdőleheletét, a tűzhalál veszélyében levők a felhőszakadást.

A szent karácsony angyala végiglengett a világon; bejárta a hazát, bejárt várost, falut, tanyát; szinte látom, mint fogadták térdenállva, tárt karokkal, mint köszöntötték imával, mint marasztalták, kérték; kérték, hogy maradjon itt minálunk; maradjon s el ne menjen; kérték, akik már özvegyek és árvák, hogy még elhagyatottabbakká ne legyenek s kérték azok is, akiknek van még sok-sok félteni valójuk, akik még remegnek valakiért; kérték a gyermeküktől megfosztott szülők s a sebesült, béna és beteg katonák. Istenem, mily fölséges, mennyei hatalom ez az engesztelő, eget, földet békéltető szeretet. Valóban mennyei; nem is e világból való!

A világ mindig küzdőtér volt, melyen harcok folytak kezdet óta Isten, lélek, félreértett eszményeink s önszivünk ellen. Itt verik egymást

agyba-főbe a gőgös, önző, kapzsi, zsarnok emberek. Egyre több hatalom s pénz után áhitoznak s ezen törekvéseikben elvesztik magukat s elgyötrik, elkínozzák felebarátaikat. Mikor lesz itt béke? Mikor ismer majd korlátot az önzés s az ostoba gőg? Mikor lesz tisztelettel mások egyénisége, jogai, igényei iránt? Mikor, mikor lesz állandóbb, nemcsak egy napig tartó karácsony a földön?

Ezt a békét, ha ugyan fog itt valamikor uralkodni, a hivő, Istennek szolgáló, igazságot szerető, senkit el nem nyomó nemzeteknek testvéri szövetségétől remélnők, olyan nemzetektől, melyeknek gyermekeit Krisztus lelke élteti. Ez a lélek harmóniát teremtene először az egyes emberben, a kötelességteljesítés s az önfegyelmezés által, mely korlátokat tisztel, mely parancsolni tud magának s útirányát az ösztönök erőszakoskodásai, a szenvedélyek csábításai s az élet nehézségei közt Krisztustól veszi. Ez a lélek harmóniát teremtene azután a társadalom rétegei s még szélesebb körben a nemzetek között; midőn törvényeket sürget az élet komplikált igényeinek kielégítésére s több igazságot s több szeretetet fejleszt minden irányban.

A nemzetek békéje és a világbéke többé-

kevésbbé mindig problématikus lesz s majdnem azt mondhatnám, hogy azt nem reánk bízták; de már szivünk békéjéért mi vagyunk a felelősek s azt megteremteni kötelességünk is s a legideálisabb célunk is. Hála Istennek, hogy az Isten országának lelkünkben való kialakításához nemcsak programmot kaptunk a karácsonyi angyal énekében, hogy «Dicsőség legyen Istennek s békesség a jóakaratú embernek», hanem, hogy a programm beváltásához erőt is adott az Úr. Ez az erő a karácsonyi szellem, a testvérünkké lett Istennek, a köztünk élő, velünk közösségben álló Megváltónak szeretete. Ezt a szeretetet megérezzük, ezen a szereteten melegszünk, lángjaitól mi is tüzet fogunk s égünk. S ha lángolva szeretünk, akkor erősek is vagyunk, akkor győzünk is. Legyőzzük az erőszakot, az ösztönt, a mételyt, a gyűlöletet, a tagadást; legyőzzük az ellentéteket Isten s az ember közt, ember s eszmény közt s legyőzzük magát a harcot, mely a rossztól van. Akkor a Jó lesz az úr, ott van az igazi béke!

A karácsony békéjének harmóniája kísérjen minket állandóan, ennek hangjai szálljanak felénk az új év hajnalán s áradjanak szerte a világon, hogy a háború lelketremegtető disszonánsai fel-

oldódjanak a karácsonyi dallamok hangjaiban s megnyugodva zenghessék az új évben a föld népei az 1914 évvel ezelőtt felhangzott ének folytatását is: ...et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

1915. január.

XXXI.

Hágár viselkedésével nem bizonyult igazi jó anyának.

Mikor a pusztában bujdosó Hágárnak kifogyott tömlőjéből a vize s zsákjából a kenyere, akkor egy fa alá tette le gyermekét, maga pedig egy kézíjlövésnyire elment tőle, mondván: nem nézhetem haldokló gyermekemet. Gondolom, sok ember van most így, mikor pusztul körülöttünk az élet, elsötétedik a látóhatár s szaporodik az inség, mintha csak kedvük volna elvonulni, vagy kétségbeesve a világot a halál s a nyomor prédájául odadobni s azt gondolni: nem lehet itt úgy sem igazi jót tenni, hát hagyjuk, vonuljunk el s lehetőleg ne gondoljunk rá.

De hát Hágár viselkedésével nem bizonyult igazi jó anyának s mi nem mutatkoznánk be igazi Isten-gyermekeinek, ha a világ bajaival szemben lemondólag gondolkoznánk: kérdés tehát, hogy e nehéz időkben mikép viselkedjünk? *E részben akarnék két jó gyakorlatot ajánlani.*

Az egyik egy nagy belső tettre vonatkozik azoknak a zsoltáros szavaknak értelmében «Menvén mentek és sírtak, elvetvén magvaikat, megjövén pedig örvendezéssel jönnek s hozzák kévéiket». (Zsolt. 125., 5.) Ez a mi belső magatartásunk a nehéz időkben.

Lujza, porosz királyné azt mondta erről a zsoltárról, hogy ez olyan, mintha valaki könnyezve Alleluját énekelne: mintha a halál csendes, zengzetes Allelulája csengne ott a szive mélyén szenvedéseiben is. Akik így éreznek, azok bár sírva vetnek, vigadozva fognak aratni. Száz évvel ezelőtt is így volt. Akkor is nagy szenvedéseken s megpróbáltatásokon mentek át apáink, de akik bíztak s folyton bíztak, azok győztek. Most is nagy bajokon visz s vezet át az Úr, a háború lángostora suhog fölöttünk: de a bízó lelkeket ezek a bajok nem szakítják el a jóban, az Istenben való hittől, hanem ellenkezőleg, oda vezetik. Világos előttük, hogy nem a rosszé, nem a bűné a győzelem, hanem a jóé. Csak ki kell azt várni. Sírunk, ha arra gondolunk, hogy még oly messze van: de ugyanekkor a folyton felénk közeledőnek Alleluját énekelünk. Ő jön, közeledik: sokan imádkoznak már, kik eddig nem tették; sokan észlelik, hogy a lélek erői nélkül célt nem érünk s végre is elhiszik, hogy ezen a sok bajon s szen-

vedésen át rányitunk a lélektisztulásra, a megújhodásra s az istenes életre. Ah, ettől aztán mosoly derül a könnyező szemben is.

A másik tettet, melyre rá kell szánnunk magunkat, nem bensőnkben, hanem a külvilágban kell véghezvinnünk. Errenézve azt mondom: ne fordítsuk el szemeinket a minket környékező rossztól s ne forduljunk el a világ sok s nagy bajától, hanem mondjuk magunkban: a csatatér halottjait ugyan föl nem támaszthatom, hanem van körülöttem nagy haldoklás, melybe belenyúlhatok s melyet megakaszthatok. *Haldokolnak körülöttünk* százezren, *kik lelkileg s erkölcsileg, ki gazdaságilag, egészségileg.* A halál veszedelmével van megrakva a modern élet útja, a bölcsőtől a sírig. S az életveszedelem már ott kezdődik, hogy sokaknak még bölcső sem jut s a nyomorúság harcterén annyi a gyermekhalott, amennyi Lengyelország csataterén az emberhalott. Mi mindent kell itt tenni, hogy a gyermekhalál ne tizedelje béke idején is a nemzetet! Továbbá mennyi ellensége van az életnek s itt nem az oroszt, a szerbet, a franciát értem, hanem értem a feldúlt családokat, a rideg otthonokat, a nyomorult lakásviszonyokat, a rossz egészségügyet, a munkanélküliséget, az alkoholt, a bűnt, a rossz vért, a terheltséget, a

neveletlenséget! Gondoljunk azokra az ezrekre' kik törvénytelenül születtek: mi lesz belőlük? Gondoljunk a sok tízezerre, kik még nincsenek tízévesek s már munkába fogatnak! Gondoljunk csak arra a magyar 20—30.000 fiatalkorúra, kik már a bíróság elé kerülnek. Gondoljunk az alkoholista családokra, melyeknek 57 gyermeke közül csak 10 egészséges van! Gondoljunk a rossz lakásokban, örökös kedvetlenségben, búban, szegénységben élő asszonyokra, kiknek nincs egy árva kis örömük életükben!

Hát mily nagy tere nyílik itt az irgalomnak s a szociális tevékenységnek?: Életet menthetünk: a nemzet vesző, pusztuló életét pótolhatjuk: letört életek helyett töredező életeket menthetünk.

Mikor kevés a baj, akkor azt talán csak a nagyon érzékeny lelkek veszik észre: de mikor ennyi s ily nagy bajok vannak, akkor azok már mindnyájunk lelkébe belemarkolnak s rákényszerítenek, hogy erős, bátor szívvel álljunk bele a mentési munkába. Tegyen mindenki közülünk valamit az őt környező bajok ellen: vesse el, *ha csak egy* aranymagvát az irgalmas, gyakorlati szeretetnek: biztos, hogy az ilyen vetés után az aratás készül s akkor majd «örvendezéssel hozzuk kévéinket». — 1915. február.

XXXII.

Szíveden át nézem a sok bajt, felfeszített Uram!

«Nem nézhetem», «nem nézhetem», Hágárnak ezt a mult levelemben idézett panaszát, melyet nemcsak az ész gondol el s az ajk mond ki, hanem mely az érzés közvetlenségével szivünkből fakad, oly sokszor ismételjük. «Nem nézhetem» — mondom magamban — «nem nézhetem ezt a tenger sok bajt, keservet, nyomort és szenvedést». «Nem nézhetem» ezt a nagy halált, mely most a világra borul s megnyúlik, mint az esti árnyék és elsötétít világot, szemet és lelket egyaránt. «Nem nézhetem» százezreknek ezt a napszámba való meghalását; «nem nézhetem» a nemzetek java erejének ezt a tűzzel-vassal való pusztulását s azt a töméntelen bajt, mely úgy özönlik a csaták nyomában a világon, mintha csak a pokol keserűsége s átka szakított volna gátat s áradt volna ki az emberiségre. «Nem néz-

hetem» azt a sok másféle halált, azt a fehérhalált, azt a fekete-halált, azt a himlős s kiütéses halált: «nem nézhetem» azt a gyermek-halált, mikor a bölcsőkből koporsók lesznek s úgy törnek le az életbimbók, mint a szőlőfakadások a májusi fagy után. «Nem nézhetem» ezt a sok nyomorúságot, a szegénység vérkiapadását, az éh-halált s az élet-hervadást; «nem nézhetem», hogy mikor minden madárfióknak van fészke, sok-sok gyermeknek ne legyen otthona, ezt már csak nem akarhatja az Isten, ki a fészket elgondolta s a fészekrakó ösztönt sugalmazza! «Nem nézhetem» azt a sok elkínzott, elgyötört asszonyt, a kedvtelenség s a keserűség kifejezésével az arcán, a savanyúság s zsémbeskedés két mély barázdájával a szája fölött! Istenem, Istenem, hát hova nézzek, ha ezt mind nem nézhetem?! Behúnyjam a szememet? Forduljak el? De hová? S ha be is húnyom szemem, az a sok lángoló sötétség átvilágít pillámon — átvilágít falon, távolságon — látszaton és szégyenlős takargatáson és a feledés is csak olyan, mint egy lyukas szemfödő; látni ott mindent, amit takarni akarnak.

Kettőt tehetek ebben a szomorú világban: vagy azt mondhatom, hogy a lét s az élet esztelenség, kegyetlenség s legjobban teszi, aki nem törődik bú-

val, bajjal, hanem éli világát; teszek tehát én is így. Igaz, hogy akkor testvér nélkül, közösség nélkül, szeret et nélkül élek, de hát jobb tán a fásultság, mint az érzés, mikor az ember úgysem tud segíteni.

De mondhatom azt is: ördög lenni nem akarok, vadállatnak lenni nem dicsőség, fogom tehát magam s dolgozom s el akarom tüntetni a nyomort és szenvedést. Meg kell szüntetnünk — hirdetem — a haldoklást s a nagy halált, a betegséget s a háborút, az inséget s a küzdelmet.

Már most az én érzésem ezzel a kétféle lehetséges magatartással szemben az, hogyha az elsőt teszem magamévá, akkor magamnak hazudok s elhazudom a lelkemnek legmélyebb s legtisztaletreméltóbb igényeit, mely sohasem fogja igazán elhinni, hogy az ember nem testvér, hanem született ellenség s vadállat, s hogy a szivem nem szeretetre, hanem marakodásra jó. *Ha pedig a második álláspontra helyezkedem, akkor a világnak hazudok,* lehazudom a történet tapasztalatait, hogy kereszt s kín s szenvedés az emberélet árnyéka s aranyporral hintem be a képzelet világát, mely aranyportól az embernek épúgy könybelábad a szeme, mint akár a paprikától. Tehát mindkét esetben hazudok s a hazugság nem bol-

dogság s nem hozza közelebb egymáshoz az embereket.

Azért én mást ajánlok, azt, hogy nézzünk fel a keresztre, ahol szintén van kín, baj, szenvedés, kegyetlenség s keserűség, de ahol van még más is, van alázatos, bízó, buzgó, ellentálló s a rosszat legyőző lélek. S ép ez a fődolog, hogyha a keresztre nézek, akkor megtudom a módját annak, hogy hogyan is kell a rosszat legyőzni. S ez a mód abban áll, hogy a rossztól nem kell elsötétedni s a keserűségtől nem szabad elkeseredni, továbbá, hogy a rosszat nem szabad eltagadni s nem is szabad a világot valami tündérvilággal s délibábos, földi jövendőséggel kecsegtetni; mert rossz mindig lesz a világon, betegség és halál is lesz; de rá kell tanítani magunkat s az embereket a keresztet hordozó Krisztus érzéseire s akkor a rosszat is pusztítjuk majd a világban s amit el nem pusztíthatunk belőle, azt is legyőzzük a magunk módja szerint. Azért álljunk bele a szenvedésbe alázatos lélekkel, mely a rosszat is Isten kezéből fogadja, lévén ez a véges létnek árnya s a bűnös létnek nagy penitenciája. Álljunk bele a szenvedésbe bizalommal, hogy küzdve, dolgozva, nemesbülve le is fogunk győzni sok rosszat, de hogy arra is, amit nem fogunk legyőz-

hetni, a rossznak elviselésére erőt nyerjünk. Álljunk bele buzgalommal abban az értelemben s azzal a célzattal, hogy minden rosszat jóra használhatunk s hogy Istenhez ragaszkodva s Krisztus szellemében járva, érdemesen élhetünk.

Ime, így kell a rosszat legyőzni! Minél többen leszünk, akik így érzünk, annál kevesebb bajjal állunk majd szemben, ami pedig baj s szenvedés akad azután is, azt legyőzzük lélekben. Mondjuk hát mind a kettőt: «*nem nézhetem ezt a töménytelen bajt*», azután pedig «sziveden át nézem, felfeszített Uram». *Ebből a két nézésből majd több jót látok meg.*

Budapest, 1915. március.

XXXIII.

Te is élsz s élni fogsz!

Minden nagypéntekünk, de főleg ez az idei, mikor az emberiség a világháború kínjaiban Krisztussal együtt keresztre van feszítve, élénken öntudatunkra hozza azt, hogy igazán bűnösök vagyunk s azt is, hogy bünhődünk; de még ilyenkor is mélységesen érezzük, hogy «Isten nem a félelem, hanem az erő, a szeretet s a fegyelem lelkét adta nekünk», (2. Tim. 1,, 7.) s hogy ez a lélek sugárzik biztatóan felénk a föltámadt Krisztus alakjáról is. Minden küzdelmünk s szenvedésünk dacára érezzük, hogy kín s a kereszt nem arra való, hogy letörjön, hanem, hogy felemeljen s minden keresztúti megalázás és golgotai megpróbáltatás dacára is érezzük, hogy ez mind nem a vég, hanem csak közbeeső állomás, s hogy a lét kereszttel, sírral nem is végződhetik, hanem ott csak az válik el, hogy a lélek mily életet hord magában s mily új tavasz pezsdül föl benne.

Ezért fektetünk súlyt arra, hogy *egyrészt rendben legyen lelkünk, s hogy másrészt reményeinkkel s várakozásainkkal abba az örökkéélő Úrba kapcsolódjunk*. Ami az elsőt illeti, azt, hogy rendben legyünk, azon dolgozik bűnbánatunk, azon penitenciás lelkületünk s iparkodunk is, hogy a mi rovásunk van, azt keresztutainkon s Krisztusért elviselt szenvedéseinkben leróhassuk. — «Igy megigazulván a hit által, békében vagyunk Istennel». (Róm. 5., 1.) — Ami pedig a másik érdeket illeti, az főleg ilyenkor, a húsvéti időben jut öntudatunkra; ilyenkor érezzük át, hogy mit érne nekünk az élet Krisztus nélkül s mily értelmetlen abszurd sötétségbe veszne minden jóakaratunk s igyekezetünk az ő győzelmes Allelulája nélkül!

Hál' Istennek, van nemcsak nagypénteki, de húsvéti Krisztusunk is — azért van aztán harc, kereszt s szenvedés dacára életkedvünk és reményünk! Igen, a mi húsvéti Krisztusunk felel összes kérdéseinkre s aggodalmainkra — ő elégíti ki igényeinket — ő kapcsolja bele a végtelen élet folytatásaiba ezeket a mi életkérdéseinket, melyek bennünk jelentkeznek, de melyek örök élet nélkül akkor is értelmetlenek, ha 50—70, sőt ha 100 évre is terjednek. Mert akár egyéves csecsemőnek, akár 100 éves aggastyánnak koporsójánál

állok is, egyaránt ott motoszkál fejemben a kérdés, hogy mirevaló ez s minek nyílni így egy évre s aztán letörni, de ugyancsak minek küzdeni s dolgozni annyit, mikor ez a hosszú élet is a csecsemő tehetetlenségével s a ki nem elégített öntudat keserűségével végződik?! Ime, szfinksz a csecsemő s fszinksz az aggastyán is, s az életünknek csak egy értelme lehet, s az az örökélet!

Ezzel a nagy igényemmel s ezzel a nagy reményemmel kényszerülök élni ezen a világon. S mert nem mondhatok le róluk, azért keresem s kutatom, hogy hol találok ez igényemre kielégítést s e reményeimre biztatást s ha tűvé teszem is az egész világot s fölkutatok bölcseséget és tudományt, azt látom, hogy csak a föltámadt Krisztus sírjánál pihenhetek meg.

Úgy teszek, mint oroszlánszívű Rikárd királynak minstrelje (dalnoka), aki kereste elveszett urát s sorba járta a várakat s a vasrácsos tömlöcök előtt csendes éjszakákon rázendített királyának dalára, hogy megtudja, ha esetleg válasz jön a dalra, hogy ott leledzik királya s ezzel aztán föléled majd reménye s kigyullad öröme.

S meg is találta. Mondom, így teszek én is, járom a világot, kérdezek filozófokat s művészeket: a nagyok emlékei, mauzoleumai s gulái előtt,

a világ hőseinek sírja előtt a szivem dalára, vágyaim s reményeim s igényeim dalára gyujtok. Keresem s fülelek, hogy hol rezonál biztató s győzelmes válasz s allelujás visszhang lelkem vágyaira s azt tapasztalom, hogy gulák s mauzoleumok, kripták s emlékek, szobrok s nagy müvek, filozófiák s művészetek mind némák s nem felelnek; de a Krisztus sírjáról jön lelkem életszomjas dalára válasz; onnan hallom azt, hogy «én vagyok a föltámadás és az élet»; te is élsz s élni fogsz!

Ah igen; ez az én dalom! Ez az élet, az örökélet dala; ez a testi létet átszellemesítő életnek dala! Jó helyre jöttem s a minstrellel együtt érzem azt, amit a költő mond: «denn ihm sagt ein dunkles Ahnen, suche treu, so findest du».

Megtaláltam az Urat, azt, ki szivem dalára a sírból, a halál tömlöcéből felel: bízzál, én legyőztem a halált. «El van téve e reményem — e húsvéti reményem — keblemben». (Jób. 19., 27.)

Budapest, 1915 április.

XXXIV.

Mária a mi Anyánk.

Május havában a boldogságos Szűz Mária felé tart áhitatunk s ha valamikor, hát ebben a vérrózsás májusban esik jól a Szent Szűznél, édesanyánknál megpihennünk. Megpihenünk a tudatban, hogy van anyánk s megvigasztalódunk azáltal, hogy gyermeki bizalommal kiöntjük előtte szivünket, bánatunkat s aggodalmainkat s eltelünk bizalommal aziránt, hogy ő bizonyára megért s megsegít minket.

Egy okos, naiv gyermek azt kérdezte egyszer, mikor a keresztvetésre tanították, hogy miért is nem vetjük a keresztet úgy, hogy az Atyának, a mamának, stb. nevében? Hát nincs nekünk az égben anyánk is?! Ebben a naiv kérdésben az emberi szív érzései nyilatkoztak meg s a katholikus anyaszentegyház azt feleli rá, hogy igen, van anyánk, hogyne volna! Tényleg mily jól esik, ha mondhatjuk, hogy van anyánk az égben, aki

szeret, aki Istenhez közelebb vezet s aki közbenjár értünk! Mily jól esik a kereszten függő Úr Jézus ajkáról hallanunk a Szent János apostolhoz s benne mindnyájunkhoz intézett szót: «Ime, a te Anyád».

Ez a gyermeki viszonyunk a boldogságos Szűzhöz *két irányban* segítsen meg minket. *Erősítse meg mindenekelőtt hitünket.* Neveljen rá minket a Szent Szűz nagy, rendületlen hitére. Történjék bármi is, törjön bár össze a háború sok reményt; szakítson bár szét sok édes köteléket, ahhoz az egy kincshez, a föltétlen nagy hithez, mellyel átadtuk magunkat Istennek, hozzá ne érjen, azon a köteléken, mely lelkünket Istenhez fűzi, ne lazítson. Kiknek a Szent Szűz az anyjuk, azoknak hite éjben a hit világító mécse legyen. Ezen hitben legyen erőnk! A német császár ezidei születésnapján azt mondta beszédében: «Und dann noch eins — merken sie sich das, meine Herren — mein Grundsatz auch für diesen Krieg ist das grosse Wort: ein Mann mit Gott ist immer in der Majorität». «Akivel az Isten, az, ha egymaga áll is, mindig többségben van». S hozzátehetem: akinek édesanyja a boldogságos Szűz Mária, az ne érezze magát elhagyatva, hiszen ez anyának oltalma mindenhová kiséri, csak legyen rá érdemes.

Ime, egy biztos, bátor, fölséges öntudat!

De megsegít minket a Szent Szűzhöz való gyermeki viszonyunk más tekintetben is; tudniillik az Isten gyermekeinek sajátos, bízó, vidám lelkületét adja nekünk.

Kiknek anyjuk van, azokon annak meg kell látszani, hogy még elhagyatottságukban sem árvák s hogy otthon érzik magukat, meg kell látszani rajtuk még megpróbáltatásaikban, keresztjeikben is, hogy szivük nem keserű. S miért nem? Azért, mert ez az édes kapcsolódás sok új meleg érzéssel jár. Más buzdulásaink, kitüzesedéseink, kiédesüléseink, ellágyulásaink lesznek, ha a boldogságos Szűzet szívből tiszteljük s szeretjük. Annak a jóságnak, mely a szívből fakad s árad a világba, más íze, más zamatja s más indulata van, ha oly szívből való, melynek folyton meleg, bizalmas viszonya van édesanyjához. Más élet, más szeretet, más áldozatkészség telik tőle, ha mindent gyermeki érzéssel végez s ha mindenkihez a családi rokonérzés temperamentumával kapcsolódik. Ez az anyás érzés új közeledést jelent Istenhez s ugyanúgy megérzik az emberekhez való viszonyukon. Sőt többet mondok, nemcsak közeledést jelent az, hanem közellétet és odatartozást az Istenhez. A bűnös ember

ugyanis elfordul az Istentől s minél jobban s többször fordul el tőle, annál inkább lesz ez elfordulásból taszítás «das Pathos der Distanz»; megfordítva, az istenszerető ember Isten felé fordul s minél jobban szeret s minél gyermekdedebben s minél anyásabban, annál inkább lesz ez odafordulásból ragaszkodás és forró szeretet, «das Pathos der Gottesnähe». Megvagyok győződve, hogy a Szent Szűz tisztelete s szeretete ezt a pathos-t neveli s szítja bennünk.

Mily vigasz ezt érezni, főleg most, mikor az Isten eltakarja jóságos arcát s lelke nagy katasztrófák szélvészében zúg végig a világon, mikor a háború éles szántó ekéjével forgat hantot s vág halálos sebeket a szivekbe. Ah, ilyenkor kell a szegény szivnek az anyai oltalom, ilyenkor kell, hogy ne sokat okoskodjunk, hanem hajtsuk le fejünket a Szent Szűznek ölébe, aztán pedig álljunk ki bátran; s dolgozzunk s szenvedjünk, ahogy az élet sora azt miránk hozza, tudván azt, hogy ő is keresztúton járt s kereszt alatt állt s nem kételkedett, hanem hitt s szeretett. Megért s megvigasztal majd ő minket is, hogy ugyanazzal a hittel s szeretettel legyőzzük majd a világot, megsegít, hogy bátorságra hangoljuk magunkat küzdelmeinkben s csendes, bízó megadásra

áldozatainkban is. Jelszavunk pedig legyen: Mária gyermeke sötét lélek, gyáva ember, elkeseredett existencia nem lehet. Én sem leszek az . . . Isten kegyelméből s a Szent Szűz szeretete által!

Budapest, 1915. május.

XXXV.

Csitt, ne kételkedjél!

Minél nehezebb az idők járása, annál több lélek kell belénk; úgy vagyunk ezzel, mint az oszlopok, minél nagyobb s vaskosabb boltívek emelkednek föl rajtuk, annál több kitartó s ellentálló erő kell beléjük; de hát így lesz a sok kőből égbetörő, fölséges dóm! *Nekünk ezekben a nagy, nehéz időkben főleg meleg bizalomra van szükségünk;* bizalomra, mely a kegyetlenség dacára is az Isten közellétét érzi. Ah, mily áldott, mily igazán zseniális érzés ez! Szentlélektől való!

Vannak idők s helyzetek, mikor igazán nehéz megvigasztalódni; ilyenkor úgy van vele az ember, mintha homokpusztában ülne, perzselő napsugárban s nincs forrás, nincs egy szivárgó vizecske is a közelben. Igy érezte magát egyszer valaki, akinek puszta lett otthona és sivatag lett élete, mert fiatal felesége, kit nagyon szeretett, meghalt. Ott ült négyéves kis leányának ágya

mellett, aki szintén beteg volt, láz gyötörte s elsorvadt tőle szegényke. «Ah, elmegy talán ez is?» — mondogatta magában a szenvedő, vigasztalan apa — «elhagy talán ez is és magamra maradok kettős bánatommal!» A gyermek nyögött s felsóhajtott: «Apikám, félek, végy fel karodra, hozzád akarnék jönni!» S az apa kivette az ágyából s terítőjébe csavarta a gyermeket s úgy járt vele föl-alá a szobában, míg megnyugodott, elaludt s akkor visszafektette ágyába. Az édesapa karjaiban talált megnyugvást a gyermek. S hol talál a lázas agyú, a lázadó s nyugtalankodó ember megnyugvást? Nem kellene-e a nehéz, keserves időkben fölsóhajtanunk: «Atyám, félek, nem látlak, de mégis, sőt ép ezért kivánkozom hozzád! Kérlek, végy fel karodra s szoríts szivedhez; ott majd megnyugszom». Bármi történjék is velünk, bármi érjen is minket, bármily magányos pusztaság s elhagyatottság ijesszen is körülöttünk: hozzuk mindig öntudatunkra, hogy Istenünknek, Atyánknak karjai közt vagyunk—ha betegen is — ha vérző szívvel is — ha bánatos kedéllyel is; de ott vagyunk, nála vagyunk s Ő akkor is szeret, ha szeretetét nem érezzük!

Elismerem, hogy *ez az érzés hit szerinti elhelyezkedés* s hogy a világias ember erre azt

mondhatja, hogy ezt csak úgy hisszük s képzeljük el; igen, de hiszen ép ezt akarja az Isten s ez lesz a léleknek mint új, világot legyőző erőnek föladata és szerepe, hogy a hitben új tényezőt léptessen a világba, melynek erejében kiemelkedik az élet sivárságából. Ha annak a sivatagban ülő s szomjazó embernek lábai előtt egyszerre hűs forrás fakadna: az is nem a pusztaság, hanem a mélységnek új adata s adománya volna: nos és ha a lélekből fakad egy új tudat, egy új érzés, azt époly kevéssé kell lekicsinyelni, mint a pusztában fakadó forrást, hanem föl kell használni, élni kell belőle s élvezni azt!

A víz nem homok, hanem egy új valóság; épen úgy a lélek, a hit, a bizalom nem világ, hanem egy új erő, egy új valóság, melyre époly szükségünk van e világban, mint ahogy szükségünk van a vízre a sivatagban.

Az volna azonban aztán az öreg hiba, ha a tikkadó ember a vizet nem látná s ugyancsak, ha a hívő ember megfeledkeznék a hitében s bizalmában rendelkezésére álló felséges erőkről! Ez öreg hibától óvakodni akarunk s bánatunkban s aggodalmaink közt is öntudatunkra hozzuk, hogy «csitt, ne kételkedjél — Isten karjaiban vagy — szeresd őt s szeresd mindig jobban s bármi ér s

bármit vesz-tesz, hozzá is, meg azokhoz is, kiket elvesztettél, annál közelebb állsz, minél jobban szeretsz!» S ismét «csitt, ne sokat nyögj s ne panaszkodjál, hanem érezd magadat léleknek a világában s a köznapias életben s hordozd magadban a tudatot, hogy több van benned az Istenből, mint a ragyogó napban, mint a jázminos bokorban, mint a májusi réten; hidd el, hogy Isten van veled bajaidban s hogy kisírt szemmel is megpillanthatod őt, ha eszmélsz és szeretsz!» ... Istenem, Istenem, tehát hinni és bízni kell! Ez a mi forrásunk a sivatagban, ez a mi éledésünk csüggedésünkben s vigaszunk bajainkban ... S ez mind nem rajtunk kívül s nem messze tőlünk, hanem bennünk van! Aki erről megfeledkezik, az betemeti a forrást; míg ellenben, aki eszmél rá, annak fakad s úgy fakad, hogy szökel s égbe viszi!

Budapest, 1915. június hó.

XXXVI.

Kifogyhatatlan lelkiségre van szükség.

Elvonult fölöttünk a világháború egy hosszú éve; elvonult fölöttünk sok véres nappal s fekete éjtszakával s a béke hajnala még nem kelt fel; még nem hasadt ránk a nagy Te-Deum reggele, hol milliók adnak hálát a béke isteni ajándékáért. Még mindig a legnagyobb áldozatok nagy idejét éljük, időt, amikor sok vér, de sok lélek is áradoz s amikor nemcsak sebek nyílnak, hanem szívek is megnyílnak s a lélekkiáradásnak s a lélek megnyilatkozásnak vigaszával örvendeztetik meg az elborult s az elbúsult világot. Még mindig nincs vége a küzdelemnek s valamint új meg új harcokba indulnak fiaink, úgy új áldozatkészséget s új erőkifejtést sürget a társadalomtól is a harcok szelleme. Szóval valami *kifogyhatatlan lelkiségre* van szükségünk, melynek forrásai ki nem apadnak! Ezekből a forrásokból tűz és erő és hősiesség áradjon a harctereken, de fakadjon belőlük enyhület, gyógyvíz és olaj is a társadalmi

kooperáció világában, amelyben mi állunk, melyben imádkozunk s bízunk s dolgozunk és segítünk tőlünk telhetőleg. Kifáradnunk nem szabad; már csak azért sem, mert úgy látom, hogy *csodálatos reakciók jelentkeznek bennünk*, mikor a gyász s a szenvedés s ugyanekkor a hősiesség s az alkuvást nem ismerő odaadás illeti meg lelkünket s *ez érintkezéstől a nagyot s a szépet, s a lelkit új világosságban látjuk meg s új tapasztalásban tesszük osztályrészünkké.*

Ez az új meglátás és új megtapasztalás *először is az életnek s a létnek valami misztikus s minden látszaton túl érő nagyrabecsülése.*

A háború ugyan töri a létet, mint a vashámor a követ s a közvetlen benyomásunk az lesz, hogy az emberélet csak olyan, mint a fű s a legszebb is csak olyan, mint a zsálya vagy szironták, melybe — fűbe s zsályába s szirontákba — vagyis közönséges s értékes életbe egyaránt belesuhog a halál kaszája s rendeket, sírokat vág bele a virágzásba s az élet örömébe. Azonban ez a benyomás nem minden, sőt ez a benyomás a legkevesebb s azontúl van a mélyebb s az igazibb meglátás s a kegyetlen valósággal való érintkezésen túl van egyszersmind a valószínűbb s igazibb megtapasztalás, melyben arról bizonyosodnak

meg, hogy itt óriási lelki értékek peregnek ki a kaszasuhogás alatt, melyek tisztelettel töltenek el, s melyekről érezzük, hogy azok nemcsak nem hiábavalók, hanem ellenkezőleg, hogy azok felgyülemlenek, hogy azokból épül fel a jobb világ s hogy önmagunkban is azt a legjobbat s legnemesebbet alkotják, amiért élni érdemes. Élni ugyanis nem azért érdemes, hogy az ember sok kenyeret fogyasszon és megvénhedjék, hanem élni azért érdemes, hogy az ember a nagyban higgyen, hogy nagyon szeressen s a legnagyobbért, Istenért tegyen, küzdjön s áldozatokat hozzon.

Ime, ebben *a világosságban misztikus, lelki nagyrabecsüléssel fordulok az élet felé*, a töredező, pusztuló élet felé s amikor annyi vész belőle, hát megsajnálom ugyan, de megtapasztalom azt is, hogy egy felsőbb, szellemi világba nő bele az a letiport élet is; *a magam számára pedig azt a hivatást látom kijelölve, hogy ezen pusztuló értékek közé álljak s amit megmenteni lehet az élet számára, azt mentsem.*

Van még egy más benyomásom is, mely lelkemre vetődik s melyre sajátosan reagálok. S ez a benyomás az, hogy első tekintetre, mondjuk, a közvetlen tapintás szerint, a háború borzasztó, durva, embertelen történés, melyben az ember

kivetkőzik magából s durvul a lelke. S ez tagadhatatlan; de ez csak egyik oldala a végzetes történésnek; a másik oldala ugyanis a fronttól befelé, a társadalom, az otthonok belső felén mutatkozik s ott azután nem az eldurvult, hanem ellenkezőleg a szellemi finomságba öltözködött lélek s közérzés, testvériség és könyörület fejti ki összes, még eddig lappangott erőit s tehetségeit. Nem vagyunk durvák, hanem sokkal finomabbak, mint volnánk háború nélkül, nem keményedtünk meg, hanem inkább megpuhultunk az ütések alatt, részvét s gyakorlati szeretet most a lelkünk.

Ez a két érzés s két megtapasztalás állít bennünket a megpróbáltatások ezen második évébe, ez a kettős érzés tölt el, ez vigasztal is, erősít s sugalmaz minket. Ez érzésektől erősek leszünk s ezen megtapasztalásoktól kitüzesedünk s neki bátorodunk. Neki állunk munkánknak ismét, megtesszük a tőlünk telhetőt s tudjuk azt is, hogy sok telik tőlünk. Telik annyi, amennyi kifogyhatatlan forrásokból telik, lévén a szeretet örök s kifogyhatatlan. Mi hiszünk a kifogyhatatlan szeretetben s a körülmények s nagy szükségletekből vett okos s célszerű eligazítás mellett gyakorolni is akarjuk azt. Van időnk, legyen erőnk hozzá!

1915. szeptember hó.

XXXVII.

A nagy vizek nem birták kioltani a szeretet tüzét.

Jó és rossz együtt járnak a világban, mint a fény és árny s vannak, kik mondják, hogy a jónak árnyéka a rossz. Ez azonban csak mondás és hasonlat, mely az élet esélyeit s a lét változandóságát jelzi, ahol jó, rossz össze-vissza váltakozik s nem azt jelenti, mintha a rossz a jóból folynék. Sőt, ha valami kapcsolatot keresnénk a jó és rossz között, akkor nem azt kellene állítanunk, hogy a rossz a jóból való, hanem inkább azt, hogy nincs rossz, mely valamiképen a jót nem sürgeti s annak előteremtésén nem dolgozik.

Ezt látjuk s tapasztaljuk főleg a mai világban. Van-e nagyobb földi rossz, nagyobb kín és baj népek s nemzetek számára, mint a háború, az a sötét éjtszaka, telve bűnnel s bajjal?! Mily sötét ez az éj s mennyi szenvedés nehezedik benne a világra! S mégis hozzá kell tennem, hogy egy-

szersmind mennyi szeretet s lelki fényesség fakad belőle! Szenvedünk — ez a rossz — s szeretünk — ez a jó — s azért szeretünk jobban, forróbban s áldozatosabban, mert nagyon szenvedünk. Tehát minél sötétebb az éj, annál világosodóbb a lélek, s minél égetőbb a szenvedés, annál lángolóbb a szeretet. A sötétségre a lélek világossággal, a kegyetlenségre könyörülettel, a szenvedésre enyhülettel felel. Ez annyira igaz, hogy saját legbensőbb természetünkkel jutunk ellenkezésbe s a lelkünk legnagyobb igényét ismerjük félre, ha a sötétségre sötétséggel s nem világossággal s a rosszra rosszal s nem jóval felelünk. A lélek attól enyhül leginkább, ha hisz, ha bízik és szeret s megfordítva: a lélek attól szenved leginkább, ha a sötétség elnyeli világító hitét s ha a szenvedés kioltja szeretetét.

Értsük tehát meg önmagunkat, ismerjük föl lelkünk hangját, azt a nagy, kiáltó szavát, mely hirdeti, hogy bármi történjék s bármit szenvedjünk, mégis szeressünk, szeressünk. Míg bízom s szeretek, addig én vagyok felül, bármily tengere a kínnak szakadjon is rám; mikor pedig kételkedem s hülök szeretetemben, akkor merülök s nem kell hozzá tenger — azaz valami roppant nagy szenvedés — hanem elég ahhoz egy hináros

mocsár — azaz mindennapi kisebb baj is — hogy végleg elmerüljek s benne vesszek.

Igy van ez a harctéren, így van ez itthon. Ott hős katonáink vívnak és küzdenek, mert szeretnek s csak addig van bennük igazi lélek és hősiesség, amíg a környékező rosszat, a bajt, a nélkülözést, a sebeket s a halált egy erősebb szeretet erejéből elviselni tudják; itthon pedig apák és testvérek s a nemzet egész fegyvertelen zöme dolgozik, szenved s áldoz; mindegyik vívja a maga csatáját; de ezek is, azok is, csak addig, míg a tevékeny s áldozatkész szeretet sugalmazza őket.

Azért oly fontos dolog s ugyanakkor jóleső érzés, ha szeretni s mindig jobban s kitartóbban lelkesíteni tudunk, s ha megtapasztaljuk azt, amit az írás mond, hogy a nagy vizek nem birták kioltani a szeretet tüzét!

Ehhez az kell, hogy az ember átadja magát Istennek lelke legmélyebb radikalizmusával, s hogy mélyen meg legyen győződve arról, hogy ebben a rettenetes zene-bonába rendet és értelmet csak a hit teremthet s hogy a világháború borzalmai közt is énekelni csak az örökélet s az örök szeretet képes. Ezt érezte a zsoltáros is, mikor így énekelt: Kész az én szívem, Istenem,

kész az én szívem, hogy énekeljen és zengjen neked dicsőséget. Ébredj fel, szólalj meg zsoltárom és hárfám! Hálát adok neked, Uram, a népek között és dícséretet mondok neked és a felhőkig ér a te igazságod. (Zsolt. 107.) Harcterek, kötözőhelyek, kórházak, sírok, özvegyek s árvák felhős bánata felé emelkedem, valahányszor hozzád térek s onnan hozom magammal azt a lelket, mely a népek harcai közt is hálát mond s a nemzetek dúló viszályai közt is dícséretet zeng a nagyobb, a mindenek fölé kiemelkedő Úrnak. Testvérek, fel-fel a léleknek pacsirtaszárnyaira, kapjunk fel azokra a zsoltárdícsérte vadgalambszárnyakra. Ezek azért emelnek ki minket a bajok felé, mert a végleg diadalmas hatalomhoz, az örök jóhoz, hol már rossz nincsen — magához az Úrhoz visznek.

Ezzel az érzülettel szívünkben hivatásos enyhitői leszünk minden bajnak s rossznak. A hivatás kedv és érzék! Akiben Isten van, abban a rossz ellen való kedv van; annak kedve van ellentállnia rossznak; kedve van megküzdeni vele s ereje is van hozzá, hogy győzzön rajta. Azért kell nekünk mindennap reggel Istenbe kapcsolódnunk, hogy az erőteljes, bátor érzés s a kitartó szeretet lüktessen végig rajtunk. Bajok ellen,

könnyek, szenvedések ellen küzdeni csak oly ember képes, aki az élet folytonos, friss erőivel töltekezik, aki belső, lelki világát nem a benyomások, hanem az isteni hit igazságai szerint építi ki s aki minél nagyobb a környékező gyűlölet, annál öntudatosabban állítja bele azt, amit lelke legmélyéből kiáshat, tudniillik a krisztusi szeretetet.

Ez a legnemesebb életmód, aztán egyszersmind a legkönnyebb is, amennyiben vigasztal és boldogít. Az ember a szó szoros értelmében elemében van, mikor szeret s mikor a szeretet által az egész életnek értéket adhat, még pedig isteni értéket. Ez a mi ambiciónk; legyen a mi művészetünk is.

Budapest, 1915. október hó.

XXXVIII.

Jeruzsálem, az örök vigasz városa felé tartunk.

Ebben a fekete, szenvedésjárta évben s ebben a fekete síroktól árnyékolt novemberi hónapban nagyon nehéz az érző embernek föltalálnia magát. Ahol annyi a veszteség s az élet kegyetlensége — ahol a vég úgy ijeszt s a halál úgy arat pusztító szabadjában, — ahol egy gesztussal megsemmisít életeket, reményeket s boldogságokat, ott nehéz azt mondani: «nyugodjál meg — nem tehetünk róla — ez a közös sors». Nem, ott mást kell mondani s nem is mondani, hanem ott mást kell tenni s ez a tett a krisztusi lélek tette, melylyel sírok közt is s könybelábadt szemmel is keresztény voltunknak, keresztény hitünknek s reményünknek igazi öntudatára ébredünk.

Hiszen végre is mi mindnyájan sír, halál s enyészet felé tartunk, de ezek csak az életvégnek kapui, mert azokon át mi tovább iparkodunk, mi

Isten s örökélet felé tartunk. Csoda-e, hogy sír s néha tömegsír is nyílik idejekorán — csoda-e, hogy kötelék és szív szakad meg sokszor az élet tavaszán, — dehát ez a világ forgása és sodra, de a fő mégis csak az, hogy mindenestől Istenbe vagyunk beállítva s «a mi arcunk olyan, mint Jeruzsálem». (Luk. 9. 53.), ki az égi város felé tart; «facies eius erat euntis in Jerusalem». Mi az élet esélyeit s a világ rejtélyeit úgy oldottuk meg, hogy Isten hatalma alá állítottunk mindent; a mulandóságot beleakasztottuk az örökkévalóságba, a sírt a föltámadásba, a halált az életbe, a lelket Istenbe. Mindenestől errefelé tartok, ettől függök s sírjaim közt ezzel a nagy öntudattal járok. Szomorú az arcom, de mégis olyan, mint ki «Jeruzsálem», az örök város felé tart; könybelábadt, homályos a szemem, de a lelkemen, mint éjjeli tavon égi fények járnak. Idegen fények ezek, de nekem valók; a lelkem legmélye telik meg velük s azokat ki nem oltja sem sír, sem könnyzápor, sem omló föld, sem omló élet!

Sokszor úgy látszik, hogy nem birom ki; nem birom ki ezt a rideg, virágától s vigasztától megfosztott életet, azt a sok kínzó veszteséget, azt a sok keserű emléket, azt a nagy, egyre táguló ürességet. De aztán a lelkembe térek s észreveszem,

hogy hiszen nem is csak a vér lüktetéseiből s emberi reménységekből élünk, hanem más nagy erők járnak át, melyeket Istenből s örök reményeimből merítek. Mikor úgy csüggedek s magamba összeroskadok, akkor, mintha az isteni élet kapna föl karjaira s emelne föl, s emelne ki magasra! A szenvedéseim is velem emelkednek, a sírjaim is, a koporsóm is, földúlt otthonom is, az is, az mind, mind velem jön. A nagy, örök remény érintéseitől bágyadt lelkem föléled s azt suttogja magában, hogy «igaz, meghaltak; de igazibb az, hogy élnek, élnek s várnak, reám várnak s meglátom őket». S ime, ettől a reménytől is olyan lett «az arcom, mint ki Jeruzsálem, az örök város felé tart». Gyönge, hiányos természetem ezen nagy remény járásától föléled, mint a nyirok alatt pihenő tavasz az emelkedő nap útjaitól.

S tovább! Sokszor sötétség borul rám. Egy-egy emlék fekete szomorúsággá válik s az élet olyan nekem, mintha terhem s keresztem volna; mert hát sokat vesztettem és csalódtam; sok mindenfélét, mi után epedtem, el nem értem, sok áldozatot hiába hoztam s azt a maroknyi boldogságomat is, melyet családomban, férjemben, fiamban találtam, a kegyetlen végzet kiütötte

kezemből s most az élet koldusa lettem. De ez is csak az egyik adata öntudatomnak s csak egyik oldala lelkemnek, s ezenkívül vannak ebben a csalódott s megviselt lélekben értékek, s a lehangoltság mellett csendülnek meg érzések, melyeket Krisztushoz való ragaszkodásom vált ki bennem. Ha szomorú is vagyok, de nem vagyok kétségbeesett, ha le is törtem, de a törésből magából új, tisztult érzések fakadnak, ha össze is omlik a világom — tudom, hisz Krisztus mondta, hogy elmúlik — ez összeomlás kínjaiban is az újjászületés vajúdásait szenvedem át s lelkem ragyogóbban kerül ki belőlük! Ime, milyen annak a szomorúnak s szenvedőnek «arca, az olyané, ki Jeruzsálem, az örök vigasznak városa felé tart».

Ez az én igazi arcom, a befelé fordított arcom, lelkem arca, mely a hitből nyeri fényeit s a reménységből frisseségét, s a kegyelem vigaszaitól mosolyát! Sohasem szabad megfeledkeznem, hogy ez az én tulajdonképeni lényemet s igazi természetemet s vágyaimat s igényeimet kifejezésrehozó arculatom. A többi vonás letörlődik lelkemről; mert a földi viszonyok s boldogságok világosságai kialusznak s az ifjúság s a mámor s az egyéni érvényesülés lelkesülései, a szenvedélyek tüzei elhamvadnak s a szépség ráncos lesz; de

az igazi arc, az megmarad s nem vénül s nem torzul, hanem szépül s megifjul.

Ha ez arccal állok a világba s e tekintettel nézek szét síron s veszteségeken, akkor érzem fölényemet; érzem, hogy megtaláltam a helyemet s azt a világosságot, melyre szorulok, hogy eligazodjam a szomorú valóságon. Nem lehetek eléggé hálás Istenemnek ezért a nagy kegyelemért. Tudom, hogy méltóságom, érvényesülésem, erőm és vigaszom attól függ, hogy mint váltom ki magamban ezt a hitet s ezt a reményt; de nagyon lelkesülök is ezért a belső világomért s nagyon óhajtom, hogy azt lehetőleg kifejlesszem s megtapasztaljam s hogy éljek belőle, éljek főleg az ilyen hónapban, mikor a nagy halál aratása környékez s számtalan sajgó sebtől szenvednek a lelkek.

Ha bánatosan is, de oly arccal járok, mint aki «Jeruzsálem», egy új világ felé tart.

Budapest, 1915. november hó.

XXXIX.

Évvégi harangszó, lélekszó — harangszó.

Búcsúztatót írok a nagy küzdelmes évtől — körlevelet a keserves évnek utolsó hónapjára. Vérpirosan száll lenyugovóra ez év utolsó hónapja és majd napja is, de ennek az alkonynak pírja még nem a béke örömpírja. Most még harc tombol körülöttünk s megnyugvást még nem találunk — édes álomra még nem hajthatjuk le fejünket. De azért mégis harangozunk; szól az esti harang s visszhangzik tőle lelkünk. Ennek az évvégi harangszónak is az a sajátsága, hogy bele van olvasztva öröm és bánat, bele van olvasztva fölséges érzés, amilyen a lélek magaslatain él s alázatos áhítat, amilyen a szív mélységeiből fakad. Ilyen a torony harangszava is; az is a magasból jön, azután pedig leereszkedik s végiglejt a templomkörötti temető alacsony sírdombjain, beleütközik keresztekbe és emlékkövekbe, fölszedi az őszi mezei virágok illatát s elhal a határon s elterül barázdákon, erdőkön: a mi évzáró ha-

rangszavunk hasonlóképen indul s elhal; kiindul világtörténeti magaslatokból, végigmegy sok-sok temetőn s végre elhal imádkozó s Isten akaratán megnyugvó lelkünkben.

Mily csodás a csengése s mily mélységes a tartalma ennek a harangszónak! Nemcsak érces a szava, nemcsak édes a melódiája, hanem titokzatosan lelki is, ha visszhangjára ügyelek, melyet a szívben kelt.

Ez a visszhang először is nagy dícséret, a hitnek imája, melyet úgy fejeznék ki, hogy «dícsértessék az Úr Jézus Krisztus». Ezzel van a lelkünk tele háborúk, aggodalmak, kínok s könnyek dacára. Dícsértessék általa és benne a végtelen Isten, akit ha nem is értünk — főleg ilyenkor nem értjük — de ilyenkor is s máskor is, tehát mindig imádunk és szeretünk. Róla mondta szépen Pascal: minden más egyebet előbb ismerni kell, hogy azt megszeretni lehessen, Istennél megfordítva van, őt szeretnünk kell, hogy megismerhessük, jobban és jobban kell őt szeretnünk, hogy jobban megismerjük. Ismereteinkkel, fejtörő probléma-oldozgatásainkkal vele szemben nem sokra megyünk, azért hát szeressük inkább s szeressük egyre jobban s a szeretet majd láttat, majd kinyilatkoztatásokat, víziókat nyujt s akkor

majd áldjuk s dícsérjük őt háborúk s bajok dacára. A sötét idők hullámain lejt az istendícséret harangszava!

Más valami is cseng felém az évzáró harangszóból, az a fájó szíveknek bizalma! Bizalom fájdalom dacára! Mily nagy szó, igazán lélekszó — harangszó! A világháború viharjaiban csengőbongó haranggá, melódiás érzések fakasztójává lesz a lélek, a vihar meglendíti, az ütések megrendítik; de a lendítés el nem szakítja s az ütés el nem repeszti, hanem csak fölébreszti s megszólaltatja a léleknek legmélyebb érzését, mely végre is a bizalom a jóban, a nemesben, bizalom az igazán emberi, szívbeli erők s hatalmak érvényesülése iránt. S ezt összefoglalva, úgy érzem, mintha lelkem harangszava azt zúgná s azt énekelné: Üdvözlégy Mária, te édes és fájdalmas anya! A te fejedbe sem fért, ami szívedben elfért. A te gondolataid sem győzték, de a szeretted győzte; te is szenvedtél, de mindig bíztál s azért megálltál s győztél.

Azután pedig azt gondolom, hogy az évvégi harangszó nagy világtörténeti katasztrófákon s fájdalmakon át a lélek békéje s megnyugvása elé harangoz. S míg az a nagy béke meg nem jön, addig is béke elé harangoz, mikor nem annyira

a templomba, hanem inkább önmagamba beharangoz. Beharangoz és hivogat; hív, hogy térjek magamba; mert ha békét keresek, azt a maga teljes igaz valóságában úgyis csak a lélekben, tehát magamban találom meg. Lelkem a szent hely, hol a harcok s csaták zajában is szent béke lakik. A világból úgy sem bírom végleg száműzni a harcot, de magamból bírom s az a kötelességem is s szükségletem is! Ebben a belső békében megtalálom Istenemet, aki szeret és vár rám és kézen fog és vezet. Ezzel a lelki csengéssel, ezzel az érzelmi akkorddal legyen telítve az évvégi harangszó s ez szálljon világgá, szálljon szét sötétségek s kétségek éjébe, szálljon az érthetetlenségek örvényébe, hatoljon el az istentelenség jégszakadékaiba s énekeljen sötét, hideg lelkek jégmezői fölött s keltegesse bennük a mélyebb érzéseket békéről s lelki melódiákról, virágzásról és tavaszról.

Végre pedig, jó harangom, énekelj soknak, százezreknek «jó éjtszakát», mely a te nyelveden, lévén te őseredeti keresztény hangszer, annyit jelent, hogy «örök nyugodalmat». Légy zenéjük s kísérőjük s harangozd ki őket hazájukba, hol a szférák zenéje fogadja majd őket. Harangozd ki őket Istenükhöz, boldogságukba!

S nekünk is harangozzál jó éjtszakát, hogy pihenhessünk Dolgozunk s elfáradunk, erőlködünk s kimerülünk, legyen hát pihenésünk s nyugodalmunk! Pihenni is csak azért akarunk, hogy fáradságunkat kiheverjük s aztán friss, napkeleti jókedvvel álljunk bele ismét a munkába.

Az a harang, mely az év zártával ily melódiával, ily csengéssel s ily ritmussal szólal meg, az majd megtalálja az 1916. év reggelén az odavaló s nekünk való hangot. — Egyet tudunk, hogy nekünk megint munkára, küzdelemre, s bizalomra harangoz majd ünnepet a világnak, harangoz majd a «Béke Fejedelme» elé. Igy is, úgy is, mindenképen jöjj, Úr Jézus!

Budapest, 1915. december hó.

XL.

Ti vagytok a föld sava.

Ez évi munkánkba való bevezetésül szeretném figyelmeztetni t. munkatársainkat a helyes s életrevaló szociális tevékenység kellékeire s nélkülözhetetlen föltételeire.

Szociális tevékenységünkben mi küzdő embertársainkat akarjuk kezelni, rajtuk akarunk segíteni; akarjuk tőlünk telhetőleg az ellentéteket elsimítani, a nagy gazdasági s társadalmi igazságtalanságokat csökkenteni, de ehhez mindenekelőtt az kell, hogy mi ne csak ujságból s könyvekből ismerjük őket s bajaikat, hanem hogy ismerjük azokat tapasztalásból is. Az kell tehát ehhez, hogy az élet közvetlenségében s közösségében álljunk velük, hogy köztük sokat megforduljunk, velük sokat érintkezzünk s hogy abba a miliőbe állítsuk bele a lelkünket s azt, amit tenni s amit adni tudunk, amelyben az illetők élnek. Azt mondanám, hogy valamint a sót nem a sótartó-

ban akarjuk végleg tartani, hanem ott is csak ideiglenesen s azért tartjuk, hogy azt kellő időben céljainkra felhasználjuk; úgy kell a lelket, a jóakaratot, a megértő s segítő jóindulatot közvetlen az életbe állítani, azt abban felolvasztani, mert csak így lehet igazán az emberi életre kihatni. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ne olvassunk s ne tanuljunk, mert bizony erre is nagy szükség van. Kell a szociális fejlődésnek s a társadalmi s gazdasági élet kapcsolatainak tüzetesebb megismerése végett olvasnunk s tanulnunk is, de ez a tudás csak absztrakció; ez a tudás csak a *munkáskérdést* ismerteti, de nem ismerteti meg velünk igazán a *munkásérzést, a munkásszenvedést, tehát a munkáséletet.* Hiába, életet életből kell s lehet csak ismerni, azért a mi jelszavunk az lesz: közéjük menni, velük érintkezni, lehetőleg velük élni, felfogásaikkal, szenvedéseikkel, örömeikkel közvetlen érintkezésben megismerkedni. Mi nemcsak futólag bepillantani akarunk a pszihébe, hanem annak a pszihológiának a műhelyébe, annak a miliőjébe akarjuk magunkat kiismerni.

Ezzel összefügg második jelszavunk, mely azt tartja, *hogy ne zárkózzunk el sem magunk, se ne zárjuk el szociális tevékenységünket zárt intéz-*

ményekbe. Tudom, hogy kellenek mindenhová intézmények is, de ne legyenek azok a világtól elzárt s misztikus csendbe s békébe ágyazott intézmények, hanem olyanok, melyeknek nagy mozgási szabadságuk van. Tudom, hogy intézmények kellenek a jószellem nevelésére, azután a tevékenység helyes, elvszerű irányítására, nemkülönben a munkakedv fejlesztésére; de ugyanakkor arra kell ügyelnünk, hogy intézményeinkkel ne zárkózzunk el a világtól, hanem maradjunk meg közvetlen, eleven kapcsolatban a világgal s ne legyenek azok az intézmények halastavak, hanem legyenek kikötők, nyitva a nagy tenger felé, szabad bejárattal az élettenger hullámai s lüktetései számára, bár másrészt ez a kikötős intézmény arra is való, hogy biztos tevékenységi alapul szolgál.

Ezt hirdeti az Evangélium, mikor mondja: «ti vagytok a föld sava», vagyis ti a világ s az élet számára s céljaira valók vagytok! Vessétek ki a fejetekből azt a kislelkű gondolatot, hogy lehetőleg s minél gyorsabban s minél alaposabban begubódzzatok s a rossz világtól légmentesen elzárkózzatok, hanem legyetek a világ sava! Mint ahogy a só oldódik s közli magát, oldódjatok ti is s adjatok lelket, jóindulatot, életerőt s életritmust a züllő s zavaros életnek.

E célból tehát *először is mindig benne akarunk állni s benne élni a reális életben.* Akarunk s törekszünk valamiképen belehelyezkedni azok lelkébe, kiken segíteni akarunk. Mert míg az ember csak a saját társadalmi osztályában vagy rétegében leledzik s míg gondolatait s érzéseit csak annak a helyzetnek az érdekei inspirálják, addig nincs hivatása, hogy másokat, kik elhajlanak s kiknek egészen más érdekeik vannak, meghódítson. Hiszen addig, míg nem köztük, hanem ott túl áll, addig ő is azon áll, s abban áll, ami elválaszt s nem azon s abban, ami egyesít. Tehát folytonos, közvetlen érzést s indulatokat közlő érintkezés s nem elzárkózás!

A másik pedig az lesz, hogy jóllehet, köztük állunk s velük érzünk, sok más tekintetben felettük állunk s előttük járunk s így akarjuk őket magunkhoz emelni s előbbre vinni. Nekünk az Úristen azt a kegyelmet adta, hogy a magunk életén kívül ráérjünk másokkal élni s a magunkéból nekik juttatni. Ezt nem paragrafusokkal s törvényekkel, hanem meleg etikával s krisztusi lélekkel lehet csak megtenni. Mi hiszünk s szeretünk s vágyainknak s szenvedélyeinknek korlátot tűzünk; mi felelőseknek érezzük magunkat önmagunkért s embertársainkért; s a közállapoto-

kért; mi kötelezve érezzük magunkat az önzetlen, szociális érzésre, önösségünk korlátaiból való kiemelkedésre s arra, hogy necsak a magunk javát, hanem a másét is keressük. Ezzel a meleg s fölényes lélekkel állunk embertársaink közé s ez a meleg lelkület azután rajtunk is fog — ők tüzet fognak tőle — ez a meleg lelkület rajtuk is megérzik, megérzik, mint a lélek s az élet sava.

Ily szellemtől áthatva, háborús küzdelmek közt is a szociális kihatások boldog újévét kívánhatjuk egymásnak s azt remélhetjük is!

Budapest, 1916. január hó.

XLI.

Tüzet jöttem bocsátani a földre s mit akarok mást, mint hogy égjen?

Nem csodálkozom azon, hogy a társadalom most emeli ki lelke mélyéről azt a legnemesebbet, amije volt — a szeretetet — s hogy most fejti ki a leghathatósabb energiáját, az irgalom s könyörület hevét. Nem csodálkozom — mondom — mert hiszen mindennek megvan a maga ideje s bizonyára segíteni, könyörülni s nagyon szeretni is akkor kell, mikor a világ eresztékei ropognak, amikor a régi világra a kín s szenvedés, mint nagy világítélet szakad le s a legnagyobb szenvedés a legtüzesebb szeretettel egyesülve, egy jobb s igazságosabb világ megteremtésén fárad.

Hitványak volnánk, ha most sem tudnánk áldozatkészek lenni s fölületes s léha teremtések volnánk, ha a segítséget s az *irgalmat divatnak néznők, melyre épúgy rá lehetne unni másfél év alatt, mint a kalapra.* Ettől mindannyian iszonyodunk; sőt maga a léhaságnak s a hitványság-

nak ez a falra festett képe is arra ösztönöz, hogy újra meg újra felbuzduljunk s *hogy a közhasznú segítő munkát az erkölcsi érzésnek ugyanazon komolyságával karoljuk fel s itassuk át, mellyel a háború kitörésekor kezdtünk szeretni és segíteni.*

Ezt a komoly erkölcsi érzést, véleményem szerint, akkor fejlesztjük ki magunkban, *ha védenceinket, sebesültjeinket, árváinkat s rokkantjainkat először is nagyrabecsüléssel s tisztelettel környékezzük és kezeljük.* A tisztelet miliőjét kell műveink számára megteremteni. A tisztelet miliője oly fontos a szerető és segítő lélek számára, amily nélkülözhetetlen a víz a halnak; a hal a vízben, az áldozatkész és szerető lelkiség pedig a tiszteletben él. A tisztelet volt s lesz mindig a szeretet eleme! Ha nem akarunk kifogyni a szeretetből, tiszteljük a helyzetet, a körülményeket, az események kapcsait s azokat a nagy motívumokat, melyek minket szeretetre s könyörületre indítanak. Erre a tiszteletre védenceink s betegeink, árváink s rokkantjainkra való tekintetből is szükségünk van. Velük való foglalkozásunknak méltóságot a tisztelet ad, a bizalmukat az irántuk való tiszteletünk ébreszti s áldást s jó kihatást evékenységünkre is megint csak a tisztelet biztosít.

Azért azt mondom, tiszteljük e műveket, becsüljük nagyra az irgalmat s a szeretetet, tartsuk magunkat boldogoknak, hogy népünk szorongatásában a nagy társadalmi s gazdasági s irgalmassági munkából kivehetjük részünket s ezt a tiszteletet sugározzuk s árasszuk ki magunkból, egyéniségünkből, viselkedésünkből s erényes s lelkes magatartásunkból.

Erre a tiszteletre főleg a mi szegény rokkantjainknak van szükségük, mert ez megsegíti őket kiváltkép nyomorult voltuk első idejében, hogy ne szégyeljék s ne érezzék magukat kevesebbeknek. A magyar katona oly szerény, hogyha nagyot is tett, nem dicsekszik s ha hős is volt, nem pózol dicsőségével, nem sebeivel, főleg pedig nem műkarjával vagy mankójával. Az ilyen embereknek bátorításra van szükségük, csakhogy az utcára is kimenjenek. Másrészt pedig a mi népünk oly naív és meggondolatlan, kivált a gyerekvilág, hogy könnyen kineveti a hibás embert s nem gondolja meg, hogy miért lett hibás, hogy talán épen apját vagy bátyját védte-óvta s akkor lett nyomorék s hogy a mi esetünkben pedig mindegyik értünk lett azzá. Multkor beszélt valaki egy rokkantunk feleségével s kérdezte őt, hogy hol az ura? Az azt felelte, hogy otthon van, mert szé-

gyel az utcára kimenni, fél, hogy kinevetik. Hát mondjuk meg a mi rokkantjainknak, hogy ne szégyeljék magukat, miután nem szégyen, hanem dicsőség kíséri őket.

Más etikai kialakulást s nemesbülést is vonhatunk szeretetszolgálatainkból — ami szintén buzdításunkra szolgálhat — *s ez a nemesbülés abban állana, hogy ne nézzük a háború sebesültjeit s rokkantjait olyanoknak, akikhez leereszkedünk, akiket jóságunkkal kitüntetünk, hanem megfordítva, inkább nézzük kitüntetésünknek, ha mi szolgálhatunk nekik.* Sokszor halljuk azt, hogy «le kell ereszkednünk a néphez». Hát hiszen nem tagadom, hogy a műveltségnek vannak fokai s hogy a magasabb műveltségű ember tényleg leereszkedik az alsóbbhoz, alkalmazkodik hozzá s megérteti magát vele; de mikor a háború sebesültjeivel s rokkantjaival állunk szemben, akkor részünkről nincs helye a leereszkedésnek, hanem inkább a hozzájuk való felemelkedésnek. Akik úgy s annyit tettek, azok többet s különben tettek, mint mi s velük szemben mi érezzük magunkat kisebbeknek, mi érezzük magunkat adósoknak. Emelkedjünk hát fel s legyünk méltók hozzájuk!

Ez erkölcsi miliőben tisztul is s tüzet is fog a lélek. «Tüzet jöttem bocsátani a földre s mit

akarok mást, mint hogy égjen?» Igen, égjen a lelkünkben s tisztítson s tegyen nemesebbekké s áldozatkészekké! S ha a megpróbáltatások a mostaninál is nagyobb erővel szakadnak ránk, akkor is mutassuk ki lelkünk acélján s zománcán, hogy az abból a tűzből került elő, melyet Krisztus hozott s melyet az Énekek Éneke szerint «a sok víz sem olt ki». Ne oltsa ki: égjen! Szükség van rá!

Budapest, 1916. február hó.

XLII.

A mi szeretetünk harcos lelkiség.

Kétféle hősiességnek forrásaiból élünk: az egyik vért s életet áldoz, a másik sebeket gyógyít, beteget ápol, árvát s rokkantat fölkarol. Mindkettő szeretet; az egyiknek tere a harctér, a másiknak tere a szomorú, letarolt s megrendült élet. De ez a két hősiesség nem egyforma; mert az egyik csak úgy ránk van kényszerítve, gonosz, önző hatalmaktól, míg ellenben a másikra igazán a szívünk inspirál. Meg kell állnunk a helyünket mindkettőben; míg vér pezseg ereinkben, míg hazaszeretet lobog szíveinkben, míg karok feszülni s lelkek hevülni tudnak, addig a magyar vitézség megállja helyét s megvédi hazáját; de ugyancsak, míg lelkünk el nem borul, míg emlékezetünk ki nem alszik, míg van valamink, amit adni, amit megosztani tudunk, addig készséggel, tisztelettel s kötelességtudó buzgósággal állunk rokkantjaink, árváink, sebesültjeink mellé s

segítjük s gyámolítjuk őket. Milliók állnak ott kint harcban értünk, százezrek várnak itt a front mögött segítséget tőlünk; *legyünk hát a helyzet magaslatán* s érezzük s tegyünk úgy, mint azokhoz illik, *kik nagy áldozatok s nagy szenvedések közt nagyon szeretni tudnak.*

«Álljatok ellent a gonosznak s elfut tőletek», mondja a Szentírás; úgy érzem, hogy amikor annyi a rossz s a gonosz körülöttünk, hogy akkor szeretetünknek egy *ellentálló, sőt támadó — a rosszat támadó — hatalomnak kell lennie.* A mi *szeretetünk harcos lelkiség.* Harcokat nemcsak vassal s vérrel, hanem lelki hévvel s tűzzel, virrasztással s könnyel, áldozattal s tettel is lehet és kell vívni. Katonáink vassal, mi aranyszívvel s aranyérccel vívjuk azokat. Ott a harctereken a vérontás világtörténelmét csinálják; itthon azalatt egy dolgozó, ápoló s szerető nemzet áldozatkészségének történelmét éljük. Melyik történelem szebb? Az egyik kikerülhetetlen és rettenetes, a másik elmaradhatatlan és végleg győzelmes. Az egyik összeírja s sorbaállítja katonáit, a másik lisztzsákjait — az egyik lövészárkokat váj, a másik barázdákat szánt — az egyik vaskézzel sebet vág s nyomort arat, a másik aranyszívvel siet, hogy pazarabbul tudjon jót tenni. Ez a sötétséget le-

győzi s a komor jelennek is aranyos háttért teremt az áldozatkész lelkület hevében. Ez aranyos háttérbe aztán beleállítja a csúnya világot, harctereket, tömegsírokat, feldult falvakat, sebesülteket, rokkantakat, szomorú özvegyeket, síró árvákat . . . mindezeket a tisztelet glóriás fényében látja s úgy kezeli.

Ez a szeretet amily hősies, oly kifogyhatatlan és leleményes. Megtesz mindent s folyton újat talál, amit még nem tett, de amit megpróbál. Gondoljuk csak el mindazt, amit ez a szeretet már kitalált, amit kieszelt s ne higgyük, hogy találékonyságának végére jutott. Megtesszük ezt a sok mindenféle jót majdnem automata módon. Úgy értem, hogy szinte magától jön ez: egy természetes s fensőbb kényszer azaz, hogy kénytelenség hatása alatt. Ez a szeretet nem filozofál. Mihelyt filozofál, kiesik szerepéből s tűz helyett füstölgő kanócot tart kezében. Van éjtszaka elég kívülünk; minek éjtszakát, feketeséget s lemondást teremteni magunkban. A háború a képtelenségek sötét éjtszakája, nyitott szemmel sem látunk benne, mert aki sötétséget lát, az nem lát. De a szeretet kifog az éjtszakán, az érzi, hogy világosságra vagyunk teremtve, ha tehát van körülöttünk sok rossz, ami ki akarja oltani világosságun-

kat, ő tesz róla s kigyujtja a jóság fényét s az Istennek tetsző élet világosságát: «úgy fényeskedjék a ti világosságtok, hogy lássák az emberek a ti cselekedeteiteket és dicsőítsék Istent, ki a mennyekben vagyon». (Máté, 5,, 16.)

Ez lesz az a «szép», «szent» szeretet. Valaki ott túl az Alpeseken «szent önzésről» beszélt. Kár, hogy nem beszélt szent maffiáról, szent kannibalizmusról s nem kanonizálta a brigantikat. Ezek mind egyforma szentek. Van azonban szent önszeretet is, mondjuk — van szent önzés is, az, mely nem másét veszi, hanem a magáét adja — mely nem meztelenít le, hanem betakar, mely nem rabol, hanem óv, véd, óvja, védi úgy, mint a magáét, ami másé, mert az a más neki testvér!

Ezzel a szeretettel járunk s akarjuk, hogy a segítség s az alkotó s gyógyító szolgálatkészség melegével teljék el a világ, hogy teljenek el vele templomok, országház, megyeházak, községházak, zárdák, egyletek, kórházak, üdülők, otthonok s mindenekfelett s mindenütt a szívek. Ezt a meleg érzést nem tettetjük, hanem ez a mi szenvedélyünk, melyet az Isten kegyelme isteni szeretetté fokoz és szít fel bennünk. Vallást, kultuszt csinálunk belőle, ahogyan szent Jakab apostol azt levelében megírta: «a tiszta és szeplő-

telen isteni tisztelet az Isten és Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő szorongatásaikban és magát szeplőtlenül megőrizni a világtól» (1,, 27.), attól a világtól, mely érzéketlen, kegyetlen és sötét, attól, mely gonosz és gyilkos.

Ha valami segíthet rajtunk s a világon, biztos, hogy az csakis ez az aranyszívű, világító s meleg szeretet lehet!

Budapest, 1916. március hó.

XLIII.

Szociális érzés nélkül nincs felebaráti szeretet.

A mai nagy, nehéz időkben keservesen meg kellett tapasztalnunk, hogy mily kevés szociális érzés lakik a magyar népben s társadalmunkban, s ugyanakkor sürgős feladatunknak ismertük föl, hogy a hiányzó szociális érzést kineveljük s fejlesszük. Mikor azt állítom, hogy a magyar népben kevés a szociális érzés, az nem annyit tesz, hogy nincs jó szíve, vagy hogy nem könyörületes s adakozó, azt sem akarom azzal mondani, hogy kegyetlen s nem akar segíteni, hanem igenis azt akarom nyomatékozni, hogy mindez a jóság az irgalmasság cselekedeteinek jósága, melyek szabadjára vannak hagyva s melyeket akkor gyakorol, amikor akar, de a mellett nem érti át *kötelességét*, mely *embert emberhez s embert a közhöz*, a társadalomhoz fűz. Nem érti, hogy a magántulajdon s felsőbb jogok keretében áll s hogy azt nagy

kötelességek terhelik s korlátozzák, nem érti, hogy az a liszt, az a kenyér, mely az enyém, csak mértékkel az enyém s hogy a mértéken túl ahhoz a közérdeknek ugyancsak köze van, nem érti, hogy az egyén munkája a közmunkába s táplálkozása a köztáplálkozásba van beleállítva. Szidjuk az olasz Salandrát, aki «szent önzésről» beszélt s nem vesszük észre, hogy ez az átkozott önzés utolsó porcikánkig átjár mindnyájunkat, a nagybirtokost, aki legfőbb érdeknek a minél nagyobb bérösszeget; a gazdát, aki legfőbb érdeknek a minél magasabb árakat nézi s így tovább, az járja át azt a falusi asszonyt is, aki egy koronát is elkérne s elfogadna kettőt is egy tojásért, ha nem félne, hogy becsukják érte.

Ezzel a nagy neveletlenséggel szemben föl kell világosodnunk s föl kell világosítanunk másokat, hogy ez mind igazságtalanság, zsarolás és jogtalanság s hogy *nem értjük a felebaráti szeretetet, ha nincs szociális érzésünk* s nem tekintjük a közérdeket saját érdekünknek, ha nem működünk közre a közjón époly lelkiismeretességgel, mint ahogy dolgozunk saját magunk érdekén és javán.

Az első *közre*működő a hatóság, azután pedig minden *egyesnek* kell a hatósággal *közre*működnie. A neveletlen ember ezzel szemben azt

mondja: kinek mi *köze* hozzá, hogy bevetem-e a földemet, hogy tűzbe szórom-e gabonámat s Dunába a lisztemet? Kinek mi *köze* hozzá, hogy söprök-e, hogy köpködöm a piacon s a vasúti fülkében, hogy lopom a napot füstös-mocskos kávéházakban? Pedig hiába, mindehhez *közünk* van; közünk van hozzá, hogy az utca sártenger, hogy a mező dudvás talaj, hogy a kávéház s a bűntanya bacillusfészek ne legyen! Hogyne volna ahhoz közünk, ami a közjót, a közerkölcsöt, a közerőt, a közszellemet, a közegészséget rontja s tönkreteszi?

Ebben a közreműködésben *lelkiismeretesen teljesítenünk kell a hatóság rendeleteit* s neveletlen ember az, ki azokat komolyba nem veszi s mindenképen kijátssza. Vonatkozzanak azok bár élelmezési ügyekre vagy a fémtárgyak beszolgáltatására, a mi közönségünk azokat kritizálni vagy ignorálni szokta, de eszeágába sem jut, hogy azokat teljesítse. Egyik helyi lapunkból értesülök, hogy a posta is hasztalanul figyelmeztette a közönséget arra, hogy a katonák részére szóló csomagokba ne tegyen élelmiszert, mert ez tiltva van; a jólelkű szülők és testvérek csak nevettek ezen a tilalmon és «csak azért is» küldték a jóféle hazait a fronton küzdő vagy a kórházban üdülő beteg

harcosok részére. Igy történt azután, hogy a székesfehérvári postán egy nap felbontották a csomagokat és *száz közül kilencvenkettőben* találtak élelmiszert, holott az illetők «becsületszóra» fogadták, hogy az nincs benne. Az ujság ezen hiradása teljesen megbízható s hű képét nyujtja annak, hogy a mi népünk mibe veszi a hatóságot s hogy mily lelkiismeretesen működik *közre* a teljesen világos rendeleteknek teljesítésében is. Neki a hatóság még csak a pandur, csendőr, finánc, végrehajtó, börtönőr képeiben jelenik meg — ideológiája a deresi emlékek befolyása alatt áll.

Ezzel szemben a felvilágosult lelkiismeret a közügyet, a közérdeket, közerkölcsöt, a közegészséget úgy nézi, mint mely az övé s ugyanakkor oly kényes rá, mint amely másé is s nem vinné rá lelke, hogy lustasága, nembánomsága s élhetetlensége miatt e *kettősen szent* dolgok körül másokat baj s hátrány érje. *Szent önzés, igazán szociális érzés* az, mely a magáéban is a másét nézi s a magáéban a másét is szolgálja s előmozdítja — ellenben pedig *átkozott önzés az*, mely a magáét úgy tekinti magáénak, hogy abból a másét kizárja. S ha még lehetne kizárni! De hiszen ép az a baj, hogy nem lehet a magaméból

a másét kizárni. Ha ugyanis nem dolgozom, annak más is megadja az árát — ha pazarlok, azzal mástól vonok el valamit, amit ő célszerűen felhasználhatna — ha léha, piszkos s egészségtelen környezetben tüdővészes leszek, azzal másnak egészségét veszélyeztetem — ha ily nehéz időkben nem szántok-vetek, azzal mást teszek ki az éhhalálnak.

Ime, ezeket a kapcsolatokat be kell látni s az azokból háruló kötelességeket lelkiismeretbeli kötelességeknek kell nézni. Az egész társadalomnak közre kell működnie, hogy e részben magasabb felfogás érvényesüljön. Erős erkölcsi s társadalmi visszahatással rajta kell ütni mindazon, ami a közerőt s közjót gyöngíti s az egyéni szabadságnak s szabadosságnak, az egyéni pazarlásnak s tékozlásnak s ugyancsak az egyéni lumpolásnak s kihágásnak korlátot kell húzni a közjó magasabbfokú jogaival. Senkinek sem szabad valami olyasmi, ami az egésznek árt! Mikor hasad ránk a felvilágosult szociális érzésnek az a kora, amikor nagybirtokost, gyárost, gazdát, munkaadót, iparost, postást, kávést, színészt átjár a mások jogaira s javára való tekintet — amikor mélyen átérezzük s a szerint igazodunk, hogy csak az szabad nekem, ami másnak nem árt s

hogy minden érdekem s javam csak a közjó s közérdek keretében mutatkozhatik be? Ami ebbe a keretbe nem való, az nem emberarc, hanem karikatúra! Ez egy darabja annak a gyakorlati kereszténységnek, mely egyáltalában még nincs gyakorlatban. Tekintse a Szociális Missziótársulat ezt az érzést testületi érzésnek s dolgozzék annak fölkeltésén másokban is.

Budapest, 1916. április hó.

XLIV.

Ne húzza ki magát senki a kötelesség zászlaja alól!

Mindenfelől a komoly nagy munka kötelessége s a felelősség tudata szól hozzánk. Ez szól hozzánk felülről, hol a jobbmódúak élnek és nyögnek; ez hangzik fel alulról, hol a munkástársadalom rétegei küzdenek. Nekünk mind a két fronton, a felsőn épúgy, mint az alsón, sok a dolgunk, s hogy mi volna az, arra most nem én magam, hanem két hozzám intézett levél mutasson rá.

Az egyik levelet egy előkelő hölgytől veszem, aki a többi közt így ír: «Kérem, ne vegye rossznéven, hogy zavarom, de le akarok valamit írni, valamit szinte feleletül azokra a buzdításokra, melyeket a Szociális Missziótársulat körleveleiben kegyedtől veszek. Méltóságod talán azt hiszi, hogy a háború az embereket jobbakká tette — pedig dehogy tette — nekem legalább az a benyomásom, hogy főleg az asszonyok ellen sok

a kifogás. Tisztelet a kivételnek, de túlsokan vannak, akik szinte úgy érzik, mintha fölszabadultak volna s élni akarnák a világukat. A férjük küzd és szenved, ők meg mulatnak, néha a szeparékba is elvetődnek, úgy egymásközt is berúgnak. Az ékszerészek soha annyi aranyneműt s drágakövet el nem adtak, mint most. A divatot illetőleg végre kiküszöbölték a szűk, hasított szoknyákat, de most meg már leányos rövid aljakban járnak, libegő, bő ruhában, mint a futó bolondok; úgy látszik megtoldják a bőségben, ami kurta a rövidségben! Hát mikor toldjuk meg a hiányos józan érzékünket? Oly szomorú dolog, hogy hangadó, főrangú hölgyeinknek nincsen jóízlésük és bátorságuk (már van!), hogy megteremtsenek egy pár évre terjedő divatot, s hogy a demimonde-ok után kell iramodnunk, ha a sok kiöltözött hölgy közt nem akarunk úgy festeni, mint valami régi divatkép».

Szívesen teljesítem a levélírónak kívánságát s rámutatok itt a föladatra, mely kötelességévé tette a vezető osztályoknak a divat s a rossz ízlés hóbortjaival szembeszállni! De most hát ki a frontra! A mozgalom megindult — legyen sok bátor követője a Szociális Missziótársulat nagy táborában is!

Ezzel szembeállítok egy szociális képet az alsó frontról, a társadalmi nyomorúság frontjáról. Onnan ezeket írják: «Nem képzelheti, mennyi tettvágy és élet izeg-mozog bennünk s hogy mily célok s tervek járnak a fejünkben! Látjuk ugyanis a *munkásnők* nyomasztó s sorvasztó nyomorúságát — látjuk, hogy mint küzdenek szegénykék a folyton félelmetesebben tornyosuló hullámokkal; látjuk a tőke kapzsiságát s szívtelenségét, mely vérüket szívja ki; látjuk sápadt arcukat, melyekre a tüdővész fest ijesztő rózsákat — ó, látunk, száz és ezer meg ezerszámra szomorú s el-elmerülő embersorokat. Azután látjuk ezt a kereszténynek keresztelt, ezt a humanistának mondott kultúrát, mely dikciózik, de nem tesz — melynek éreznie kellene legalább, de ahelyett a statisztikával beéri s vagy közömbös, vagy sóhajtozik. Azalatt az emberanyag vész, a lelkek keserednek, a szívek lázadnak, a gyermekek sorvadnak és — kibontja a fekete látóhatáron vörös zászlaját a szocializmus. Az a szocializmus, mely erkölcseiben époly állatias, kegyetlen s üres, mint a nyúzók erkölcse. Ez ellentétek közt száll meg minket a tettvágy — megacélozza lelkünket a bátorság s érezünk valamit abból, amit az apostolok és vértanuk éreztek. Nem csüggedünk — az ellenséggel síkra szállunk,

s minél nagyobb a hatalma, annál igyekvőbbek, tanulékonyabbak s szorgalmasabbak akarunk lenni. Harcolunk testvéreinkért — harcolunk a munkásnők felszabadításáért, felszabadításáért éhbérek, zsarolás, elnyomás alól! Harcolunk, mert ezt ugyancsak Isten akarja!»

Ime, két levél a két frontról — a jobb mód s a nyomorúság frontjáról! Ne húzza ki magát senki a kötelesség zászlaja alól; itt is törvény az általános védkötelesség. Védjük meg társadalmunkat s testvéreinket!

Budapest, 1916. május hó.

XLV.

A mennyország mustármagva fává nőjön ki bennünk!

Lelki életünk útja most a húsvéttól, a föltámadt élet ünnepétől a pünkösdi tüzes s teljes élet felé május haván vezet át, amikor is kívül-belül, a természetben épúgy, mint érzelmeink világában lépten-nyomon az élet zsendülésének s fakadásának, nemkülönben az erő s a szépség pünkösdi hevének motivumai hatnak ránk. Körülöttünk kibontakozott a tavasz — fölébredt az alvó természet — az élet ingerei nyujtózkodnak minden levélkében, mint lekötött s most felszabadult erők áttörik a merevség s mozdulatlanság zsilipeit s kiáradnak rétre, erdőre, mezőre s tőlük azután fakad szironták és gólyahír, gyöngyvirág és tulipán s virágfátyol omlik minden cserjére, bokorra és fára.

Ó, be szép a világ s győzhetelen az élet! Fölvonul az még a csataterekre is; fölszivárog a szét-

lőtt hársak s bükkök ágaiba s hajt ott, ahol lehet s takarja szépséggel a sebeket s virággal az ágroncsokat; fölkúszik a sírokra is; ott sem akar tudomást venni enyészetről s pusztulásról; a csunya földön is ő a napsugárra, a leszűrönköző mennyországra reagál; az pedig szép — hát ő is szép akar lenni!

Ebben a virágos s életingerekkel telehintett világban megérzi a május s a tavasz ébresztő s pezsdítő benyomásait az emberiség is; annak is felforr a vére, buzog a természete: az élet misztériuma mintha gondolkodóbbá vagy legalább merengőbbé tenné s úgy érzi, hogy a lüktető s fejlődő élet törvénye alatt áll minden, akár mag vagy rügy, akár ág vagy gyermek, akár csira vagy vércsepp, akár gomba vagy szív, állat vagy ember legyen.

Igen, az ember is érzi, hogy neki is ébrednie, fejlődnie s alakulnia — mondjunk még többet — hogy neki is virágoznia kell. Hiszen ő is darabja a nagy természetnek; az élet törvénye benne is érvényesül; az ébredést benne is fejlődés váltja föl, mely erőt s alakot, szépséget s örömöt állít a világba!

Tehát kell, hogy a léleknek is legyen tavasza — kell, hogy legyen világ — s azt magunkban

hordozzuk — melyben a lelkek is nőnek s virágoznak! Kell, hogy mibennünk, emberekben, necsak a testi s észbeli tehetségek fejlődjenek, hanem, hogy a *lelkünk is, hogy a lelki élet is zsendüljön s virágozzék s törzsbe, ágba s lombba nőjön!*

Ezt jelzi az evangéliumi példabeszéd, mely szerint hasonló a mennyország a mustármaghoz, mely kicsiny, de életerős s ha földbe kerül, erős cserje lesz belőle. Evégből a lelkekbe először is folytonos s kiapadhatatlan csiraképesség kell, mely necsak fiatalságunkban, hanem egész életünkön át jelentkezzék s újra meg újra hajtani tudjon. Mennyországot csak az hord magában, akinek hajtani tudó lelke van. Nem elég ugyanis csak tudni a kátét s ismerni a hitet s tartozni az egyházhoz, hanem az kell, hogy 30 vagy 50 vagy 70 éves korunkban is a hit lelkünkben a «megigazulás gyökere», még pedig fakadni tudó gyökere legyen. Ebből a gyökérből, azaz az ily «gyökeres» lélekből fakadnak hívő gondolatok, hívő indulatok, fakadnak hívő érzések és tettek.

Másodszor, az kell a lélekben is, hogy nőni törzzsé, azaz törzsökössé, erőssé és széppé fejlődni tudjon. Némely ember, sőt talán a legtöbb, szépen indul hit s természetfölötti élet tekintetében is, míg iskolába jár s aztán is, továbbra is

hozzászokik, hogy elmondja imáit, hogy jár misére, de a magból nem lesz fa, a fiatal lélek nem fejlik ki szép, sokoldalú, keresztény jellemmé, hanem legjobb esetben marad egy gyerekes, «gyermekded» — ezt nem dícsérő értelemben veszem — ember. A hitélet nem fejlett ki benne arányosan; nem tartott lépést eszével, tudásával, gyakorlati életrevalóságával.

Mindehhez «anyagcsere», «táplálkozás», vagyis elmélkedés, ima s a szakramentális erőforrások igénybevétele kell. Aki élni akar, annak ennie, vért képeznie, annak elégülnie, kigyulnia, megelégednie kell; kell bele a gondolat, indulat s érzésjárás. Aki élni akar, annak lélekzenie kell; abban az élenynek tűzzé, tüzes vérré, lüktető életté kell válnia. Ime, ezek az életnek — a lelki-életnek is — típusa és létföltételei. Ezeket sürgessük s gondozzuk magunkban s akkor lesz fakadó, törzsbenövő lelki életünk. A mennyország mustármagva fává nő ki bennünk!

Budapest, 1916. június hó.

XLVI.

Beatrix, Lucia, Mária érzülete hevítsen, erősítsen minket végig!

Új, jobb világ után vágyódunk s azt megteremteni vagy legalább is közelebb hozni kívánjuk s ezzel a vággyal és munkakészséggel állunk bele új, egész évre terjedő napszámunkba. Ez a vágy s készség a mi reggeli imádságunk s az a friss, üdítő lehelet, mely a lelket az ilyen reggeli ablaknyitáskor megcsapja, az Isten ébresztő, segítő s buzdító kegyelme. Pihentünk már eleget, most álljunk bele a munkába; sok a dolgunk, de megsegít az Úr!

S az ablaknyitáskor a szem is megtelik világossággal: épúgy az új munkába való belépéskor megtelik az öntudat a nagy célok, az eszmék, a minket vezérlő és serkentő elvek sugárzatával, «Istenem — sóhajtunk — mi mindent kell tennünk! Mennyi s mily nagy feladat vár ránk! Mily távol esünk nagy gondolatainktól s mily kez-

detleges a mű, az alkotás, melyet eddig végeztünk! A célok, a szociális alakulás s fejlődés céljai — az eszmények, a rend, az igazság, a szervezettség áldásai, a jövendő történelem boldog állapotai — ezek a célok s eszmények úgy tünnek fel ilyenkor ismét lelkünkben, mint a nap, mikor fölkel s ki-kibontja a ködök homályából a látóhatár vonalait s felgördíti a hegyekről az éj függönyét. Mi nemcsak nézünk, nézünk s ámulva-bámulva látjuk, hogy mily magaslatokhoz kell emelkednünk s mily hegyeket megmásznunk; nézünk, nézünk s látjuk, hogy mily alacsonyságban, mily örvényekben kanyarog szociális életünk s társadalmi és munkásfejlődésünk útja! Ugyanakkor azonban az eszmék s célok napvilága vonz és húz minket magafelé és sietteti lépteinket, nyugtalansággal tölt el annyira, hogy ki nem vonhatjuk magunkat sem a felelősség, sem a kötelesség tudata alól s így azután tennünk, mennünk s küzdenünk kell. Kell s akarjuk is azt!

Boldog emberek, kiknek álmatag, ténfergő tétlenségét átszakítja ezeknek a nagy eszményeknek s céloknak éles meglátása. Boldog emberek, kik a szenvedő s elmaradt világ szemléleténél nem mondják azt, hogy ez az Isten akarata s nem merevülnek meg szívós passzivitásban; hanem

akik ellenkezőleg azt mondják: ezt a nyomorúságot nem akarja az Isten, hanem azért adott nekünk észt, belátást, szívet és testvéri érzést, hogy a jobb világot megteremtsük! Boldog emberek, kikben megérzés és lendület van s kiknek tevékenysége a rossz társadalmi állapotok, az állóvizek pocsolyái mellett, mint eleven folyás indul útnak a jobb jövőbe a magaslatok energiájával s a mélységek boldogító attrakciójával. Boldog emberek, kiket szeretet lelkesít és hevít s kiknek lelkivilágában folytonos emelkedések váltakoznak, az istenség lüktetései! Ah, az ilyen lelkület erő, élet s mennyország — mennyország, melyet az ember magában hord, de úgy hord, hogy azt maga körül is a könnyező, küzdő valóságban kialakítani akarja.

Mennyivel boldogabb s emberhez méltóbb lelkület ez, mint azoknak lelkiállapota, kik nyögnek ugyan, de nem bíznak — kik szenvednek ugyan, de nem hevülnek s még rosszabb azoké, kik érzéketlenül, álmatagon ténferegnek vagy gondolatlanul lopják a napot. Az ilyenek egy csillagtalan, szomorú éjtszakában járnak — álmosak ugyan, de nem tudnak aludni — ébren vannak ugyan, de folyton ásítanak; az élet sívársága s üressége ásít bennük s belőlük. Ez a csend tele

van szemrehányással s ebben az ürességben hemzseg a rossz vagy neveletlen lelkiismeret féregvilága!

Ezért a férges ürességért, no meg ezért a perpatvarkodó csendért nem cseréljük fel a telt szív s a békés lélek küzdelmes s tevékeny életét. Járjon bár megfeszüléssel ez a kiindulás; sebaj, mert aki így indul, az okvetlenül messzebb jut ... a nyomorúságtól s közelebb az eszményihez; járjon bár küzdelemmel ez a munka; sebaj; mert aki így dolgozik, az megőrzi önerejét, melyet nem fecsérel el, hanem belefektet mások segélyezésébe s boldogításába. Aki így küzd, az a világból ördögöt űz; — aki így dolgozik, az romokból új várost épít s ha ezért szenvednie is s magát megtagadnia is kell, az nem baj, hanem a dolgok rendje, mert a jobbat végre is nekünk magunknak kell kiszenvednünk s a több emberséget áldozatok pengő pénzén kell megvennünk.

Legyen hát most megint ablaknyitásunk, napszámba állásunk, napsugárral való töltekezésünk s higgyjük, hogy szociális munkánkra maga az Isten hív s ad erőt hozzá s ad majd sikert belé. Az eltévedt Dantét is, mikor a nap országa felé indult poklokon át, három szimbolum lelkesítette: Beatrix, az átszellemült szépség, v. i. az

ideál — Lucia, a szirakuzai szent vértanú, az erő s küzdelem jelképe s a boldogságos Szűz Mária, a tökéletes szépség, a rend és béke boldog megszemélyesítője. Hát a mi Beatrixunk az a mi elveinknek s céljainknak tiszta, világos meglátása, az a meggyőződés, hogy aki Krisztusnak híve, az eo ipso a jóságnak s a szociális igazságnak munkása s az ilyennek kötelessége az élet s a társadalom kegyetlenségeinek letörésén dolgozni! A mi Luciánk az a nehézségekkel szembeszálló bátorság s a küzdelmekben — melyek sokszor félreértésekből s bizonyos jó embereknek maradiságából valók — érvényesülő erő és kegyelem! Nos és a mi Máriánk az a lelkiismeret korrektsége és békéje, melyet abból a tudatból merítünk, hogy az embereket szeretjük s abból a boldogító érzetből, hogy kötelességet teljesítünk.

Az ily lelkekben Beatrix, Lucia, Mária érzülete él s amily erőt merítenek ezen tudatból, oly erőben lesz részük egymáshoz való testvériségükből s összetartozásukból is.

Ily lélek vezessen, hevítsen s erősítsen minket végig ez éven!

Budapest, 1916. szeptember hó.

XLVII.

Vér és tűz.

A népek küzdelmébe belevegyül szent Pál szózata, aki szintén harcra, küzdelemre s kitartásra buzdít, mikor azt írja Timoteusnak: «Harcold a hitnek jó harcát» (I. Tim. 6,, 12.) s buzdítja a filippibelieket: «Krisztus evangéliumához illően járjatok ... egy akarattal, együtt munkálkodván az Evangélium hitéért», v. i. legyetek egyetértők szeretetben egymás között, egy érzelműek, Egyhitűek s buzgólkodjatok mindazért, amit az evangélium követel és igér. Nos, akkor sok dolgunk s heves küzdelmünk lesz, mert az Evangélium ugyancsak sokat követel s beláthatatlan a világ s a fejlődés útja, melyen mindazokhoz a javakhoz jutunk, melyeket egyelőre csak hitben s reményben fogunk meg, de melynek egy-két programmdarabja már a földi életre is vonatkozik s melyet már itt kell megvalósítanunk testvériségben, tisztességben s igazságosságban. Szent

Pál is a küzdelmet bizonyára nemcsak a másvilág javairól értette, hanem értette erről a világról is, mert hiszen itt is kell, hogy közelebb jusson hozzánk az Isten országa!

Ebből a küzdelemből ki nem fogyunk, jut belőle mindig. Ebben a küzdelemben áll kezdet óta az emberiség. A harctér is bennünk van s nem rajtunk kívül áll, mert saját lelkünkben, no meg az emberiség életében küzd a világosság a sötétség ellen — a hit a hitetlenség ellen — a kufár szellem az igazságosság — a korrupció a tisztesség ellen — itt küzd az egész vonalon az állat s a test és a vér, az ember s a testvér ellen!

Hogy csak az utóbbira mutassak rá, vegyük tekintetbe, hogy mily hatalom az önzés s a zsarolás s a munkanélküli meggazdagodás irányzata végig a történelem folyamán! Az egész világ mindeddig többé-kevésbbé arra volt beállítva, hogy a felsőbb rétegek a terheket az alsóbbakra hárítsák s hogy az emberiségnek két osztály. a volt: az egyik a zsarolók, a másik a kizsaroltak. Bármerre nézünk mindenütt a magánérdek kísért, az ül a közérdeknek székébe. E szék körül, mely a kultúra trónja akar lenni, halmozódik a sok emberroncs, a sok áldozat, a testileg-lelkileg önkretett existencia, az a sok száz meg százezer

ember, aki elvesztette hitét s becsületét s kit élvezetvágy, önzés, alkoholizmus, vérbaj egy satnya s elfoguló emberiség közterhévé degradált.

Ez különb ellenség, mint a muszka, az olasz, az oláh, s ez a hadüzenet nincs kötve korhoz s diplomáciához, hanem elsőnek az ember nyögésével s sírásával köszöntött közénk!

Mi kell már most belénk, hogy ezeket a harcokat megálljuk? Megmondom: *vér és tűz!* Vér, a Megváltó vére s tűz, a Szentlélek tüze! Kell belénk folyton égő, a rossztól meg nem ijedő, a nehézségek elől meg nem hátráló lelkesülés. Kell belénk szeretet, melyet ki nem olt semmi, sem a helyzetek képtelensége, sem a szkeptikusok fanyar mosolya, sem a «jó» barátok s barátnők pletykája s aknamunkája!

De hát azt mondják, hogy szociális harcainkhoz még más is kell, hogy munició kell s hogy a munició a pénz. Hát az bizony igaz, hogy az is kellene. Hozzám is fordul boldog-boldogtalan; ki 2000—4000, ki 300—600 koronát kér s nem érti meg a levelemet sem, ha bankókból nem adok hozzá kommentárt. Ez mindenesetre baj s az én bajom is, mert sajnálom, hogy az igazi szeretetet csak akkor nem tartják pengő cimbalomnak, ha pengő pénzben tud kiváltódni;

mégis azt kell mondanom, hogy a munícióról — mely állítólag a pénz volna — szóló hasonlatot is, ép azért, mert csak hasonlat, nem szabad kelleténél tágabb értelemben venni, hanem a kellő korlátok közt; mert ugyan mit csináljunk a pénzzel is a hitetlenség, az élvezetvágy, az alacsonyság és nemtelenség s a társadalmi elnyomás ellen?! Én inkább azt gondolom, hogy a mi municionk a lélek szablyája, az «ige» kétélű kardja, a lélek ruganyossága és találékonysága, az egyéni bátorság és hősiesség. A mi harcaink ugyanis inkább középkori harcokhoz hasonlítanak, ahol a személyes bátorság és erő: az ember karja és kardja döntött s nem az akna, a torpedó, meg a gépfegyver.

Nekünk derék krisztusi férfiakra s nőkre van szükségünk, akiknek lelkében a hit világít, szívükben pedig a szeretet ég — az a szeretet, mely ki nem fárad egyhamar s személyesen szolgál. Szükségünk van férfiakra, kik érdeklődnek műveink iránt s nőkre, kiknek helyén van a szívük s kik részt vesznek a társadalmi akcióban, a varrodák, menhelyek, napi otthonok, a népkonyhák, a szegény- és züllött-gondozók vezetésében, a nővédelmi hivatalok, a csecsemő- s anyagondozás munkájában. Férfiakra van szük-

ségünk, kik bátran kiállnak s kik az ár ellen úszn tudnak s kik életfeladatukat nemcsak a gazdagodásban s vagyonosodásban, nemcsak a hivatali robotban s karriérban, hanem a felebarátságban s a közért való önzetlen küzdelemben látják. Női kezekre van szükségünk, kik varrni s ápolni tudnak s kiknek áldozatos, lelki tisztaságán felemelkedik a sárba s erőszakba tiport állatias emberiség. Ah, juttassunk ismét nemes érzéseket a magukból kikelt s harcokban eldurvult embereknek, emeljük ki a sárból s mossuk tisztára a szívnemesség «ledőlt szobrát», melyet legjobb érzéseink szerint mintáztunk s melybe beleleheltük a hitet, a hősiességet s szolgálati készséget, azért, hogy annak a szobornak necsak feje, hanem szíve s boldogító öntudata legyen!

Ne mondja közülünk senki, hogy «nem tehetek semmit», — hanem mondjuk inkább azt, hogy megteszünk mindent, amit tehetünk — megtesszük azt, amit szent Pál akar, mikor írja: «Krisztus evangéliumához illően járjatok . . . egy akarattal, együtt munkálkodván». (Filip. 1., 27.)

Budapest, 1916. október hó.

XLVIII.

«Szegény székely nép!...»

Mikor most Magyarország térképére nézek, az az Erdély úgy fest a szememben, mintha kerék volna abban a nagy kerékben, mintha bele volna szőve a székelység. Földönfutóvá lett népe, koldusbotra jutott sok ezer családja, kiszakadt a keleti határt védő Magyarország hazája földjéből, mint ahogy kiszakítja az orkán a fát s nem kiméli sem ágait, sem lombját, kidönti állóhelyéből, hogy ott hervadjon és fonnyadjon, erős és gyengéd hajtása egyaránt. Igy dőlt ki a székelység a maga bérces hegyoldalairól s zúgott aztán, mint emberáradat nyugat felé, hogyha már elvesztett jószágot s kenyeret, mentse meg legalább az életét... s magát ezt az életet is hányan vesztették el!

Ez az új csapás fölriasztott. Mintha megolvasztotta volna szíveinket ez az új kín, hogy aztán annál gyengédebb részvétre gerjedjünk!

Most ismét csupa szív — igaz, hogy fájó szív — csupa lélek, még pedig résztvevő lélek vagyunk. Megesik a szívünk szegény erdélyi menekülteken s meg akarunk tenni értük s nekik mindent, tőlünk telhetőt.

Ilyenkor pedig sok telik az embertől, sok még a szegénytől is s bizonyára a Missziótársulatnak sem lesz egyetlenegy tagja sem, aki valamiképen ki nem veszi részét s nem ad, még ha szegény is. De hát mi telik a szegény embertől? Az, hogyha nem is gyüjthetünk százezreket, de sok szeretettel s személyes szolgálatteljesítéssel forgolódunk a menekültek körül. Óvakodjék főleg bárki is a földönfutóknak felhányni azt, hogy hát még ezek is a nyakunkba szakadtak s gondolja meg, hogy mennyivel jobb az nekünk, hogy ők szakadtak a mi nyakunkba s nem mi az övékbe! Ha nem adhat valaki pénzt, hát adjon, nem mondom, hogy ruhát — ez nagy szó — hanem akár csak egy rongyot, régi fehérneműt, szakadozott harisnyát. Hiszen már ott tartunk, hogy a rongy is érték lesz, nemcsak a «Handlénak», hanem Magyarországnak! Ime, gyüjtőkocsik járnak az utcákon s szedik az ócskaruhát, rongyos fehérneműt, a pokróc- és szőnyegmaradékokat, a régi harisnyát, a mindenféle szövött árut, lim-lomot.

Osszák meg a foszló gúnyáikat is, kivált a székely gyermekekkel, akik az őszre fordult időben fáznak, dideregnek s menthetetlenül elpusztulnak, ha nem segítjük őket. Kiapadt az édesanyák teje s ételt kérnek — azt nemcsak a maguk számára, hanem a jövendő nemzedék javára is ; kérnek cipőt — no mily áldást hozhat most a futó magyarságra az a nagy úr és dáma, kinek tíz-húsz pár cipő áll a rendelkezésére, hát még az a magyar mágnás, kinek, úgy hallom, hogy 200 nadrágja van; ez aztán a nábob!

De ha valaki a menekülteket csak egy-két napra vagy hétre kölcsönzött vánkossal boldogítja is, mily jótétemény az azoknak, kik hetek óta utaznak s vándorolnak s a vasúti teherszállítókocsikban vagy egyszerű tetők alatt szalmán kuporodtak!

Nem hiszem, hogy volna köztünk valaki, aki jót nem tehetne most s aki nem volna gazdagabb, mint sok oly ezer, akinek van háza, udvara, de messze otthon s ez az otthon most nem az ő hazája!

Meg kell ezt mind tennünk értük, az erdélyi menekültekért, mert szegények, meg kell tennünk értük méginkább azért is, mert testvérek, testvéreink! Még ha idegenek is volnának s nem

fűzne egymáshoz ezer évnek öröme s szenvedése; még ha külön zónák alatt laknának is s nem édes magyar nyelven gügyögnének gyermekeik, még akkor is mélyen átéreznők, hogy mit jelent hazát, házat, vagyont, otthont veszteni s egy szál ruhában nekivágni az éjtszakának s a világnak síró gyermekektől s megriadt asszonytól követve! De hát ők testvéreink, szegény, elhagyott, szégyenlős felebarátaink. Értsük hát meg őket, ha nem is szólnak s tegyünk velük jót, ha nem is kérik. Biztos, hogy rájuk fér.

S mind e jótól végre is ki lesz jobb? Az-e, aki elfogadja, vagy az, aki adja? Hát erre azt felelem, hogy annak, aki elfogadja, a jobbálevés nehezebb s ép azért köztük ritkább is; de aki ad s szívből ad s lélekkel ad, az okvetetlenül jobbá lesz azáltal is, hogy ad, annak megmelegszik a szive s megtisztul a lelke. A minket környező nagy barbárságban neveljen a szeretet s irgalom sok ilyen megtisztult lelket a megpróbáltatott Magyarországnak!

Budapest, 1916. november hó.

XLIX.

Dolgozzunk egy jobb világon!

Mindig azt sürgetem, hogy értsük meg s fogjuk föl jól az Isten gondolatait s hogy azok szerint igazítsuk el a mi benyomásainkat s azokon jussunk el közelebb az igazsághoz. Mert hiába, nemcsak az a másik világ, de bizony még ez az innenső világ sem fér el az ember fejében s azon vesszük észre magunkat, hogy saját műveltségünk foka s mértéke szerint, no meg a képzelet s az érzelem hatalma arányában alakítjuk azt, toldozunk s foldozunk rajta.

Szemünk előtt kell hogy lebegjen, hogy nemcsak a hit világa, de a természet maga, főleg pedig az emberiség tele van szórva az Isten gondolataival. De a gondolatok még nincsenek kigöngyölítve, hanem össze vannak hajtogatva, még nem gyümölcstermő fák, még nem formás, színpompás virágok, hanem inkább csak magvak, melyeket az ember a kezében forgat, révedezve szem-

lélget, de nem tudja, hogy mi lesz belőlük. De azért azok a magvak mégis csak kikezdésük azoknak a talán megdöbbentő alakulásoknak, melyek belőlük lesznek s nem kell botránkoznunk azon, ami fejlik belőlük, ha kemény lesz is a törzsük, ha szúrós is lesz a tövisük s ha fanyar, vagy legalább is egészen idegenszerű lesz az ízük és zamatjuk.

Mennyi keménységet, mennyi érdekütközést s annak következtében sok sebet és szenvedést hoz reánk a történeti fejlődés, akár a tudományban, akár a gazdasági vagy társadalmi s politikai életben. Az egyes korszakok már más képet adnak; mások a viszonyok, az erő- és vagyoncsoportosítások; más-más viszonyokra jutnak az állami élet s a hatalom hordozói s a szerint elváltozik a világ.

A fejlődésnek is megvannak a maga törvényei, bár nem tagadom, sőt állítom és nagyon is fölpanaszlom, hogy a fejlődés menetét megzavarja sok tévely, sok rossz elv, melyet igazságnak hirdetnek, pedig csak bolondító csalmatok virága, sok gonosz szenvedély, buta s erőszakos ötlet, mely csak elkeseredést kelt s még növeli a szenvedést! Mindazonáltal a világ nem a mi gondolatainkon, legyenek azok akár igazságok, akár

tévedések — hanem a maga keretein jár s *elváltozásaival ránk sok küzdelmet és szenvedést hoz, melyet azonban a fejlődés továbbvitelével kell megint legyőznünk.*

Ebből a felismerésből sok okulást és sok erőt meríthetnek, kedves missziós testvéreink s annak következtében sokkal több megértéssel fognak szembenállni embertársaik bajaival és jobban fognak segíthetni rajtuk.

Hát itt van például a kapitalista termelési mód s ami annak nyomában járt, a munkások kizsákmányolása, a tőke fölszaporodása, nagy néprétegeknek újdivatú szolgasága, városokba, ipari központokba való gyülemlése, ezzel kapcsolatban nyomorult lakásviszonyok, egészségtelen s elcsenevészedő élet, a család fölbomlása, élvezetvágy, egyke s egész pokla a gyűlöletnek s nyomorúságnak.

De kicsoda gondolta ezt ki s ki hozta reánk? Tán az önzés? Ádám Smith? Tán a pénzvágy s a hitetlenség? Szó sincs róla. A kapitalista termelés elkerülhetetlen stádiuma a fejlődésnek, melyet a technika, a gépipar, az azzal járó nagyban való termelési mód, a vállalkozásban kifejlődő verseny s a tőkefölhalmozódás hoz magával. Ebből nem következik, hogy nincs Isten s nincs

gondviselés — hogy nincs igazság s kilátás jobb állapotokra — nem következik, hogy anarchiába kell átcsapnunk s az embereket az osztályharcba s még nagyobb gyűlölködésbe uszítanunk; hanem igenis, az következik mindebből, hogy a kapitalizmust tekintsük átmeneti állapotnak s hogy szervezkedjünk ellene s törekedjünk intézményeinkkel enyhíteni kegyetlenségeit s a munkásosztály szenvedéseit.

Valaki azt is mondhatná, hogy ez nem elég, amit én most mondtam, hanem inkább azt kell mindebből végkövetkeztetésül lehoznunk, hogy törjük s zúzzuk össze az egészet s kergessük a pokolba a kapitalistákat s csináljunk igazságosabb s boldogabb világot s végül, ha ezt komolyan akarjuk, csapjunk föl szociáldemokratáknak.

Csakhogy mindez a sok indulat túllő a célon, miután törni-zúzni s pokolba küldeni nem tesz annyit, mint fejlődni. *Nekünk arra a jobb világra is «föl kell fejlődnünk» s szenvedve s szervezkedve s erőket előrehíva rá kell érlelődnünk.* Ez meg is történik. Az az elnyomott munkásréteg művelődik s erősbül a maga módja szerint; a társadalomban az egyoldalú kizsákmányolás ellen fölébred a reakció; a tőke hatalmával szemben glédába állnak erők, tehetségek és érzések. A szen-

vedő emberiség mindenféle szervezkedés által nemesíti s tisztítja saját lelkületét s az azáltal visszanyomja az önzés s az érzéketlenség erőszakát s egészen más érzéseket hoz felszínre. Ez érzések szerint módosulnak azután a törvények s az intézmények — ez érzések nyomában változik el az eljárás s bánásmód — lassankint egészen más szerep jut a munkásnak — más lesz a helyzete s a befolyása a dolgok folyására.

Mikor aztán mindez jó sokáig folyik s előhalad, *akkor beáll majd biztosan egy sokkal igazságosabb — mondjuk — testvériesebb, szociálisabb termelési mód s a munka maradék nélkül megkapja a maga jussát.* Ez lesz aztán a leküzdött, a meghaladt kapitalizmus világa ... az Isten új gondolata. Ez így lesz; de azon dolgozni kell!

Álljunk ily megértéssel szenvedő testvéreink közé s merítsünk ebből a nagy perspektívákból erőt s bátorságot. Dolgozzunk egy jobb világon, de ne zúgolódjunk s ne kételkedjünk! Annak a jobb világnak ránk kell hasadnia ezen a mai rossz világon át; ez a mi világunk a hernyó — az a jobb lesz a csillogó s magasba emelkedő pillangó!

Budapest, 1916. december hó.

L.

Boldogabb nép dícsérje az Urat!

Új évet kezdünk, új király kormánya alatt, új reményekkel s buzgósággal! Sok biztatót s vigasztalót olvasok ki IV. Károly király kiáltványából «népeihez», tehát a magyar nemzethez is, amit ebben a nehéz időkben sokszoros örömmel vehetünk tudomásul. «A Mindenható színe előtt fogadja, hogy az ősei által reá hagyott örökségnek hű sáfárja lesz», tehát sáfárja népe hitének, erkölcsének s alkotmányának; megigéri, hogy mindent meg akar tenni, «hogy mielőbb elmúljanak a háború áldozatai s borzalmai», s hogy megszerezze népének a béke áldásait. Isten segítse e nagy, fölséges törekvésekben s koronázza meg mielőbb sikerrel fáradozásait!

De van a kiáltványban valami, ami még ennél is rokonszenvesebb s ami arról biztosít, hogy gondosan fog őrködni a jogegyenlőség fölött, s hogy törekvéseit arra fogja irányítani, hogy a

társadalom munkás tagjai számára biztosítsa becsületes munkájának gyümölcseit.

Ez érdekel minket — azt mondanám — legközvetlenebbül s ez szól nekünk, a Misszió-társulatnak is, nem különben mindazoknak a törekvéseknek, melyekkel a társadalmi bajokat enyhíteni s gyógyítani s a gazdasági nehézségeket s igazságtalanságokat megszüntetni akarjuk.

Mily nagy szó ez a mai világban: Biztosítani akarom a társadalom munkás tagjai számára becsületes munkájuk gyümölcsét! Mert tengernyi munka folyik a társadalomban mindenfelé, de mily igazságtalan s egyenlőtlen s mily koldusos az osztozkodás a munka gyümölcseiben! Hány ember töri magát gyárban, műhelyben, szerkesztőségben s irodában, hányan tesznek egybe éjt s nappalt, hogy csak kenyerük — abból is kilenc deka legyen — hányan görnyednek íróasztalok, gyaluszékek s mosóteknők fölött, hányan rójják a betűsorokat, vagy gépelik az öltések millióit s mindezek közül ugyan hányan kapják meg a királyi programm szerint becsületes munkájuk gyümölcsét?! Ha egy tucat zsebkendő beszegéséért 12 fillért fizetnek s ahhoz a munkásnak még a cérnát is kell szolgáltatnia; ha egy mosóruháért, szoknyáért vagy blouzért 50 fillér jár;

akkor itt lehet ugyan becsületes s keserves munkáról szó, de ennek a becsületes munkának a gyümölcsén bizonyára mások osztozkodnak a munkással. Bizony mások s amit azok a mások elvisznek a munka gyümölcséből, abból kerülnek ki a busás osztalékok, abból hullnak a kuponok s az igazgatósági, meg nem tudom, miféle vérdíjak!

A király meg akarja szüntetni ezt a nagy igazságtalanságot, melynek pokoli mélységéből emelkednek a fekete gondok, az elégedetlenség s elkeseredettség rémei, az elcsigázott s agyongyötört munkásnők és családanyák s a vérszegény, sápadt gyermekek alakjai. Innen rikácsol föl a perpatvar s az örökös veszekedés és káromkodás! Az ilyen koldusbérek nem a becsületes munka gyümölcsei, hanem a tőke dús asztaláról lehullott morzsák s kutyák elé dobott csontok. S valamint a koldusbérekből lehetetlenség élni, úgy lehetetlenség az ilyen koldusbéreken élősködő s nyomorgó társadalomnak e helyzetében megnyugodni s ezen társadalmi igazságtalanság megkövült rendjét állandóan vagy épen Isten akaratának tekinteni.

Ez nem Isten akarata s ez nem maradhat így, de . . . ezen aztán egymagában a királyi kiáltvány sem változtathat egyszerre, mert mint a multkori

körlevelemben kimutattam, a kapitalista termelés is ideiglenes s történeti tünet, melyen át kell esnünk s azt nemcsak törvénnyel, hanem haladással, fejlődéssel s a munkásrétegek fölvilágosításával magasabb erkölcsével s öntudatával és végül, tervszerű összetartásával s akciójával lehet csak megszüntetni.

Mi ezzel a felfogással s ezzel a bizalommal akarjuk az új király kiáltványának szellemében munkánkat folytatni!

De rá akarok mutatni még valamire, valamire, ami a kiáltványban nincs benn, de amit a kiáltványt kibocsátó királytól elválasztani nem lehet; rá akarok mutatni egy körülményre, mely rendkívül megerősít bizalmunkban s ez az, hogy a király oldala mellett egy hitves áll, akinek lelke tele van hittel, isten- s emberszeretettel s akit meglepetésszerűen Zita királynőnek hívnak. Ezt a nevet nálunk nem igen ismerik, de ez egy szentnek neve, aki szolgáló, cseléd, az alacsony társadalmi rétegek szülöttje volt. Ez a szent Zita nem hordott koronát a fején, hanem kendőt, de a szíve tele volt királyi, krisztusi hittel s szeretettel. Nem gondolhatom-e méltán, hogy mikor Károly király kiáltványt bocsát népeihez, melyben a társadalom munkás tagjai számára biztosítani igéri be-

csületes munkájának gyümölcsét, hogy akkor szent Zita cselédleány pártfogoltjának, az ő saját kedves hitvesének szívén s érzésein át szól hozzánk? A királyné, ki szent Zita nevét viseli s a király szent Zita pártfogoltját feleségül bírja, bizonyára megérzi a társadalom munkásosztályának — s ide foglalom az iparost épúgy, mint a lateinert — baját s kezet fog a törvényhozással s a szervezett s összetartó társadalommal, hogy jogara alatt igazságosabb állapotok s boldogabb nép dícsérje az Urat, tisztelje a királyt s szeresse önéletét.

Budapest, 1917. január hó.

LI.

Ez a tűz olthatatlan láng.

Kettős okból telik meg most szívünk a szociális tevékenység s a segélyezés indulataival; megtelik először azért, mert az Isten ismét egy újév napszámába állított bele s felütötte az 1917-ik év kalendáriumát előttünk s minden egyes nap mellé egy fehérlapot fűzött, hogy írjunk arra a fehérlapra valamit, ami méltó hozzánk s ami becsületünkre válik; de megtelik a szivünk a szociális buzgólkodás s a felebaráti szeretet indulataival azért is, mert egy rettenetes világban élünk s mert rongyos ruhában, hiányos készletekkel, lyukas cipőben állunk benne a harmadik háborús télben s annak jegét s szívünk melegével kell felolvasztanunk s nehézségeit s borzalmait szeretetünk s áldozatkészségünk tetterejével s leleményességével kell enyhítenünk.

Ez indulatok néha mint vágyak, mint panasz s elégületlenség, azután megint mint buzdulás

és elszántság törnek ki lelkünkből, de mindig s mindannyiszor mint erők jelentkeznek. A lélek hideg és lobog, a lélek leng és hullámzik tőlük . . . a lelket mindig nagy vágyak viszik. Nézzünk fel a lángoló szívű s vágyaktól elnyujtott Krisztus lelkére! Hogyan vágyódik . . . «vágyva vágyik: . . . hogyan panaszkodik, hogy «meddig viselje el» ez értelmetlen népet! Hogyan viszik lelkét a megváltás vágyai az áldozat örvényébe. Mint a Niagara folyó hullámai, mielőtt a mélységbe szakadnak; úgy vágtatnak Jézus érzelmei végig a világ nyomorúságain s ki-kitörnek meg-megújuló erővel, mert hát úgy szeretné vinni magával a tömegeket, csakhogy nem a mélységbe, hanem a magasságba.

Elképzelem Jézus lelkét a millió sok ember lelki világával, sötétségével s gyarlóságával szemben. Istenem, mily vágyak hullámai emelkednek ebből a szívből, akárcsak tengerfenékhullámok volnának s hogyan akarja ő ezekkel szétmosni a világ érzéketlenségét — mint akarja róla leszedni a megkövesült rétegeket — szentséges vérének mily piros hullámai szökelnek végig erein s szeretné, hogy az élet s erő ezen hullámai tovább lejtenének, az ő ereiből ki a világ erezetébe! Elképzelem, hogy a nagy érzések lökései hogyan

érik egymást s lelkéből átcsapnak a világba, hogy emeljék a közérzületnek mély lapályait, melyeken lápok s rothadt állóvizek éktelenkednek! Ime, itt előttem áll a nagy «vágyak embere», aki le nem törik a világ nyomorúságának s rondaságának terhe alatt; íme, itt a tüzes indulatok embere, aki a tüzet nem oltja, hanem inkább gyujtogat vele s beismeri, hogy «tüzet jöttem bocsátani a földre s mit akarok egyebet, mint hogy égjen?» Micsoda, hogy égjen? a tűz vagy a világ? — gondolom, hogy a világ az Ő tüzében!

Épen ezért tehát, mivel ez a tűz olthatatlan láng s mivel ezt a tüzet azért hozta közénk, hogy fölgyujtsa vele szíveinket, értsük meg feladatunkat s azt a munkát, melyet magunkra kell vennünk s egyre folytatnunk. Ő jól tudta, hogy az ő napszáma olyan, melyet neki nem lehet minden tekintetben befejeznie, hanem, melyet át kell adnia másoknak — mondják — nekünk s örüljünk azon, hogy nekünk. Ő nagyon jól tudta, hogy a világot nem lehet egy történelmi korszak alatt — tehát az ő élete tartama alatt sem — a kellő magaslatra hozni s épen ezért ő mindig oly alázatos embereket akart nevelni, akik ezt a befejezetlenséget és saját elégtelenségüket belátják, de akik másrészt oly friss lelkűek s vágyódó

temperamentumúak, hogy mindig szívesen kiveszik a világ megváltásából s a világ nemesítéséből s segélyezéséből a részüket.

Ezek azok a «haszontalan szolgák», kik miután mindent megtettek, mégis azt mondják magukról, hogy «Uram, haszontalan szolgák voltunk»; ezt azonban csak úgy lehet megérteni, ha arra magyarázzuk, hogy «Uram, dolgoztunk ugyan, de el nem készültünk a világgal s így mintegy úgy érezzük, mintha nem volna nagy köszönet munkánkban».

No, de azért van s lesz is minden derék, krisztusi lélek munkálkodásában s buzgólkodásában köszönet; lesz bizony s az Isten megfizet érte; de másrészt meglesz az az érzés is bennük, hogy «Uram, elkoptunk s a világban azért mégis tömérdek a baj». Hát ez is igaz s ez meg is aláz minket; de azért a tüzet, a krisztusi lángot ki nem oltja bennünk?

Álljunk ily értelmes s türelmes szívvel a mi munkánkba! Ez a tettrekész s munkáslelkület nagy kegyelem! Kegyelem azért is, mert az ilyen élet a lélek kiáltása s erős kiállása s szembeállása a világ bajaival s szenvedéseivel szemben s ha a lelkek így kiáltanak, azt az Isten meghallgatja s ha ily elszántan szembeszállnak, akkor ha nem

is száműzik a rosszat a világból — a rosszból a világban mindig elég lesz — de bizonyára sokat enyhítenek rajta s ennél többet az Isten sem kíván tőlünk.

Azért tehát álljunk ki a szociális világ porondjára az új évben is a «haszontalan szolgának» tüzes, de alázatos lelkületével s folytassuk munkánkat nagy bizalommal.

Budapest, 1917. február hó.

LII.

A fegyelem erőssé tesz.

Ez időszerint már nemcsak az egyházi év folyása, hanem a világtörténelem hoz reánk nagyböjtöt. Böjtölnek hívek s hitetlenek, aszkéták s világfiak, egyesek s nemzetek s mindenfelől hallatszik az eligazító szó, hogy «böjtöljünk», «ne együnk», «együnk kevesebbet», «tartóztassuk meg magunkat, mivel mértékre, takarékosságra van szükség», szóval a hívőt a hit s a bűnbánat, a világot pedig a kényszerűség s inség szorítja a böjtre; a nehéz idők járása inti komolyságra, leszállítja a magas lóhátról s porba ülteti s meghamvazza.

Mi a mi nagyböjtünket nem a koplalás keserűségével, hanem keresztény lelkiséggel akarjuk átjáratni. Mi a böjtből, melyet a bűnbánat szellemében tartunk meg, lelkierőt merítünk, hogy meg tudjuk küzdeni minden bajjal s kísértéssel s ne csüggedjünk. Mi az önmegtagadásból,

vagyis az érzéki s alacsony ember megtagadásából önállítást, vagyis a szebb, jobb s Krisztus szerinti embernek világba állítását akarjuk elővarázsolni. Mi a megalázódásból ellentálló energiát akarunk meríteni, hogy megküzdjünk a kislelkűséggel, mely ránk leselkedik, hogy szembeszálljunk a kényes ember elégedetlenségével, melynek minden kereszt nehéz s hogy elfojtsuk magunkban a lázadó panasznak jelentkező zokszavát is! Szóval nekünk a nagyböjt is tavasz, a lelkierők zsendülését jelenti! Mint ahogy a természetben tavasz attól van, hogy az élet leve s ereje felszivárog a gyökérből a csemeték, vesszők, fák rostozatába s ágaskodik az ágakban s tolakodik a rügyekben, s dagaszt hajtást s pattant bimbót s kívánkozik szebb formákba, úgy szívja fel a lélek az önmagábatérés s az önmegtagadás által az isteni mélységekből a lelkiélet levét s erejét; felszívja azt magába, öntudatába, gondolataiba érzéseibe s akaratába, s tavasszá lesz tőle bennünk s formába s szépségbe öltözik lelkünk.

Itt tehát nem letörésről, nem elszegényedésről s elkedvetlenedésről, hanem ellenkezőleg erőről, buzdulásról, lélekzsendülésről s lélektavaszodásról van szó. Ezt jelenti minden önmegtagadásunk, ezt jelenti böjtünk s penitenciánk is. Ha porba

ülünk, nem azért ülünk oda, hogy szétromoljunk s sárrá legyünk, hanem, hogy a föld porából kinőjjünk, ha hamut hintünk fejünkre, nem azért hintjük, hogy jelentsük, hogy kiégtünk s elégtünk s égett emberek vagyunk, hanem azért, hogy a hamu alól a lélek üszkét emeljük ki s abból szítsunk új tüzet s új lángot.

Mindezt kettős buzgalommal akarjuk megtenni, épen e nehéz, istenverte időkben! Először is azért, hogy a mostani megpróbáltatásokat, mint Isten büntetését alázattal fogadjuk. Tudjuk mi azt jól, hogy rászolgáltunk az Isten haragjára, ki ahogyan nem ver bottal, ver most minket saját rossz, alávaló indulataink, az emberi dölyf s hatalomvágy nyomában járó nyomorúságokkal. De hát rászolgáltunk; fogadjuk hát el alázattal, amit megérdemeltünk s lássuk be, hogy meg kell javulnunk s javuljunk is. Igy porba is ülünk, de megint föl is kelünk, így hamut szórunk a fejünkre, de megint föl is szítjuk magunkban a tiszta, nemes élet lángját.

Másodszor meg azért akarunk böjtölni s bünhődni s penitenciát tartani — de annak a fenntebb említett krisztusi reakciónak a szellemében — hogy erőt, bátorságot s kitartást nyerjünk a küzdelemre s a végleges győzelemre!

Ha valamikor, hát most kell fölszítanunk s fölszívnunk hitünk mélyeiből s istenes életünk gyökereiből az ellenállás, a buzdulás s a végleges kitartás erőit. Mi küzdeni akarunk itthon, a front mögött s meg akarjuk vívni, önmagával, saját sötétségeivel s kislelkűségével szembeszálló a kételkedő s csüggedő embernek minden csatáját. Tudunk nélkülözni, tudunk lemondani, tudunk várni. Tudjuk ezt mind nemcsak Istenért, hanem Istenben s Krisztusban népünkért, hazánkért s boldogulásunkért megtenni!

Tudunk lemondani, hogy megtartsuk s biztosítsuk magunknak ezt a hazát. Ez a föld nekünk most még drágább, mióta annyi testvérünk vére folyt s patakzott el érte. Drágább ez nekünk, mint az arany, hiszen arany kalászt s kalászban erős életet ringaszt: drágább az nekünk, mint a drágakövek; mert ezek ugyan csillognak, de életet nem adnak s nem táplálnak. Ezzel a szeretettel viszonozzuk a hazáért elhalt hőseink véres szeretetét, melyet ők erre a hazára, erre a földre pazaroltak.

Tudunk lemondani s zúgolódás nélkül böjtöt elviselni azért is, hogy jó példát adjunk polgártársainknak a fegyelmet s türelmet illetőleg. Nem kell jajveszékelni s panaszkodni, hanem saját

bajunk türelmes s fegyelmezett elviselésével másoknak megkönnyíteni a terhet. A német, a magyar s az osztrák hirlapok közt egy tekintélyes szakértő véleménye szerint az a különbség, hogy a német lapokban egy szó sem esik az éhségről s nélkülözésről, az osztrák hirlapok szórványosan beszélnek róla, a magyar lapok pedig óbégatnak, keseregnek a fölött, hogy nincs mit ennünk, hogy nem bírjuk ki. Hát böjtöljünk most a panaszos beszédet illetőleg is és tűrjük el csendben s jókedvvel a nélkülözéseket is. Ahol a baj sokkal nagyobb, mint nálunk, ott nem keseregnek, mert fegyelmezettebbek, mint mi, fegyelmezzük hát magunkat, ínyt, nyelvet, gyomrot egyaránt. A fegyelem erőssé tesz.

Ha tavaszban, ha lelki zsendülésben akarunk élni, akkor az önmegtagadás, fegyelem, türelem s megadás által fölszivárognak öntudatunkba az isteni mélységeknek lelki erői, melyekkel a természet hiányát pótoljuk. Ha pedig még másokat is akarunk pótolni s megsegíteni, mint ahogy annak most van ideje igazán, akkor ne vessünk ügyet saját bajainkra, hanem karoljuk föl nagy buzgalommal embertársaink érdekét, így aztán a magunk baja még kisebb lesz az övék pedig a szeretet által megoszlik s csökken. Bizonyára

ezúton legyőzzük a rosszat, amint azt prófétája által igéri az Úr: térjetek hozzám teljes szívetekből, böjttel és sírással s szaggassátok meg ruháitokat, szíveteket. «Térjetek a ti Uratok, Istenetekhez, mert ő kegyes és irgalmas, legyőzi a gonoszságot», bennünk s a minket környező világban egyaránt. (Joel. 2., 12.)

1917. március hó.

LIII.

Részletekre ható munka — ez a jelszó!

Minél tovább tart a háború, annál inkább belátjuk, hogy ez nem embernek való világ s megóhajtjuk azt az időt, amikor békében dolgozhatunk a nemesebb emberi élet kialakításán, az Isten országán. Jaj, be kicsiny most még ez az ország, akár ha belsőnket, akár ha a környező világot nézzük! Kicsiny bíz az, ha keressük a jól nevelt, megbízható s helyét megálló embert, még kisebb, ha az emberben a testvért, a krisztusi hasonmást akarnók meglátni. E helyett mást találunk, mert csak úgy nyüzsög körülöttünk az ösztönös, durva tömeg-ember, kiben kevés a szellem s kinek még az arcán is kiverődik az állati, kemény vonás, az erőszak s a lelkiismeretlenség.

S ezt az úgynevezett *keresztény* világban kell megtapasztalnunk, mely ha ismeri is Krisztust, de még messze esik a krisztusi életnek a társada-

lomban való kiváltásából! S mi lesz a többi világgal?

Az egész emberiség számát másfél milliárdnak teszik. Hogy ez mily tömeg, annak elképzelésére szolgáljon az a reflexió, hogy ha valaki 14 éves korától kezdve naponkint 10 órán át úgy számítaná meg az emberiséget, hogy percenként százat léptetne el maga előtt, akkor épen Ábrahámnak azon koráig kellene élnie, mikor őt az Úr kihívta Chaldeából, vagyis kilencvenkilencéves volna, mire az emberiség megszámlálásával elkészülne. Hátha még tanítani, ha nemesbíteni, ha megbékíteni akarná, ugyan milyen Mathuzalemek kerülnének ki belőle?!

Hát van itt dolog elég mindenféle apostolnak, tanítónak, nevelőnek s pártfogónak, minden édesanyának épúgy, mint a szent Páloknak, minden cselédtartónak épúgy, mint a Xaveri szent Ferenceknek, van itt dolog egyháznak, államnak, iskolának, Szociális Missziótársulatnak, patronázsnak s nevelőintézetnek. Nem készült el vele az Úr Jézus, sem apostolai, még pedig azért nem, mert ezt csak folytonos s a részletekbe ható s az egyesek által mindenütt s mindenkor végrehajtandó nevelőmunka győzi.

Részletekre ható munka s az *egyesek által itt és*

most végzendő munka, ez a jelszó! Ezen nem lehet csodálkoznunk, ha elgondoljuk, hogy az életet minden egyes ember külön éli, tehát azt mindegyikben külön-külön kell kinevelni, nemkülönben ha elgondoljuk, hogy az élet csupa kis lüktetés, csupa apró mozzanat s hogy ezeknek alakításán s jó beállításán fordul meg az egész élet.

Tudjuk ezt magunkról. Csak az a jól nevelt ember, aki a kicsinyt el nem hanyagolja s aki belátja, hogy a neveletlenség épen a kicsiny s jelentéktelen dolgok, kötelességek s fegyelmezések elhanyagolásában áll. Azért igaza van annak is, aki azt mondja, hogy semmi sem kicsiny s elhanyagolható s aki a jelentéktelen öntudati adatokat s a közönséges életfoglalkozásokat is nagynak s fontosnak nézi. A jó nevelés e szerint, akár magunkat neveljük, akár másokat, csupa kis apró indítást, csupa jelentéktelennek látszó, de folytonos benyulást jelent a lélekbe.

Tehát nem tehetünk nagyot? Dehogy is nem, mikor a kicsi is nagy, mikor az tesz nagyot, aki a kicsit idomítani s alakítani tudja s aki a kis dolgokba is tud lelket s nemes öntudatot állítani.

A világot is csak így lehet megjavítani, ha mindenki közülünk az egyeseket, legyenek azok gyermekek, ifjak, leányok vagy családok, föl-

karolja — ha mindenki az egyes züllöttel vagy veszélyeztettel foglalkozik — ha az egyes betegeket s árvákat gondozza, s ha szeretetével s idealizmusával az ilyen részletes műbe áll bele s abba állítja bele egész lelkét s érdeklődését. Ez a részletes s szerető munka jobban elégíti ki az embert, mintha csak elveket hirdet vagy könyveket ír, mert valahogy reálisabb s igazabb tartalmat ad, mint a legfényesebb, de elvont idealizmus.

Igy értem meg azt a budapesti filozófust s műkritikust is, aki hébe-korba csak azért rándul le Rómába, hogy Tizián «a földi s égi szeretet» nevezetű művét megszemlélje a Villa Borgheseben s másnap megint haza indul. Igy értem meg azt a jeles angol emberbarátot, aki Londonból egy napra lejött Csákvárra, hogy a fazekasok közt pusztító betegség, a fémmáz elleni védekezést, melyet ő ajánlott, szemügyre vegye s azután Budapestről direkt-jegyet vett Londonba, a visszaútra. Mindezek a szépről s jóról nem annyira írni s okoskodni, hanem azt tenni, gyakorolni s élvezni akarják, akarják megtapogatni, látni s megtapasztalni. A konkrét, részletes valóság, a valódiság kell nekik.

Ezt a valóságot s valódiságot fogjuk meg s foglaljuk le számunkra mi is, ha a bennünk meg-

nyilatkozó «földi s égi szeretet» s annak minden kigyulladását s föllángolását kezeljük s gondozzuk — azokat a kis apró lángokat, melyektől az élet meleg lesz, vagy melyektől elég s elpusztul — s ha körülöttünk — s természetesen bennünk is — jelentkező mérgezéseket s bomlási tüneteket tartjuk szemmel s tartjuk féken reggeltől estig s ha egy egész utazást is szánunk rájuk, az utat a bölcsőtől a sírig, vagy jobban mondva, az utat krisztusi hitünk s szeretetünk öntudatra ébredésétől halálunkig.

Közel van a jó, körülöttünk s bennünk nyílnak gyakorló terei; semmi sem kicsiny, ami szép és nemes s ami kötelesség; tegyük hát azt, amit tehetünk s higgyük, hogy ez úton jön le hozzánk Isten országa.

Budapest, 1917. március hó.

LIV.

Az erő, a kitartás s az áldozat motívumaira szorulunk rá.

E keserves időkben május és virág dacára inkább a szenvedés tövisei, mint az élet örömei fakadnak lelkünkben s az illat, mámor s énekes jókedv hangulatai helyett inkább az erő, a kitartás s az áldozat motívumaira szorulunk rá. Igaz, hogy ez is szeretet, csakhogy küzdő s áldozatos, könnyharmatos s vérrel permetezett szeretet! De hát e nélkül most meg nem lehetünk, azután meg tudjuk azt is, hogy a nagy szeretet voltaképen csak ily alakban fejlik ki s éri el a teljes megbízhatóság s a teljes értékesség fokát. A rózsának tövisei vannak s Krisztus életnapja vérpirosan szállt le s a szürkületben ott fakadt keresztje alatt a legszebb, de nagyon is tövises fehér rózsa . . . a fájdalmas anya!

Május van, a szent Szűz hónapja! A nagy szenvedések s küzdelmek évében is május van, s e

májusban sem szabad májusi áhitatunk hagyományaitól eltérnünk s nem is kell, hiszen a rózsán a tövis otthonos, ugyanabból a szárból fakad szirmainak hava s a tövisek kardos éle. Igy tehát aki nekem máskor a Május Királynéja volt, az most is az, csakhogy ezen a királyi lelken nekem most inkább a küzdelem s az áldozat motívumai szöknek szemembe, a hite most is királyi, de árnyak váltakoznak rajta, az erénye most is diadalmas s helyét megálló, de inkább az élet közönséges munkájába s áldozataiba van beállítva, most is tudom, hogy ő köztük az első s hogy dicsőség jár neki, de ezidőszerint a küzdelmes élet igénytelenségében, kiváltságok és kivételes kegyelmek nélkül mutatkozik be nekem, szóval, látok benne az élet napszámában álló asszonyt, kinek nagy a hite s nagy a szeretete, de akit az Isten nem kímélt meg, hanem az élet útjain a keresztútra is rávezette s a nagy áldozatok hódolatát követelte tőle.

A szent Szűz ezeket az utakat, mint neki való utakat járta s egyszerűségében és igénytelenségében Isten kezéből vette mindazt, amit az rárótt, rózsák hullottak rá, de ő most csak a tövises szárukat nyomogatta s a tövis vágta sebektől nem látott szirmot s nem kötött magának belőlük

koszorút. A fájdalom élőszobrára nem is való koszorú; annak inkább az a tőr kell oda, melyről Simeon szólt: a te lelkedet is átjárja majd a tőr. Az most járta át s ő nem tiltakozott ellene — nem csodálkozott, hogy ez is érheti — s nem tett szemrehányást senkinek, hanem úgy vette, mint ahogy azt az Isten küldi s az élet adja.

De nem a fájdalom miatt akad meg a szemem s lelkem rajta s nem a tőr miatt vagyok kegyeletes tisztelettel iránta — Istenem, hisz ebből kijut a legtöbbnek, sőt — mondhatjuk — mindnyájunknak! Más az, amit én ebben a fájdalomban tisztelek s ami miatt lelkem üdülése s erősbülése végett hozzá vonzódom s ez az a körülmény, hogy *az ő fájdalma nem volt tompa szenvedés s a lélek lassú, de folytonos elvérzése*, hanem *hogy ebben a fájdalomban nagy hit s bízó indulat s tevékeny szeretet lüktetett*. Más szóval ezt úgy mondanám, hogy ebben az ő fájdalmában sok és mély lelkiség volt s mondjuk ki bátran, hogy szíve mélyén az istenszeretet s az ő édes s elkínzott Fia iránt való szeretet izzott s hogy az egy cseppet sem fogyatkozott meg akkor sem, amikor szenvedett.

Tehát szenvedni s akkor is szeretni — ez a szent s erős szenvedés miszteriuma! A fájdalom alján szeretet rejlett — a keserűség fenekére

lecsapódott az egész lelki édesség cukra és méze! Ezzel nagy bölcseségre oktat ki, arra, hogy a fájdalomnak, bármily mély legyen, nem szabad az Istennel egyesült lélek aljáig érnie s a szenvedéstől nem szabad fenékig elkeserednünk, hanem ott lent, a mélyben, szenvedés s fájdalom közt is kell valami édességet ízlelnünk. Bármily keserű epe és savanyú, maró ecet ömöljék is el a lelken, kell, hogy az alja cukor legyen, aminthogy kell, hogy a lelketlenség fenekén mindig lélek legyen.

S mi legyen az a mélyen járó vigasz s ez a lélek fenekét elborító cukor és mézréteg? Hát az, amire példát a májusi szenvedő anya, az Isten legszebb, tövisesszárú rózsaága ad. Neki nagy vigasza volt az, hogy ő *Krisztusért küzd és szenved* s azután, hogy *ővele együtt szenved*. Sohasem állt ő egymagában s elhagyatva, mert mikor lélekben ő is keresztre feszült, akkor is a Krisztus szenvedése stigmatizálta meg őt; ővele együtt szenvedett! Akkor is, mikor fonnyadt ez a felséges rózsa, akkor is a szenvedélyes szeretet illatát lehelte, mely szent Pál lelkét is megcsapta, mikor írja: «Ki szakaszt el minket Krisztus szeretetétől? háborúság-e? szorongatás-e? éhség, mezítelenség, veszedelem, üldözés, fegyver-e? Mindezeken győzedelmeskedünk azáltal, ki min-

ket szeretett». (Róm. 8., 35.) Ezt érezni kell; annak a szenvedésben is szeretettől lüktet a szíve s a keserűség alján lelkébe szivárog a Krisztussal való közösség édessége!

Istenem, ha ez nem szó, hanem valóság, ha ez nem frázis, hanem lelkület lesz, akkor a világháború szenvedéseinek tövisei belénk vághatnak, de a rózsát szét nem téphetik, a rózsát, a szent Szűz fájdalmas, de bízó s szerető lelkéhez hasonlóan fakadó lelkületet. Lesz tövis rajtam, de rózsa lesz a lelkem s így májusom is lesz, kín, küzdelem s világháború dacára is.

Ily tövises, rózsás lelkülettel járok s dolgozom magam s mások javára.

1917. május hó.

LV.

Szolgáló szeretet—uralkodó szeretet.

Ez évfolyam befejezéseül szolgáljon egy tanulságos levél, melyet nem én írok, hanem melyet nekem írtak, de amely igen találóan rávilágít a szociális tevékenységre, értve ez alatt mindnyájunknak, legyünk bármily rendűek és rangúak, kötelességeire s azok ügyes s közvetlen teljesítésére a társadalommal szemben. A levél idevágó része így hangzik: «Ma majdnem egész délután távol voltam hazulról. A szegényeknél jártam, azoknál, kikről semmiféle egyesület, menhely vagy iroda nem tud. Nem az egyesületek hibája ez, hanem a viszonyok sajátossága, no meg az illető szegények szégyenlősége. Intelligens, jobb napokat látott igazi szegények azok, akiknél jártam. Évek óta támogatom őket szerény tehetségem szerint — egy egész családot. Nem részletezek; túlhosszúra nyúlnék levelem; csak annyit említek, hogy a legkisebb poronty (hat gyermek

van) három hetes; keresztanyja én vagyok. A kis csöppséget, aki a klinikán látott napvilágot, rögtön nevemen szólították, még mielőtt meg volt keresztelve. Ehhez a családhoz, melyet tehát ma megint meglátogattam, senki sem jár. A gyermekeket — a legidősebb 10 éves — én tanítom illemre is, arra is, hogy hogyan köszönjenek; nem is panaszkodhatom reájuk, mindent szívesen megtesznek s nagy bizalommal közelednek hozzám, tudván azt, hogy biztosan hoztam nekik valamit. Ha ma látott volna abban a nagy szegénységben, a pólyás babával karomon, körülöttem a kis gyermeksereggel, amint beszélgetek az asszonnyal, bátorítva mindnyájukat, nemcsak azt ismételte volna meg, mit annyiszor hangoztat, hogy «ime ilyen a *szolgáló* szeretet», hanem hozzáadta volna: «ime ez egyszersmind az *uralkodó* szeretet». Bizony érzem, hogy mikor így szolgálok, akkor ők engem nemcsak úrnőnek, hanem őrzőangyaluknak, tehát királynőnél többnek néznek. Érzem, hogy jó vagyok nekik. Mily fölséges érzés ez! Hogy mit vittem ki nekik s mit adtam ott, hogy az anya tovább táplálhassa az édes kis életet, azt fölösleges elmondanom. Hiszen oly jól esik, ha ezt teljesen önzetlenül, tehát dícséret nélkül is, tehetem. Még hálát sem várok tőlük, pedig nagyon

hálásak. Elég jutalom az nekem, hogy adhatok és jót tehetek. Bárcsak többet tehetnék! De azt tapasztalom a világban, hogy sokan azok közül, kiknek igazán sokjuk van, aránylag keveset adnak. Talán ez onnan van, hogy nincsenek közvetlen érintkezésben a szegényekkel s így *a jótett áldását s melegét* nem érzik. Inkább azt gondolják, hogy egyszerre nagy összeggel illik nekik kirukkolniok s nem értik a kisebb, jó helyen osztott adományok nagy áldását. Ezeknél úgy az, aki kapja, mint az, aki adja, egyaránt boldog. «Minimum, sed constans», ez az én elvem. — Ha ma például nem tudom én, mennyit adtam volna pénzben, hirtelen azt sem tudták volna szegényeim, hogy ugyan mit csináljanak a pénzzel s tán bolondot is tettek volna; így azonban, ahogy szoktam, megjegyzem magamnak, hogy mire van leginkább szükségük; ha pedig közbejön valami s hosszabb ideig nem mehetek ki, megküldöm az asszonynak a pótlást s így a nagy nyomort némileg elviselhetővé igyekszem tenni. A férfi multkoriban azt írta nekem, hogy már öngyilkos akart lenni. Ki tudja, nem küldött-e épen engem a Gondviselés, hogy segítsek rajtuk; mindenesetre jókor jöttem, hogy fölébresszem bennük az Istenben való hitet s így testi s lelki életüknek egyaránt

segítségére lehessek. Tetszik tudni, hogy körülményeimnél fogva sehol sem lehetek működő tag, bármennyire nagyrabecsülöm is a Szociális Misszió tevékenységét, mindazonáltal örülök, hogy legalább így lélekben hozzájuk tartozhatom s résztvehetek az ő buzgólkodásukban. Minden szép és jó, ami az Isten szeretetét szolgálja s boldog ember, aki Krisztus küldetésében eljárhat s ez a hit és tudat összeköt mindnyájunkat, mint testvéreket. E mellett azonban nagyon szeretném hangoztatni azt, hogyha minden tizedik úrinőnek volna egy ilyen *igazi* szegény családja — s mennyi van ilyen! — rendkívül sokat lendíthetnének a társadalom legelhagyottabbjain. Azokon, kik nem szaladnak napokig idestova segélyért, akik nem antichambriroznak a gazdagoknál s hatalmasoknál, egyszóval, akik nem pályáznak könyöradományokra; de akiken, ha nem segítünk, megrágja családi békéjüket a szegénység csontszúja s összeroppan szülő, gyermek s legázolja őket az öngyilkosság vagy családirtás rettenetes átka. Hál' Istennek, hogy szegény családomtól mindezt a veszedelmet távol tarthatom».

Eddig a levélrészlet, melynek felfogását mindnyájan magunkénak valljuk s a jócselekedetek ilyetén gyakorlásából folyó örömöket is legéde-

sebb tapasztalatainknak tartjuk. Ez az a szeretet, mely Istenért akar dolgozni s mely mindenütt s mindenkor beválik; beválik pedig azért, mert nem szemre-színre dolgozik, hanem a reális életbe lép bele, megfogja a dolgot s körülmények szerint, tőle telhetőleg változtatni akar a szomorú inségen s könnyíteni akar a szenvedés sok mindenféle keresztjén. Másokat emel, de leginkább maga emelkedik s ezáltal is egyre buzgóbb, de meg hivatottabb is lesz a felebaráti szeretet melegének s áldásainak kisugárzására. — Mindnyájan ebben a szellemben s ez irányban akarunk jót tenni.

Budapest, 1917. június hó.

LVI.

Minket Isten köt össze.

Mikor az új évfolyam első levelét megint útnak indítom, eszembe jut egy neves német misztikusnak szava, hogy «az ember az Istenről a természet szerint sehol sem bizonyosodik meg annyira, mint jó emberek társaságában», másszóval, hogy «az Isten természetes bizonyítása az a meleg érzés, melyet az ember igazán jó embertől vesz». Meglehet, hogy némelyiket meglepi ez a merész kijelentés; nekem azonban alkalmul szolgál, hogy rámutassak arra, hogy mit nyujtsunk egymásnak mi, kik a missziós munkában közösen dolgozunk s hogy mily lelki erőket vegyünk s merítsünk abból a közösségből, mely minket egybekapcsol.

a) Erre nézve azt mondom ki először, hogy megérzik rajtunk az Isten s hogy ez érzés erejében akkor fogunk másokon igazán s fáradhatatlanul segíteni, *ha először is egymást szeretjük s egymásközt összetartunk.*

«A szeretet tökéletes kötelék», vagyis a legjobb kötél, mellyel embereket egymáshoz kötni lehet; de ezt a kötelet nem kézzel kezelik, ahogy nem kézzel sodorják és veszik, hanem csakis szívvel! Hideg szíveken ebből a kötélből pókhálószál lesz — önző, irigykedő lelkeken ez a kötél szakad, mint a pozdorja; de meleg, szerető szíveken érzik meg világot kötő ereje s hatalma. Nem állhatunk tehát hidegen s közönyösen egymással szemben, mi, kik a szeretet meleg hatalmával akarunk kiindulni a világba. Az elszigeteltség s a magárahagyatottság különben is gyöngeség, mert egész valónk, a mi társas természetünk, a mi szükségleteink s igényeink arra utalnak, hogy részei legyünk az egésznek s hogy másokkal, vagyis megint csak részekkel kapcsolódva alkossuk meg az erős egészet! Csak az érti a részt, aki az egészet látja s csak az kezeli jól a részt, aki azt résznek veszi s következőleg azt az egészbe állítja bele. — Ebből a belátásból kiindulva, mi egymást csak az egész részeinek tekintjük. *Szívvel-lélekkel kapcsolódunk egymáshoz s örülünk neki, ha a mi kedves munkakörünkbe állhatunk.* Örülünk neki, ha jó ismerőseinkben jó embereket üdvözölhetünk, társakat, kik egy úton járnak, kik szívesen vannak egymással, kik megértenek és

megbecsülnek minket. Azok szeretik egymást, mondja szent Ágoston, kiknek egy s ugyanazon Istenük van! Azok szeretik egymást, kiket egymáshoz maga az Isten, az ő szeretete, a hozzávaló ragaszkodás fűz, akik egymás iránti szeretetükben megérzik minden ragaszkodás alapelemét s a lelkeket egybefoglaló harmóniának alapakkordját. — Minket Isten köt össze, azért tudjuk egymást híven szeretni.

Az Isten iránti szeretet sugalmazza érzéseinket egymás iránt is; no akkor nem is hűlhetünk le egymás iránt s nem veszíthetjük el egymást sem. Ez a bízó, erős lelkület lelkem éneke; ez az új ének, melyre a zsoltár buzdít: «Cantemus Domino canticum novum», énekeljünk az Úrnak új éneket. Melyik az az új ének? — kérdi szent Ágoston s feleli: új ének, a mindennap újonnan, frissen fakadó szeretet! Gyujtsunk rá ez új énekre . . . ma és mindennap!

b) A mi kedves munkatársainkkal azután együtt haladni s együtt dolgozni akarunk. Haladni akarunk, mint akiknek szándékuk valahová érni s dolgozni akarunk úgy, mint akik valamit elérni, valamit elvégezni igyekszenek. Nem ácsorgunk, hanem törtetünk, nem pepecselünk s babrálunk, hanem dolgozunk! Mi, akik már jó ideje együtt

vagyunk, tudjuk, hogy magunkat tagadnók meg s szerepünkből kiesnék, ha komoly munka helyett az ötletszerűségnek s a műkedvelő felületességnek hódolnánk. Ez lelki betegség volna. Ellenkezőleg pedig az erős, friss s komoly munkakészség erőt s egészséget jelent. Igy érezni annyit jelent, mint magát a maga helyén, ahová való — azután meg egésznek s egészségesnek érezni. Aki így érez, az nem kerül veszedelembe, hogy elszontyorodjék s ímmel-ámmal dolgozzék.

Igy fejlődik ki *azután köztünk is az igazi barátság s hűség, a megértés és ragaszkodás!* Igy foglal tért a hit szelleme s a szeretet nemes, öntudatos ápolása! Egymásnak szolgálunk jó példával, ingerrel s ösztönzéssel, nemkülönben gyüjtő gondolattal s támogató hozzászólással. Egymás munkáján nyílnak meg szemeink mindannak meglátására, amit tennünk kell. Igy azután jobbak is s lélekben gazdagabbak leszünk. Ez a kettős kapocs az, mely minket egymáshoz fűz! Egymást szeretni s egymással dolgozni a mi programmunk. Istenből kiindulva, egymással kezet fogva, szeretettel s részvéttel fordulunk a szenvedő világhoz; ezen részvét által fölszabadulunk saját kicsinyes gondolatainktól s komor benyomásainktól, mások szolgálatában kifejlődnek szellemi

erőink s így mi magunk nemesbedünk s különb s jobb emberekké leszünk.

Ime, a jóság körforgása! Kiindul a szívből; végigárad sok lelken, hogy aztán visszaszármazzék megtisztulva s megnövekedve erőben s értékben oda, ahonnan kiindult. Aki lelket ad, mindig gazdagabb lesz s aki szeretetben dolgozik a világon, az önmagát munkálja s műveli. Kísérelje ezeket a törekvéseket sok baráti megértés s az Isten áldása!

Budapest, 1917. szeptember hó.

LVII.

A lélek mindig nyom a latban.

A seelbières-i, francia cisztercita apátság évkönyvében olvasni, hogy 1245-ben ott temették el De' Romilly francia nemest, Romilly sur-Seine urát. Az évkönyvek beszélik róla, hogy mikor egy évben részt vett a húsvétvasárnapi istentiszteleten, megütközve vette észre, hogy alig van nép a templomban, úgy a nagymisén, mint a vecsernyén. Tudakozódására, hogy mi ennek a jelenségnek oka, megtudta, hogy az éhinség miatt, mely ott a vidéken dúlt, a nép szétszaladt s távoli vidékeken iparkodik kenyeret szerezni magának. A francia nemes ezt nagyon szívére vette, egyrészt mert ezáltal megszentségtelenítve látta az Úr nagy napját, másrészt mert megsajnálta a szenvedő népet. Hogy ezentúl tehát soha senki se kényszerüljön húsvétkor misét mulasztani s kenyere után szaladni, a seelbières-i apátságra hagyta örök időkre a romilly-i dézsmát,

azzal a meghagyással, hogy a ciszterciták barátok minden húsvétkor osszanak ki a nép között kenyeret, még pedig a szegényeknek 7—8 fontot, a tehetősebbeknek pedig 4—5 fontot. A kenyérkiosztás ezen szokása fönn is maradt egész a francia forradalomig, mely ily kegyeletnek is, mint sok másnak, véget vetett.

A mai nehéz időkben mind a két seelbières-i jelenség ismétlődik, az is, hogy az ember szerteszéjjel szalad, ácsorog s küzd a kenyérért s élelmiszerekért s az is, hogy az ember szíve szinte megkeményedik s elfásul a kegyetlen gondban s harcban, elfelejt templomot s Istent és hátamögé dobja lelki igényeit. A korgó gyomor háttérbe szorítja a némán síró lelket!

Kellenek tehát közénk is, kiknek megesik a szívük a kettős elvaduláson, akik készek segíteni elvadult testvéreiket!

De itt a bajt a *tized* már nem győzi; ide több kell. Ha oda is adná mindenki tizedét mindannak, amije van, akkor sem teremthetnők elő a kenyeret, nem mondom, hét fontot mindenkinek, de még egy jókora cipót sem. A mi bajunk tehát nagyobb, mint Romilly úr gondja s ép azért itt másképen kell segíteni. S ugyan hogyan? Manapság nem tizedet adni, hanem felezni kell! Azt úgy értem,

hogy ha keveset is adunk, mert magunknak sincs sokunk, de meg akarjuk osztani azt, amink van, szívesen és szeretettel s épúgy osztozkodni akarunk mások hiányában s bújában-bajában. Tehát megosztani a jót s a rosszat és mikor így megosztjuk a jót, amink van s osztozkodunk mások bajában s részt veszünk belőle, akkor már nem *tizedeltünk*, hanem *felezkedtünk!*

A *tized* ókori- és középkori intézmény volt, a *felezés* pedig az örökérvényű felebaráti szeretet.

A felezés, a bú- s bajmegosztás szív szerint történjék. Szív nélkül nincs felezés! A bú- s bajmegosztás lelkülete kizárja a felülről való leereszkedésnek s a ceremóniás alamizsna-osztogatásnak divatját. Aki úgy tud osztozkodni, az örül, hogy tehet valamit s azt szívesen teszi. Ez lesz a jótékonyságnak demokratizálása is. Ezt nem mint újságot mondom; de mivel most mindent demokratizálni akarnak, eszükbe akarom hozni, hogy a szeretet kezdet óta vagy demokratikus, azaz testvéri, vagy semilyen sem volt. A szívjóság, a felebaráti szeretet, a mi patronázsmunkánk, a szegényügyi s nővédelmi szolgálat merőben demokrata érzület és gyakorlat, mert csak testvért ismert. Ez sohasem érte be a tizeddel, hanem osztozni akart búban, jóban.

Ezt a módszert kötöm hát újra meg újra kedves munkatársaink szívére; osztozzanak mások sorsában, viseltessenek részvéttel s merjenek *felezkedni*, amennyire ezt helyzetük engedi és szívük igényli.

Ezen a réven megsegítünk majd sok embert, hogy térjenek magukhoz elkeseredésükből s találjanak el Istenükhöz. Az ilyen zaklatott ember ugyanis semmin sem pihen meg úgy, mint a szerető s bízó emberen. Ezen veszi észre, hogy hajszán, gondon, történtésen, öklelésen kívül van még más is, ami inkább emberi s amitől mindnyájan jobbak és boldogabbak leszünk.

Tehát mi nemcsak adni, hanem megosztani akarjuk azt, amit adunk s amit így szeretettel megosztunk, abban nemcsak valamit adunk, hanem magunkat adjuk. Azt bizonyára megérzi mindenki, mert hiába, a lélek, az mindig nyom a latban.

Budapest, 1917. október hó.

LVIII.

De profundis.

A november hava a de profundis zsoltár hónapja. — Őszinte megilletődéssel és sokkal mélyebb megértéssel énekeljük ezidőszerint azt, hogy «a mélységből kiáltunk hozzád, Uram», mint ahogy azt énekeljük máskor, amikor ugyan szintén elég mélyek az élet szakadékai, de nem oly feneketlenek, mint amilyenek manapság. Most ugyanis körülöttünk is, meg bennünk is nyílnak azok. Körülöttünk nyílnak a nemzetek, az államok, a társadalom és a kultúrák rémséges mélységei, melyeket csaták, szenvedélyek, gőg és gyűlölet szakítanak a világ életében — ugyanakkor pedig bennünk is nyílnak örvények, a fájdalmak, a veszteségek, az aggodalmak s gondok fekete vermei. Ezen mélységek érzeteivel járunk a nagyvilág s a társadalmunk mélységeinek peremén s azt énekeljük: «a mélységből kiáltok hozzád, Uram; Uram, hallgasd meg könyörgésemet».

S úgy tetszik nekem, mintha az egész hívő emberiség s nyomában még a gőgös megalázkodottságának szőrcsuhájába öltözködött kultúra is járná a körmenetet s az is azt kiáltaná: De profundis!

De ezen mélységek alatt is vannak még mélységek; a síron inneni világ szakadékai alatt van még egy más világ s abban is mélységek s szakadékok nyílnak s úgy tetszik nekem, mintha ott is járnának szenvedő bús lelkek s mintha onnan a föld alól is feltörne a szózat: De profundis!

A mi De profundis-unk az Istennek szól, hát ez a sírontúli világé kinek szól? Azt mondanám erre, hogy az alsó mélység a felső mélységnek kiált s a felsőbb mélység az égre kiált. Eszerint az ő kiáltásuk hozzánk volna intézve s mi azután kiáltjuk azt tovább az egek Urához. Igy valósul meg a zsoltár szava, hogy a mélység a mélységnek kiált.

A mélységek ezen kiáltásaira találok egy szép rávilágító eseményt a spanyol történelemben. Mikor Ferdinánd és Izabella hadserege bevonult a móroktól felszabadított egyik városba, a hadsereg élén vitték a szentkereszt zászlóját s alatta csoportosultak lovagok, papok és barátok. Mindezek a Te deum laudamust énekelték. Mikor azonban a menet átvonulása közben az ének néha

szünetelt, mindenfelől egy más láthatatlan karnak hangjai s éneke ütődött fel, mely a Benedictus qui venit in nomine Domini éneket zengette. Úgy hangzott, mintha a föld alól gomolyognának fel az ének hullámai. Álmélkodva megállt a menet s kisült, hogy a hadsereg énekére a mórok földalatti tömlöceiben letartóztatott keresztények feleltek. Izabella rögtön kivezettette a foglyokat, kik az éhségtől elgyötörve, félig meztelenül s láncokkal rakottan jöttek elő oduikból. A legtöbbje azon vitéz lovagokból való volt, kik Cabra gróf szerencsétlen csatájában sebesültek meg és estek fogságba.

Hát ilyen két kar énekét hallom én is ebben a hónapban. Bármennyire tele van is szívünk gonddal, keservvel s bánattal saját bajaink fölött, azért a mi De profundisunk panaszhangjai közt is egy más nagy szenvedés jajszavát halljuk; halljuk a földalatti tömlöcök lakóinak, a tisztítóhely foglyainak, halottainknak, elesetteinknek síró szavát: «könyörüljetek rajtunk, legalább ti, barátaink!» A mélységek mélységéből jönnek ezek a hangok s nem visz rá a lelkünk, hogy elzárkózzunk előlük.

Segíteni akarunk tehát rajtuk, még pedig azt szeretnők nekik megszerezni, aminél jobbat az ég

sem adhat s aminél jobbra és szükségesebbre mi sem áhítozhatunk; szeretnők, ha nekik is, nekünk is az Isten az ő békéjét adná.

A franciában a karácsony neve «Noël», de e zsidó szó értelme: nyugalom, értsd az «Úr nyugalma», requies Domini. Minden ünnep tulajdonképen szabbat, tehát Isten nyugalma; de a francia a legédesebb ünnepnek adta az Isten nyugalma nevét, mintha azt akarta volna mondani: ez az igazi ünnep!

Hát Isten nyugalmát és békéjét kívánjuk az egész világnak. Legyen megnyugvás az égben és szűnjön meg Isten sujtani minket; legyen megnyugvása sok-sok kóbor s nyugtalan, tisztuló léleknek a síron túl; adjon nekik Isten örök nyugodalmat! S legyen megnyugvás itt mikörülöttünk is a szenvedő, lázadó emberek és a harcos nemzetek körül! Akárcsak a ringó tenger, olyan ez a világ, ki csendesítheti azt le? De hál' Istennek van mindnyájunknak kisebb-nagyobb körzetben hatalmunk, van szeretetünk, szánakozásunk, irgalmunk; öntsük ki ezek kenetét a magunk körében szenvedő testvéreink körül és — tudom — soknak békét hoztunk s adtunk vele. Ezzel segítjük legjobban a tisztuló lelkeket is.

Budapest, 1917. november hó.

LIX.

Örüljön, örüljön mindenki!

Karácsonykor üljük annak a szent titoknak ünnepét, hogy az Isten gyermek lett s szívesen vette, amit neki édes Anyja szeretetet és édes csókot adhatott. Mindnyájan úgy vagyunk, hogy nem nélkülözhetjük azt, amit mint gyermekek anyánktól, később pedig felnőtt korunkban jó emberektől a szeretet mindenféle megnyilatkozásában vehetünk s minél nehezebb s keservesebb az élet, annál inkább rászorulunk minderre. Ezért is a negyedik háborús év karácsonyán sem tehetünk jobbat, mint azt, hogy a *betlehemi Kisdedtől s édes Anyjától indításokat vegyünk a figyelmes, megértő s áldozatkész szeretetre.* Ez a szeretet nekünk ajándék, mert magunk részére jobb ajándékot, mint meleg szívet, nem is képzelhetünk s hogyha azután ezzel a meleg szívvel másokat is szerethetünk s másokon is segíthetünk, akkor ezt a szeretetet s e szeretetből eredő jó-

tetteket karácsonyi ajándékul letesszük embertársainknak ez idén úgyis gyéren beaggatott karácsonyfája alá.

A szeretetet tehát először is magunk számára kérjük. Akarjuk, hogy karácsonyunk, v. i. bensőséges, mély érzéssel s áhitattal telített szívünk legyen. Ne zavarjon meg az, hogy háború van; mert háború és halál fölött elviszi s hozza az isteni szeretet arkangyala a karácsonyfát s szent örömre hív meg.

Clugnyban szokásban volt, hogy a karácsonyt meghirdették s mindenki erre a hírre földreborult, hogy hálát adjon Istennek ezért a végtelen nagy kegyelemért. Rheimsben ezen a napon madarakat bocsátottak ki a dómban kalitkáikból, hogy jelezzék az emberiség kiszabadulását az ördög rabságából.

A kereszténység minden templomában, a római Santa Maria Maggiore-től kezdve, az utolsó hegyvidéki kápolnáig, megcsendül a szentéj éneke: «Christus natus est nobis, venite adoremus», Krisztus született nekünk, gyertek imádjuk őt.

Ez éjjel ült egykor Greccioban assziszi szent Ferenc páratlan karácsonyt; a szomszéd falvak s tanyák népe fáklyákkal vonult fel s énektől vissz-

hangzott Ipoletóig a völgy; ő pedig egyre csak a betlehemi Kisdedről beszélt s nem merte kimondani a nevét, mert nem bírta volna ki érzelmeit!

Ó, igen, minél több érzelem járja át s minél édesebb áhitat hevítse szívünket! Hadd érezzük meg, hogy Krisztus született, hogy az Isten ember lett! Örömujjongás hangzott föl körülöttünk — mondja szent Bernát — szent vígságnak s megérzett boldogulásnak szava hallatszik a bűnösök sátraiban! Jó igét, vigasztaló szózatot hallottunk, örömteljes kijelèntést vettünk — szózatot s kijelentést, melynél erősebb s édesebb nincs! Ó, visszhangozzátok azt hegyek s erdők; visszhangozza azt az ég s teljék be vele a föld; csodálják azt meg az állatok s vegye azt mély tisztelettel s lobogó örömmel mindenekelőtt az ember: Jézus Krisztus, az Isten Fia, Betlehemben született! Van-e szív, még ha kőből volna is, mely ez ige hallatára meg ne olvadna? Hol van hit, szózat, hír, mely édesebb volna s melyhez foghatóról a világ nem hogy hallott, hanem csak álmodott volna is! Tehát Krisztus született! Örüljön hát, kinek nehéz a szíve a bűnök terhétől, mert Jézus szeretete s irgalma meghalad minden ocsmány bűnt. Krisztus született! Örüljön hát,

kit a kísértések ostromolnak, mert Krisztus gyógyító kenetétől meggyógyul minden beteg szív. Krisztus született! Örüljön hát mindenki, ki a nagyot s dicsőt szereti s azért lelkesül, mert vezetőre lel! Örüljön, örüljön mindenki!

Ha ily meleg lesz a szívünk karácsonyi szent örömtől, *akkor tudunk majd szeretni magunk is* — tudunk majd adni s ki nem fáradunk. Nem mondhatjuk majd egykönnyen, hogy elég már, mikor egyrészt folyton új bajok s megpróbáltatások érnek, másrészt meg Krisztus folyton velünk van s velünk marad, hisz azért jött.

Ennek a kitartó s hűséges szeretetnek jelképe a karácsonyfa. Találóan mondja róla a német népdal: «O Tannenbaum, o Tannenbaum, wie treu sind deine Blätter! Du grünst nicht nur zur Sommerzeit, Nein, auch im Winter, wenn es schneit, O Tannenbaum, o Tannenbaum, wie treu sind deine Blätter!» A fenyőfa nemcsak napsugaras tavaszban s nyáron, hanem zimankós télen is zöldel s azért választjuk a fenyőt karácsonyfánkul, mert mi is hűen szeretni kívánunk! Szeretni jó sorsban s keservben egyaránt, szeretni, míg Isten akarja, hogy éljünk. S azért kitárjuk szívünket, szeretetünket s irgalmunkat s kiterjesztjük zöldelő fenyőágakként lelkünk karjait.

az inség s szenvedés fölé. *Aki így szeret, annak lelke karácsonyfa!*

A karácsonyfa sötét erdőből való. A fenyőerdők tele vannak árnnyal; titokzatos homály ül a fák alatt s derűt s világosságot a napsugár sem tud odalopni vagy árnyékukban virágot fakasztani: de ha télen havazik, akkor világos lesz a fenyőerdő, millió jégcsillám ragyog a gallyakon s égi fények járnak a lekonyuló ágak zuzmarás pihéi között. Tehát havas télben világosodik ki a fenyőerdő!

Bár világosodnék ki a karácsonyfák világosságától az a sötét erdő, melyben az emberiség most botorkál s melytől maga is egyre sötétebb s durvább lesz. Nagyon sötét és fekete most sok embernek a lelke; némelyiké az alávalóságtól, önzéstől s uzsorától; másoké meg a fájdalmaktól és gondtól. Nincs előkelő palota, nincs polgári otthon vagy zsellérkunyhó, melyben az árnyak most meg ne nyúlnának. Hát bennünk van s rajtunk ül a sötét fenyvesek árnya. Mikor lesz itt s mitől lesz itt derű s világosság? Felelem: nem lehet itt derű s világosság, a jólét, a jókedv napsugarától, hanem csak a lelkünk kegyelmi fényétől!

Világos lesz, ha a bánat s gond fenyőerdeje

karácsonyfaerdő lesz, ha a bánatos lelkek kivilágosodnak a karácsonyi hittől, hogy az Isten ember lett és szeret!

Aki így hisz és így szeret, annak lelkében kigyúltak már a karácsonyfa fényei!

Budapest, 1917. december hó.

LX.

Nőmozgalmi feladatok.

Boldog újévet kívánunk egymásnak! Még pedig nemcsak újévet, hanem jobb világot is, melyben új s jobb élet legyen. Ezt nemcsak kívánjuk, hanem ezen dolgozunk is. Mert hiszen úgy látjuk, hogy nagy tettvágy szállt meg mindnyájunkat; az szállta meg az államot s a társadalmat is. Ezt a vágyat a világra szakadt sok szenvedés kelti. Az a szenvedés, melyet azok szenvedtek, kik mindent odaadtak s mindent föláldoztak s akik már azzal is kiérdemelték a nemzedékek számára egy jobb világot. Azután mi mindnyájan annyi testi-lelki megrendülésen, annyi bajon s nélkülözésen estünk át, hogy szinte szégyeljük, hogy csak ilyen-amilyen emberek vagyunk s kívánjuk, hogy ne legyen hát soha többé úgy, mint ahogy most volt.

Ez a jobb világ azonban, bárhogyan sóhajtsuk is meg azt, még nem kész, hanem azon dolgozni

kell s mivel nagyon is sok dolog lesz vele, azért minél több dolgos kéz is kell hozzá. Fölszólítom s kérem azért kedves munkatársainkat, hogy dolgozzunk, tegyünk s «jót cselekedvén, ki ne fáradjunk».

Akik már be vannak állítva mindenféle munkába, azok folytassák azt buzgón s lelkiismeretesen, akik pedig még nincsenek, azokat szervezznünk kell s célszerűen el kell foglalnunk, hogy ne álljanak a világ munkaterein — mint az Evangélium mondja — hivalkodva!

Van ilyenek számára is sokféle munka: a gyakorlati jótevés, a szegényügy, a patronázs, a segélyezés, a pártfogás, a munkaközvetítés, a környezettanulmányozás munkáján kívül is. Még pedig sok s nagy munkatér nyílik meg a művelt s tanult nők számára a nőmozgalom problémáinak kidolgozása körül, az idevágó kérdések tanulmányozása, taglalása, megbeszélése s vitatása körül. E problémák tanulmányozására szakosztályokat vagy bizottságokat kell fölállítanunk, melyekben az illető kérdéssel behatóbban foglalkoznak, az idevágó irodalmat áttanulmányozzák, egyes jelesebb műveket ismertetnek s a felvetődő nézetekről s indítványokról megbeszéléseket s vitákat folytatnak.

Csak egynéhány ilyen problémára akarok rámutatni.

A nőmozgalom korántsem azonosítható a választójog kérdésével s annak akár harcias és verekedő, akár békességes és térhódító megoldásával; *hanem a nőmozgalom alatt a nőnek új elhelyezkedését kell értenünk minden irányban.* A nőnek egyénisége, munkaereje, tettvágya az, mely új részt kér a társadalomban. Évezredes, tartózkodó s elvonult helyzetében sokféle tehetsége nem érvényesült s eltespedt. Az idők folyása most fölébreszti s érvényesülésre készteti az alvó, szunnyadó erőket. Ezt az új helyzetet, annak feltételeit, annak gazdasági s jogi körülményeit előbb azonban ki kell dolgoznunk.

Ilyen kérdés az *önrendelkezés joga*, hogy a nők mennyire legyenek urai saját sorsuknak. Ők határozzák meg, mik a nőiesség követelményei; megtanulják az önállóság, bátorság, a több igazságosság jelentőségét. A nőnek önrendelkezési joga abban is érvényesül, hogy necsak a férfitől való függésben éljen, hanem hogy legyen igazán szabad választása s hogy ne álljon a házassági kényszer alatt, ha éhen veszni nem akar.

Ilyen kérdés azután a *nőnevelés*, melyet nem lehet csak theoretikus paedagogusokra bízni,

hanem ahhoz elsősorban azoknak legyen beszólásuk, kik a nőnevelés mai módszerének elégtelenségét önmagukon tapasztalták s kik a világban élve, az új idők szükségleteit megérzik. Az élet nemismerése szinte különös baja volt a «jó nevelésű» leánynak, aki úgy ment a világba, hogy dunsztja se volt róla s a házasságba úgy, hogy annak kötelességeiről s nehézségeiről nem is álmodott.

Tanulmányozni kell továbbá a *házassági s birtoklási* törvényeket, hogy mennyiben hátrányosak a nőre nézbe. Halljuk több oldalról, hogy a férfiak gavalléria, melynélfogva a nőket már nemük miatt védelmezniök illik, cseppet sem mentette meg az asszonyokat attól, hogy ki ne zsákmányoltassanak, akár ami a birtoklást, akár ami a munkaerőt illeti.

Ide tartozik továbbá a *hivatal és fizetés kérdése.* Van még mindig mindenféle pálya, mely a nők elől el van zárva, van sok jövedelmező állás, melyből a nők ki vannak zárva, ugyanakkor pedig ugyanazt a munkát, melyet a nő végez esetleg, kevéssé jól fizetik meg, mint ha azt férfiak végzik.

Tűrhetetlen a helyzet a *kettős morál* alapján. Ha intézményeinkben s szokásainkban van valami, amiben a szabadságot s az önkénynek másnak

rovására való kielégítését látom, úgy az a kétféle moráltól való nézet és gyakorlat. Ez utálatosságon nemcsak az erkölcsnek, de a durvább szövetű s faragású jognak nincs semmi nyoma. A *törvénytelen* anya bizonyára vétkes, de a másik vétkes féllel szemben bizonyára nem *jogtalan* s ennek a mostani jogtalan helyzetnek kell megváltoznia.

Ugyancsak a nőmozgalomnak hathatósabban kell sorompóba lépnie *a leánykereskedelem s a prostitució* «törvényes» intézménye ellen. Hiszen a leánykereskedést a gyökerénél meg sem foghattuk, eddig legalább nem — ez a gyökér a bordélyintézmény.

Mennyi munka lesz a *higiena s a fajkérdés körül*, hogy szembeszállhassunk egyrészt a túlkulturáltságnak s dekadenciának kinövéseivel, másrészt az elmaradottságnak s barbárságnak szokásaival!

Ehhez sok értelmi munka, olvasás, tanulmányozás, megbeszélés kell. Országos Szervezetünknek e kérdések tanulmányozására szakosztályokat kell fölállítania, mely vállalkozásra felhívom munkatársaink figyelmét s kérem azokhoz szíves s lelkes közreműködését.

Budapest, 1918. január hó.

LXI.

Higgyünk a szeretetben!

Az ember egy kedves kis szentképet tesz az imakönyvébe és egy kedves életképet az emlékezet lapjai közé; mindkettő arra való, hogy megenyhítse s megvigasztalja az embert. Tele vagyunk most panasszal az emberek elvadulása s csúnya önzése fölött, tegyük el ezen rossz benyomások ellen emlékezetünkbe azt a biztató kis életképet, melyet egy tagunk következőkép ecsetel. Az ember megenyhül tőle. — Budafokról jöttem — beszéli — óriási hófúvás volt, este volt s Albertfalva közepén elakadt a villamos. Mit csináljak? Sehol egy ismerős hely, ahol az elég nehéz koffert s még egy pakkot letehettem volna. Nekivágtam hát a nagy hónak. Több mint egy óráig gyalogoltam. Tele lettem hóval, az arcomat kimelegítette a sok szúró hócsillag tűhegyes ágaival, de én csak jöttem, fújtam s gyúrtam a havat. A Pénzintézetek Hadikórházánál jött egy villamos.

Micsoda öröm volt ez nekem! Fölszálltam, elhozott a Fehérvári-útig, azután ez is elakadt, előttünk töméntelen sok kocsi állt; azt mondták: a villamosvezeték nem működik. Istenem! Hol vagyok én még hazulról?! Konflisnak vagy épen autónak sehol még nyoma sincs. Arra sem mertem gondolni, hogy valaki segítsen. Igy is volt; a leszálló utasok mind siettek, ki jobbra, ki balra, szétszéledtek, én pedig az én két batyummal ott álltam a hóban. Mit volt mit tennem, fogtam a málhát, ahogy tudtam s megindultam. Egyszerre csak alighogy a járdára léptem, egy hang szólal meg mögöttem s egy kéz nyúl már is a kofferom után: «Nagysádkám — mondja valaki — szabad segítenem?» Első pillanatra azt gondoltam, hogy hallucinálok, de mikor a csodálkozástól magamhoz térek, látom, hogy egy töpörödött nénike áll előttem, kedvesen rám néz s már is kiveszi a koffert kezemből s viszi. «Nénike — mondtam neki — maga egy angyal.» Ő pedig boldogan cipeli a koffert mellettem, mintha csak neki adtam volna. Hogy valaki ily körülmények közt önként felajánlja segítségét, az manapság mesébe illő. Én pedig rögtön arra gondoltam, hogy mikép is háláljam meg ennek a jó teremtésnek ezt a szívességét? «Nénike — mondom — látom, agyon

van fázva, jöjjön be ide, megvendégelem egy kis meleg kávéval» s bementünk a közeli kávéházba. Nohát ez treffer volt neki, de nekem is. Milyen hálás volt ezért; élvezet volt nézni, hogy mily jóízűen kávézik. Nem törődtem a bámészkodó alakokkal, a muzsikáló cigányokkal, nekem a fő az én jóízű nénikém volt. A kávét megittuk s persze megint kimentünk s ketten fogtuk s vittük a koffert. Ezt nem tettük hallgatva, hanem jókedvvel tereferélve. Megtudtam, hogy hol lakik, hogy egész életében így szokott ő tenni, mert nincs nagyobb boldogsága, mint másokon segíteni. Ez megkapott engem s a kis összeaszott s szegényes külsejű asszonyka megnőtt előttem s lélekben szépnek, magasnak s gazdagnak láttam, különbnek magamnál, ki sokkal hitványabb s önzőbb vagyok. Mentünk, mendegéltünk, sehol villamos. A Vámház-körúton pihenőt tartottunk. Onnan még a Deák-téri földalatti villamosig kísért, ahol megajándékoztam őt valamivel s megmondtam neki, hogy sohasem fogom elfelejteni ezt az estét s az ő lekötelező szívességét, annál kevésbbé, mert ma van a születésnapom. Amire ő époly őszintén válaszolt és — jó férjet kívánt nekem. Ez a naiv jóság is nagyon tetszett nekem, mely époly keresetlen s eredeti volt, mint az

egész kis asszony. Nagyon hívott, menjek el egyszer hozzá, él még az anyja s annak nővére s mindketten nagyon-nagyon öregek s ő gondozza s ápolja őket. Elváltunk. No ezeket igazán nagy szeretettel tartja s gondozza, ahogy tudja.

Hát ez igazán kedves, vonzó életkép; mily színek s mennyi báj rajta! Mennyi lélek sugárzik le róla, mily jó tud lenni pénz nélkül és segíteni tud, úgy, hogy az ember lelke melegszik s megkönnyebbül tőle. Higgyünk a szeretetben, ha e hitből élünk, kis apró szeretetszolgálatoknak művészei leszünk s kincseket osztogatunk, melyektől mi magunk gazdagszunk. Aki így ad, az maga is többet kap, mint amennyit adott. Az a lelkiség, mely kiáradt belőle, mint megdagadt hullám csapódik vissza reá s boldogítja őt. Tegyük el ezt a képet emlékezetünk lapjai közé. Színei soha sem fakulnak s mi mindig vigaszt s buzdulást nézünk ki magunknak belőle.

Budapest, 1918. február hó.

Zárószó.

Mint a dátumok is mutatják, Püspökatyánk éveken át írt minden hónapban Körlevelet a Szociális Missziótársulat összes tagjaihoz.

A papir és nyomda drágasága állította meg annak idején a Körlevelek rendszeres megjelenését — mint akkor gondoltuk — csak egy időre.

Azóta drága Püspökatyánk átragadtatott az örökkévalóságba olyan halállal, mely dicsőséges volt, mint egész élete.

A reánk maradt felséges hagyatékból ezzel a kötettel a kizárólag tagjainkhoz intézett Körleveleket átadjuk az egész magyar olvasóközönségnek azzal a hittel, hogy azokat oly szeretettel fogják olvasni, amily szeretettel gyászunkban is osztoztak.

Budapest, 1927. június hó 16.

Farkas Edith S. M.
alapító főnöknő, országos elnök.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
1. Krisztus szeretete sürget minket	3
2. Az életet lélekkel kell meghinteni	7
3. Vettétek-e már a Szentlelket?	12
4. A Grand Chartreuse silentiuma	16
5. A legszebb dal motívuma	20
6. Jézus folyton ad, adjunk hát mi is	23
7. Tanulságok az inaszakadt történetéből...	27
8. Fel akarjuk karolni a lelkek ügyét a síron túl is	32
9. Ádventi programm	36
10. Újévi ajándékunk	41
11. Az Isten nekünk tényleg hivatást adott	46
12. Hogyan nézzem én a keresztet?...	51
13. Mi is az élet «újságában» járjunk	56
14. A lélek májusa	61
15. Jöjj el, Szentlélek Úristen	65
16. A tarló nem marad tarlónak	69
17. Minden életet remekművé lehet formálni	74
18. A szentség és az érdem szociális munka is ...	78
19. Minősüljünk a «coelestis urbs» polgáraivá!... ...	83
20. Boldog újévet kívánok én is	87
21. «Vir desideriorum es»	92
22. Apostoli lelket, szerető szívet kérünk, mellyel az embereket visszahozzuk Isten útjaira	96

23. «Mert példát adtam nektek . . .» 101
24. Imádkozzátok a Credót éneklő lélekkel! 106
25. Micsoda az élet koszorúja és értelme? 111
26. Álljunk bele a nehéz időkbe nagy hittel, zúgolódás nélkül! 115
27. Miatyánk, . . . jöjjön el a te országod! 120
28. Mivel tartozunk hősi halottainknak? 125
29. Hazánkat, nemzetünket szívből kell szeretnünk! 130
30. Dicsőség legyen Istennek s békesség a jóakaratú embernek! 135
31. Hágár viselkedésével nem bizonyult igazi jó anyának 140
32. Szíveden át nézem a sok bajt, felfeszített Uram! 144
33. Te is élsz és élni fogsz!... 149
34. Mária a mi Anyánk 153
35. Csitt, ne kételkedjél! 158
36. Kifogyhatatlan lelkiségre van szükség 162
37. A nagy vizek nem birták kioltani a szeretet tüzét 166
38. Jeruzsálem, az örök vigasz városa felé tartunk 171
39. Évvégi harangszó, lélekszó — harangszó 176
40. Ti vagytok a föld sava 181
41. Tüzet jöttem bocsátani a földre s mit akarok mást, mint hogy égjen 186
42. A mi szeretetünk harcos lelkiség 191
43. Szociális érzés nélkül nincs felebaráti szeretet 196
44. Ne húzza ki magát senki a kötelesség zászlaja alól! 202
45. A mennyország mustármagva fává nőjjön bennünk 206
46. Beatrix, Lucia, Mária érzülete hevítsen, erősítsen minket végig 210
47. Vér és tűz 215
48. «Szegény székely nép! . . .» 220

49. Dolgozzunk egy jobb világon! 224
50. Boldogabb nép dícsérje az Urat! 229
51. Ez a tűz olthatatlan láng 234
52. A fegyelem erőssé tesz 239
53. Részletekre ható munka — ez a jelszó! 245
54. Az erő, a kitartás és az áldozat motívumaira szorulunk rá 250
55. Szolgáló szeretet — uralkodó szeretet 255
56. Minket Isten köt össze 260
57. A lélek mindig nyom a latban 265
58. De profundis 269
59. Örüljön, örüljön mindenki! 273
60. Nőmozgalmi feladatok 279
61. Higgyünk a szeretetben! 284
Zárószó 288

Tagja vagy munkatársa vagy-e már a Szociális Missziótársulatnak?

Aki tagjaink sorába akar lépni, jelentse be szándékát egy levelezőlapon *a Szociális Missziótársulat Országos Központi hivatalának I., Krisztina-körút 125.* és tegyen póstára egyidejűleg *4 pengőt.* Ennek ellenében tagsági igazolványt kap, mely konferenciákra, összejövetelekre belépőjegyül szolgál és tagilletményül megkapja a *Keresztény Nő* minden számát.

Aki munkánkban részt akar venni, forduljon az alább felsorolt szakosztályaink valamelyikéhez.

SZAKOSZTÁLYAINK.

Központi Szervező Szakosztály.

Krisztina-körút 125. Telefon: 292—05. Hivatalos óra: 9—1-ig.

Célja: az ország minden részében Helyi Szervezeteket létesíteni, melyek a Központhoz hasonló szociál-caritativ munkát végeznek. Felszólítunk minden várost, községet és falut, ahol munkánk beállítását szívesen látnák, írjanak propaganda-iratokért a Központi Szervező Szakosztálynak, alakítsanak egy kis bizottságot, hívjanak le egy központi megbizottat az alakuló közgyűlésre, így álljanak be munkánkba a jó ügy érdekében.

Központi Népgondozó Szakosztály.

I., Krisztina-körút 125. Telefon : 292—05. és I., Városmajor, Misszióház. Telefon: Krisztina 503—76. Hivatalos óra: d. e. 9—1-ig.

Célja : a népnek testi-lelki gondozása, napközi gyermekotthon, tanácsadó iroda, népkonyha, foglalkoztató, családlátogatás, segélyezés, menhelyi, kórházi és szegényházi missziók, családi délutánok rendezése, ifjúság gondozása, stb. Ezen a sokoldalú munkatéren minden önkéntes munkatárs találhat magának és igényeinek megfelelő munkateret.

Központi Fogházmisszió Szakosztály.

II., Gyorskocsi-utca 25. Telefon : 268—37. Hivatalos óra : d. e. 9—1-ig.

Célja : a foglyok testi-lelki gondozása, hozzátartozóik családi és anyagi ügyeinek elrendezése, a szabadulóknak a társadalomban való elhelyezése. Ismeretterjesztő délutánjai keretében családlátogatások, csecsemős anyákkal való foglalkozás, betegek ápolása, karácsonyi, húsvéti missziók, stb. Ebben a konstruktiv munkában a társadalom hathatós segítséget nyujthat.

Központi Patronázs Iroda.

V., Markó-utca 25. III. emelet 336. (Telefon : Központi járásbíróság 97-es mellékállomás). Hivatalos óra délelőtt : 9-től 2-ig.

Célja : fiatalkorú bűnösök felkutatása, jobb útra térítése, elhelyezése, a fiatalkorúak bíróságával és a gyermekrendőrséggel kapcsolatosan. Ugyanott Regisi Szent Ferenc Egylet a vadházasságok rendezésével foglalkozik.

Minden önkéntes munkatársat saját körzetében örömmel foglalkoztat.

Katholikus Szociális Iskola.

I. Kültagtestvéri Intézmény (Vidéki Népművelők).

Hivatalos óra: d. e. 9-től 12-ig. X., Család-u. 21. és az Országos Központban: d. e. 9-től 1-ig. I., Krisztina-körút 125.

Felvételre jelentkezhetnek mindazok a komoly munkára vágyó úrileányok, akiknek tanítónői, óvónői, torna- vagy énektanári oklevelük, vagy gimnáziumi érettségi bizonyítványuk van, továbbá, akik felsőbb leányiskolát, iparművészeti iskolát végeztek. Kérvényüket az országos elnök címére küldjék. (I., Krisztina-körút 125.)

II. Szociális Collegium és Népművelő Szeminárium.

X., Család-utca 21. Hivatalos óra: d. e. 9-től 12-ig.

Képzés időtartama 2 év. Rendes hallgató csak szemináriumi növendék lehet. Rendes hallgató egyes tantárgyakat is hallgathat.

III. Ugyancsak a Kath. Népművelési Collegiumban van a Népművelési Könyvtár,

mely a Collegium rendes és rendkívüli hallgatóinak áll rendelkezésére. A Katholikus Szociális Iskola könyvtára pedig Krisztina-körút 125. szám alatt áll a tagok rendelkezésére. Könyvtáróra minden pénteken d. e. 11-től 1-ig. Vidéki szervezeteink tagjai csak itt helyben való tartózkodásuk idején olvashatnak, vidékre ki nem vihetik a könyveket. Előadási tanfolyamanyagot két hónappal előbb kell kérni.

Országos Ifjúsági Szakosztály.

Központ: Krisztina-körút 125. Telefon: Teréz 292—05. Hivatalos óra: 11—1-ig és IV., Egyetem-u. 6. I. emelet (gróf Károlyi palota), mely a Szent Erzsébet Leányklub helyisége. Hivatalos óra: hétfőn, szerdán és pénteken 5—7-ig.

Leányklubbok, leányegyletek és gyermekcsoportok országos szervezése, a meglevőknek a kor igényeinek megfelelően való kibővítése.

Budapesti Szervezet.

Az egész fővárosra kiterjedő szociális és karitativ munka. Az egyházközségek munkájába való belekapcsolódás, a munkásosztály és munkásleányifjúság felkarolása, kultúrtanfolyamok megszervezése.

ÜZEMEINK.

Missziósbolt.

I., Krisztina-körút 127.

Könyv- és papírkereskedés, könyvkötészet, képkeretezés, kölcsönkönyvtár, kegytárgyaknak jutányos árusítása.

Nagyasszony-Üzemek.

Felsőruhavarroda: I., Attila-u. 14. és Szikszó (Abauj megye). Fehérneművarroda és kötőde: I., Attila-u. 14.

Ruha, szvetter, sál, sapka, harisnya kötését és javítását jutányosan vállalja.

Szövőde.

Missziósház : I., Városmajor.

Készít nagyüzemek és magánosok részére : asztalneműt, ágyhuzatokat, törülközőket, vászonruhaanyagot stb. Az üzemeinkre vonatkozó bármely megrendelés levélben is eszközölhető. Cím : Üzemigazgatóság I., Krisztina-körút 125.

INTÉZMÉNYEINK.

Központi székház :

I., Krisztina-körút 125. Telefon : 72—05.

Főnökasszony *Farkas Edith* országos elnök. A központban dolgozó nővérek otthona. Belépés iránti kérvények az alapító főnökasszonyhoz intézendők.

Ottokár Hadiárvaház. — Missziótelep.

Csobánka. — Telefon : Pomáz 8.

Hadiárvák iskoláztatása és nevelése. Ugyanott Gazdasági Nőiskola. Hároméves nyilvánossági joggal felruházott tanfolyam mindenféle gazdasági munkára képesít.

Bethánia Otthon.

Szikszón.

Árvákat nevel és gazdasági, házi, ipari munkára képesít.

Missziósház.

I., Városmajor. Telefon : Krisztina 503—76.

Ez az első kis népgondozó Settlementünk, ilyen missziósházakat körzetenkint remélünk építhetni vagy megindíthatni.

Missziósházak.

Nagykanizsa, Balatonboglár (Somogy megye) és Dunaföldvár (Tolna megye), Nagykanizsa, Mohács. Népgondozás és népművelés.

KIADVÁNYAINK.

Prohászka Ottokár püspök művei közül még kapható kiadványaink.

Táborhegytől Bethániáig.
A túlvilág tornácaiban. Ára egyenként 2.40 P.
Az évenkint tartott **konferencia beszédek** közül még kaphatók : 1920., 1923. éviek. Ára egyenként 1.70 P.
Élővizek forrása. Elmélkedések Jézus szentséges Szívéről. Ára fűzve 4 P., kötve 6.50 P., bőrkötés 12 P.
Keresztút. Ára 2.40 P.

Nálunk beszerezhetők még :

Elmélkedések az evangéliumról. Ára vászonkötésben 10.60 P, bőrkötésben 28 P.
Bűnbocsánat szentsége. Ára 2.80 P.
A *diadalmas világnézet.* Ára 4.80 P.
Prohászka Breviárium. Ára 2.50 P.

Saját kiadványaink még a következő művek :

Farkas Edith alapító főnöknő művei :
Missiós Utravalók I. kötet fűzve 4.60 pengő, kötve 6 pengő. Ugyanaz kapható egyenkint kis füzetekben egy-egy füzet ára 48 fillér.
Sajtó alá készül a *Hivatalos Pártfogó* új kiadása.
Farkas Edith : *Kültagkézikönyv.* Ára 2 P 80 fillér.
Fr. W. Foerster : *Az élet művészete.* Ára fűzve 4 P 10 fillér, kötve 5 P 60 fillér.

Jovánovits Lea S. M. : *Az én zsoltáraim.* Kötve 2 P 30 fillér, bőrkötésben 4 pengő.

Ugyancsak nálunk kapható :

Jovánovits Lea S. M. : *Nemcsak kenyérrel.* Regény 4 P 20 fillér.
Szentiványi Róbert : *A szeretet útján.* Fűzve 2 P 40 fillér.
Walter János : *Egyház és kultúra.* Ára 4 pengő.
Gaudeamus 3 kötetben. (Ifjúságnak különösen ajánlható.)
Tóth Tihamér munkái :
A tiszta férfiúság. Amatőrkötésben 4 P 50 fillér, fűzve 4 pengő.
A művelt ifjú. Amatőrkötésben 4 P 50 fillér, fűzve 4 P.
A jellemes ifjú. Amatőrkötésben 4 P 50 fillér, fűzve 4 P.
A vallásos ifjú. Amatőrkötésben 4 P 50 fillér, fűzve 4 P.
Dohányzol? 50 fillér. *Ne igyál* 50 fillér.
Az intelligencia lelki gondozása.
Krisztus és az ifjú. Legközelebb kerül sajtó alá.
Ván Benjámin : *Napraforgók.* Ára 5 P 60 fillér.
Szunyogh Xavér Ferenc : *A szentmiseáldozat* című misekönyve vasár- és ünnepnapi használatra. Ára 10 pengő, a Szociális Missziótársulat által rendelve 8 pengő.
Lourdesi ájtatosságok. Ára vászonkötésben 3 P 20 fillér.
Szentírás egy kötetben. P. Soóstól. 5 pengő.
Családfelajánlásokra alkalmas *Jézus Szentséges Szíve*-képek. Ára 2 pengő.
Keresztes Szent János művei újra kaphatók.
Marton B. : *Oltártüzek.*
Kis szent Teréz életrajzok stb.
Némethy : *Szent Ágoston.* Ára 1.20 P., vászonkötésben 2 P.

Legújabb kiadványaink :

Prohászka-Imakönyv, vagy a Szentlélek hárfája. Püspök Atyánknak régi kedves szándéka volt imakönyvet írni. Az ő tervét valósítjuk meg, amikor írásaiból, jegyze-

teiből elmélkedéseiből, beszédeiből összeszedegetve imakönyvet állítunk össze. Az imakönyv a katholikus művelt közönség számára készült és szebbnél-szebb, felségesnél felségesebb imákat és ájtatosságokat tartalmaz, a szokásos egyházi könyörgésekkel, litániákkal együtt.

Magyarország Gyásza Prohászka Ottokár püspök halálakor.

Istenhez hazatért kegyelmes Püspök Atyánk halálakor megjelent vezércikkek egy kötetben kerülnek kiadásra. A hazai sajtó megnyilatkozása összegyüjtve és rendezve kerül így könyvpiacra, hogy mindenkinek mindenkor hozzáférhető legyen az a páratlanul megnyilatkozó országos gyász, amely minden idők dokumentuma az ő krisztusi egyéniségének.

Püspök Atyánkról készült *fényképfelvételek emlékképek, levelezőlapok, plakettek, érmek kaphatók Missziósboltunkban.*

Mindezeken a Missziótársulat jelzései láthatók.

Sajtó alatt vannak:

Prohászka Ottokár Emlékkönyv. Szerkesztette *dr. Brisits Frigyes* ciszt. tanár.

Vezetőink és kiváló íróink tollából a nagy püspök lelkipásztori, tudományos és társadalmi működésének ismertetése.

Prohászka Ottokár püspök Missziós Albuma. *Farkas Edith* S. M. szerkesztésében.

A Prohászka-irodalom máris legkeresettebb műve, mely az utolsó 30 évből vett, a külvilág által nem ismert vonatkozásaiban adja a nagy püspököt több mint száz illusztrációval.

Mindezek és más egyéb a ker. katholikus felfogással megegyező művek beszerezhetők Missziós-boltunkban: I., Krisztina-körút 127. sz. alatt.

SZENTLÉLEK HÁRFÁJA, PROHÁSZKA-IMAKÖNYV.

Boldog emlékű nagy püspökünk írásaiból, jegyzeteiből, elmélkedéseiből, beszédeiből összeállítva. Az imakönyv a katholikus művelt közönség számára készült és szebbnél-szebb, felségesnél-felségesebb imákat és ájtatosságokat tartalmaz, a szokásos egyházi könyörgésekkel, litániákkal együtt.

Kiadja a Szociális Missziótársulat.

Kapható

a Missziós-Boltban, Budapest, I., Krisztina-körút 127. sz. és minden könyvkereskedésben.

SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT
KÖNYVKÖTÉSZETE
BUDAPEST, I. KRISZTINA-KRT. 127.